CAPITOLUL III.

SUFIXELE DE ORIGINE SLAVĂ.

SUFIXELE DE ORIGINE GENERAL SLAVĂ.

SUFIXELE SUBSTANTIVALE.

ANIE *(-ánie)*.

Observaţie. Dr.

Funcţiunea.

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Diriticanie < *deretic.*

Afurisanie (Hasdeu, 473) < *afurisesç.*

Păţanie (Şez. V 116) < *păţesc.*

Zăludzanie 'pĭerdere a minţiĭ' (Şez. III 92) < *zăludzăsc* 'a-şi pĭerde mintea' (ibid.), deriv. dela *zălud* pl. *zălu(d)zĭ* 'fără de minte', cf. bulg. *zaludeavam* 'commencer à faire des folies, des bêtises'.

Nu maĭ am *zăranie* de pasăre în curte ! (Pamf. Agr.) = nu mai am *deloc*, cf. 'nu maĭ am *de zare*' < *zăresc* (radical slav).

Petrecanie 1. 'petrecere', 2. 'petrecere la groapă, înmormîntare' (Viciu, 66) < *petrec.*

Pĭerzanie 'pĭerdere' < *pĭerd, -zĭ.*

Concrete.

Arătanie 'fiinţă mică, chircitură, stîrpitură' (Pamf. J. III sub *blaznă* şi' *mearţă)* < *arăt.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Pătăranie 'păţanie, întîmplare în viaţa omuluĭ' (Şez. V 116) < *pat = păţesc.*

Originea : *-anie* (A. Philippide, Principiĭ, 152), introdus prin :
Cazanie 'prédication' < *kazanie.*
Citanie 'lecture' < vsl. *čitaniĭe.*
Dihanie 'animal' < bulg. *dihanie* 'respiration, haleine, souffle', *diha* 'être, âme, individu, créature'.
Dostoĭanie (vr.) 'avoir, bien, héritage' < bulg. *dostoĭanie.*
Jalovanie (vr.) 'dotation' < vsl. *žalovaniĭe.*
Obrezanie 'circoncision' (Bibl. $11^{1}/_{23}$, $41^{2}/_{51}$) < bulg. *obreazanie.*
Poslanie 'épître, lettre' (Dos. Prol. $95^{2}/_{34}$) < bulg. *poslanie.*
Posluşanie 'slujbă bisericească' (Bibl. $21^{2}/_{5}$, $21^{2}/_{6}$, $96^{2}/_{51}$) < bulg. *poslužvanie* 'action de servir un peu ou quelque temps'.
Scrîşcanie 'peine, affliction' (Pamf. C.) < bulg. *skârşanie* 'action de rompre, briser, casser'.
Spovedanie, ispovedanie 'confession' (Bibl. $157^{2}/_{23}$, Dos. Prol. $42^{2}/_{1}$) < bulg. *ispoveadvanie.*
Străđanie 'zèle, effort' (Dos. Prol. $27^{1}/_{26}$) < bulg. *staranie* 'zèle, effort, empressement, peine, application' + *trudă.*

Parcanie 'închiderea uneĭ părţĭ de rîu spre a se prinde butucĭ sau plute scăpate singure pe vale [rîu]' (Şez. V 116) < ?

Sufixul *-anie* este în strînsă legutură cu sufixul *-enie.* Astfel, chiar în limbile slave dela un radical oarecare există în acelaş timp derivate prin *-anie* şi *-enie.* Unele din aceste dublete au trecut şi în rom. : *citanie, citenie* < vsl *čitaniĭe, čiteniĭe, ijdăranie, ijderenie* 'origine, naissance' — bulg. *roždane, roždenie.*
Obiceiul unor astfel de dublete s'a comunicat şi limbii române : *afurisanie, afurísenie* < *afurisesc, păţanie, păţenie* < *păţesc.*

Fenomene de Analogie.

Substituţii de Suf.x :
Sufixul *-anie* pare a se fi substituit lui *-enie* în :
Grijanie 'communion' — bulg. *griženie* 'soin, souci'.
Isprăvanie 'achèvement, fin' (Vîrcol) — bulg. *ispraveanie* 'relèvement, redressement, redressage'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Jălanie, jelanie (Dos. Prol. 92²/₂, Hasdeu Cuv. II 483) < *jălenie* = bulg. *žaleanie*, v. *-enie*.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-anie* sunt feminine şi fac pl. în *-anĭ*. — *Dihanie* face pl. *dihănĭ*.

CĂ *(-'kâ)*.

Observaţie. — Dr. mr. megl.

Funcţiunea.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Cămeşuĭcă = *cămeşue*.
Cărăruĭcă (Car.) = *cărărue* (Pas.).
Ferestuĭcă (Săgh. 113 a) = *ferestue* (Săgh. 113 b).
Livăzuĭcă = **livăzue*, cf. *livejue* 'livadă mică'.
Păsăruĭcă (Car. Şez. V 116) = *păsărue* (Pas.).
Ţuţul'că 'moţişor, moţ' (megl.) — dr. *ţuţuĭŭ* 'umflătură' (Pas.).

Căldăruşcă (Car. Megl.) = *căldăruşă* (dr.).
Găinuşcă = *găinuşa* 'les Pléiades' (Candrea).
Ţăpuşcă 'scobitoare de dinţĭ' (Viciu, 83) = *ţăpuşă* (Mold.) 'ţapă mică'.
Lemnuşcă Bot. 'Lemnul-Domnuluĭ; aurone, citronnelle', cf. *lemnuş* Bot. 'salicaire'.
Păĭuşcă = *păĭuş* plantă erbacee.

FEMININE.

Nume comune.

Romîncă < *Romîn*.
Basarabeancă < *Basarabean*.
Bucovineancă < *Bucovinean*.
Moldovancă < *Moldovan*.
Munteancă < *Muntean*.
Olteancă < *Oltean*.
Ungureancă < *Ungurean*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Bacăŭancă < *Bacăŭan.*
Bucureşteancă < *Bucureştean.*
Craĭoveancă < *Craĭovean.*
Focşăneancă < *Focşănean.*
Ieşancă < *Ieşan.*
Romaşcancă < *Romaşcan.*
Vasluĭancă < *Vasluĭan.*

Ţărancă < *ţăran.*
Curteancă < *curtean.*
Bocotanţă (Bud.) < *bocotan* 'richard'.
Gîrtancă 'femee zdravănă şi groasă în gît' (Şez. IX 157) < *gîrtan* 'om zdravăn şi gros în gît' (ibid.).

Brădoaĭcă = *brădoae* 'putinică de murături, de stroşie, cu zaplăt' (Boc.).
Cĭuturcă 'buştean rămas în pămînt' (Candrea) = *cĭotur* (Eminescu, Novele, 56).
Fiĭcă = vr. şi dial. *fie* < *filia.*
Gheţuşcă = *gheţuş* 'verglas, glissoire'.
Postaĭcă 'siliqua' (Car.) = *păstae.*
Toancă = *toană* (Viciu, 85), cf. şi *Toance* pe Bistriţa în Moldova.

Mitcă 'bec' (Pap. B.) = ngr. μίτι.

Megl. *cirĕşcă* = dr. *cireşă.*
Cĭotcă = mr. *cĭotă* 'mînă, în limbaj copilăresc',
Cĭuplitoarcă 'cĭocănitoare', cf. mr. *cĭucutoare* (Pap. B.), *cĭucătoare* (Mih.) < *cĭucutescu* 'cĭocănesc'.
Fitişoarcă = dr. *fetişoară.*
Gărgul'că 'ulcĭor' — dr. *gurguĭă.*
Liuncă 'accouchée' < **lihuncă*, **lihoncă* < ngr. λεχῶνα, de unde mr. *lihoană.*
Mrĕncă = dr. *mreană.*
Muliftcă = dr. *molift.*
Pingercă 'fenêtre' = tc. *penĝer.*
Pupcă 'pupuză' < lat. **pupa* = *upupa.*
Tufcă, tucfă 'bouquet' — dr. *tufă.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Nume de femele.

Derivate dela masculine.

Boldeĭcă 'căţeluşă mică şi foarte simţitoare' (Păsc.) < *boldeĭŭ* 'cîne care descopere vînatul' (Conv. Lit. XLIV, II 395).
Catîrcă 'mule' (Păsc.) ⩤ *catîr* 'mulet'.
Coteĭcă 'căţeluşă' ⩤ *coteĭŭ*.
Ogarcă ⩤ *ogar* 'limier'.
Puĭcă, megl. *pul'că* < *puĭŭ*.

Căţiluşcă 'căţeluşă' (megl.) < *căţiluş*.

Derivate dela feminine.

Aricĭoaĭcă (Hasdeu, 1645) = ban. *aricĭoańe* (ibid.).
Cerboaĭcă = *cerboae* (Buda), *ţirboańă* (Dal.) 'biche'.
Iepuroaĭcă = *lipuroańă* (Dal.).
Lupoaĭcă = *lupoae*.
Şerpoaĭcă = *şerpoae* (Conv. Lit. XX 1018).
Ursoaĭcă (Dan. I 35) = *ursoae* (Bibl. $229^{1}/_{14}$).

Nume de plante.

Avrămească = *avrămeasă* 'Gratiola officinalis'.
Culbecească, cubelcească = *culbeceasă, cubelceasă* 'trifoĭŭ'.
Orzoaĭcă = *ordzoĭe* (Candrea).

Nume de fiinţe mitologice.

Drăcoaĭcă = *drăcoae*.
Strigoaĭcă = *strigoae*.
Zmeoaĭcă (Dan. I 35) = *zmeoae*. — Ambele cuvinte se întrebuinţează şi ca nume de plante.

Nume proprii.

Nume proprii de persoane.

Brăduĭca poreclă pentru femei (Pop. 46 b) < *brăduĭŭ* 'creangă de brad' (Viciu, 21).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Nume proprii de animale.

Joĭca, dzoĭca, zoĭca n. de vacă fătată Joĭ (megl.) < *Joĭ.*

Bălţuĭca n. de vită bălţată (Hasdeu, 3090) — *bălţuĭa* n. de capră bălţată (ibid.).

Răguşcă = *răguşă* 'oae cu coarne' (megl.).

SUFIXE COMPUSE.

-oaĭcă *(= -oae + -că).*

Arăpoaĭcă 'négresse, éthiopienne' (Hasdeu, 1457) < *arap.*

-uĭcă *(= -uĭŭ + -că).*

Nume comune.

Diminutive propriu zise.

Căsuĭcă 'domuncula' (Car.) < *casă.*

Ceteruĭcă = *ceteră* mică.

Cu *crivul'că* 'un fel de broderie cu linie curbă' (megl.) < *criv* 'strîmb'.

Meliţuĭcă = o *meliţă* mai mică (Damé T. 139).

Răgiluĭcă = o *ragilă* mai mică (Damé T. 139).

Sfrănţuica 'o monedă de 50 bani' (Vîrcol) < *sfanţ.*

Un nume de boală.

Pîrţuĭcă 'diaree, urdinare, eşire afară' (Şez. IV 24) < *pîrţ.*

Nume de animale.

Mărţuĭca 'nume de vacĭ' (Pop. 91) < *Marţĭ.*

Nume de Plante.

Măzeruĭcă 'cicer silvestre' (Car.) < *mazăre,* cf. *măzăriche.*

Pentru sufixul compus *-uĭcă* cf. *cămeşuĭcă* < *cămeşue, cărăruĭçă* < *cărărue, nevăstuĭcă* < *nivistul'ă* (mr.), *ţuţul'că* 'moţ, moţişor' (megl.) < *ţuţuĭŭ* 'umflătură' (Pas.), *bălţuĭcă* < *bălţue,* v. mai sus.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

-eancă *(= -ean + -că).*

Morcoveancă Bot. 'pleurosperme d'Autriche' < *morcov* 'carotte'.

-ancă *(= -an + -că).*

Nevăstancă pl. *nevestence* (Bud.) = *nevastă.*

Originea: *-ka* (A. Philippide, Pr. 151), introdus prin :

Arapcă (Hasdeu, 1457), *harapcă* (Bibl. $102^{1}/_{48}$) < bulg. *arabka, arapka.*

Brişcă < rus. *brička* 'leichter, halbgedeckter Wagen', bulg. *brička* 'chariot'.

Bulgarcă 'une Bulgare' < bulg. *Bâlgarka.*

Cloşcă 'poule couveuse' < bulg. *kločka.*

Codoşcă 'entremetteuse' < bulg. *kodoşka.*

Creangă 'branche' < bulg. *granka.*

Doĭcă 'nourrice' < bulg. *doĭka.*

Druşcă 'demoiselle d'honneur' < bulg. *družka* 'amie, compagne'.

Gîlcă pl. *gîlcĭ* 'oreillons' < bulg. *gâlka.*

Gîscă 'oie' < bulg. *gâska.*

Hagiĭcă 'pèlerine' < bulg. *haǧiĭka.*

A luà cu *hapca* 'cu de-a sila' < bulg. *hapka* 'bouchée'.

Jiletcă 'gilet' < bulg. *žiletka.*

Leĭcă < bulg. *leĭka* 'arrosoir ; escope'.

Lotcă < bulg. *lodka* 'chaloupe, barque'.

Mancă 'nourrice' < bulg. *mamka* 'petite mère'.

Matcă 'reine des abeilles, lit du rivière' < bulg. *matka.*

Pelincă 'maillot, layette' — bulg. *pelena* 'lange, pl. *-ni* maillot layette'.

Platcă — bulg. *plat* 'étoffe, tissu, toile, matière'.

Pleteancă 'ruban de queue' (Şez. III 85, Candrea) < bulg. *pletenka* 'tresse, natte de cheveux'.

Puşcă 'fusil' < bulg. *puşka.*

Robcă 'captiva' (Car.) — *rob* 'captivus'.

Tătarcă 'une Tartare' (Car.) — bulg. *Tatarka.*

Ţigancă 'une Bohémienne' — bulg. *Ţiganka.*

Zacuscă 'déjeuner' < bulg. *zakuska.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Amiricancă 'americă, pânză supţire şi de o calitate inferioară' (Dal.) < bulg. *amerikanka* 'américaine'.

Patcă 1. 'canard' (Mih.), 2. 'oie' (Dal.) < bulg. *patka* 1. — *Papcă* 'canard' (Pap. B.) = *patcă* + ngr. πάπια 'canard', de unde megl. *pápie* 'canard'.

Pipercă 'poivron' < bulg. *piperka*.

Princă (Pap.B.), *pringă* (Dal.) 'piège' < bulg. *primka* 'embûche, entrave, trappe, piège, trébuchet'.

Şumcă 'stratul de frunze uscate ce cade pe suprafaţa pământuluĭ în pădure' (Dal.) < bulg. *şumka* 'branche d'arbres avec les feuilles'.

Topcă 'boule; balle' (Dal.) — bulg. *topka*.

Megl. *căcĭuncă* Bot. 'colchique d'automne, tue-chien' < bulg. *kačunka*.

Călincă 'grenade' < bulg. *kalinka*.

Chitcă 'bouquet' < bulg. *kitka*.

Cĭafutcă 'Juive' < bulg. *čifutka*.

Cĭofcă 'corneille' < bulg. *čovka*.

Maslincă 'olive' < bulg. *maslinka*.

Pipercă 'poivron' < bulg. *piperka*.

Pliţencă 'tresse, natte de cheveux' < bulg. *pletenka*.

Princă < bulg. *primka*.

Pupădiĭcă 1. stiglete, 2. un fel de insectă < bulg. *popadiĭka* Zool. 'belette', Bot. 'jusquiame'.

Rapcă nom d'animaux < *arapka* 'négresse', cf. *rap* nom de chevaux < *arap* 'nègre'.

Secĭcă 'mois de Février' < bulg. *malâk seačko*.

Vęĭcă 'rameau, branche' < bulg. *veaĭka*.

Vîrţęşcă 'girouette, toupie' < bulg. *vârteažka*.

Tatcă 'papa' — bulg. *tatka*.

Topcă 'balle' — bulg. *topka*.

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-că* au trecut:

Rîncă 'courroie, lanière' < bulg. *remâk*.

Damcă 'marque, empreinte' (Dal. megl.) < turc. bulg. *damga*.

Zeĭcă 'amusement, distraction' (Pap. S.) < turc. *zevk*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-că* sunt feminine şi fac pl. în *-ce, -cĭ* : *-uşcă* pl. *-uşte, -oaĭcă* pl. *-oaĭce, -oancă* pl. *-oance, -eancă* pl. *-ence, -oşcă* pl. *-oşte, -ancă* pl. *-ance (ţărancă* pl. *ţărance)* şi *-ăncĭ (ţigancă* pl. *ţigăncĭ), -uĭcă* pl. *-uĭcĭ. — Creangă — crengĭ, gîlcă gîlcĭ, gîscă —gîştĭ, pelincă — pelincĭ.* — Cuvintele cari arată originea locală fac pl. *-e* : *Romîncă — Romînce.*

Mr. *patcă* pl. *patchi, papcă — papchi* ; *— damcă — damţi, pipercă—piperţi, şumcă—sumţi* ; *— topcă—topchi* şi *topţi.*

Pentru megl. pl. nu este indicat.

EALĂ *(-ĕálâ).*

Observaţie. —Dr. mr.—megl. *-ęlă* ;—mr. *-elă* în *bunelă* (bulg. ?). Precedat de unele sunete *-ealĕ* se schimbă uneori în *-ală.*

Funcţiunea.

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Derivate dela verbe.

Amăgeală < *amăgesc.*

Chelfăneală 'bătae' (Mold.) < *chelfănesc.*

Crăuĭală 'ţipătul găinilor cînd le prindem' (Codin. 22) < *crăuesc* 'a ţipa despre găinĭ' (Codin, 23).

Drăgosteală < *drăgostesc.*

Făţuĭală < *făţuesc.*

Hornăreală 'treabă, ocupaţie mare şi cu necaz' (Şez. III 16) < *hoĭnăresc.*

Împărţeală < *împărţesc.*

Îndrăzneală < *îndrăznesc.*

Învoĭală < *învoesc.*

Linguşală < *linguşesc.*

Opreală < *opresc.*

Ostenească < *ostenesc.*

Păruĭală < *păruesc.*

Pesteală 'întîrziere' < *pestesc.*

Pîcîleală < *pîcîlesc.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Pîrleală < *pîrlesc.*
Socoteală < *socotesc.*
Soponeală 'ocară, batjocură' (Şez. IX 148) < *soponesc.*
Scuteală < *scutesc.*
Urechĭală (Mold.) < *urechesc* 'trag de urechĭ'.

Aγĭuseală 'grabă' (Pap.B.) < *aγĭusesc* 'mă grăbesc'.
Arneală 'acţ. de a mătura' (Mih.) < *arnescu* 'mătur'.

O STARE.

Derivate dela verbe.

Ameţeală < *ameţesc.*
Amorţeală < *amorţesc.*
Căpială 'căpierea oilor' (Şez. II 185) < *căpiez.*
Greşală < *greşesc.*
Miroseală (Să feace *miroseală* straşnică, Dos. Prol. $83^{2}/_{17}$) < *miros.*
Pricopseală < *pricopsesc.*

Derivate dela adiective.

Acreală < *acru.*
Albăstreală < *albastru.*
Albeală < *alb.*
Amăreală, amărală < *amar.*
Fĭerbinteală, herbinteală (Dos. Prol. $146^{1}/_{2}$), *înfĭerbenteală* (Bibl. $146^{1}/_{52}$), *fĭerbinţeală* < *fĭerbinte, -ţĭ.*
Gălbineală < *galbăn.*
Iuţeală < *iute, -ţĭ.*
Nebuneală < *nebun.*
Negreală, megl. *nigrẹlă* < *negru.*
Răceală < *răce.*
Tristeală 'tristitia' (Car.) < *trist.*
Umezeală, umădeală (Car.) < *umed, -zĭ.*

Concrete.

MATERIA.

Imală 'boue, fange' < *a ima* 'salir, souiller'.
Oblojăle 'o fĭertură de boz cu stirigie depe horn, cu sare, etc.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

cu care se spală cele rănĭ' (Şez. III 83) < *oblojesc* 'a spălà cu oblojele' (ibid.).

Pomestează 'pămînt pomestit de curînd' (Codin, 59) < *pomestesc* 'lipesc pe jos în casă' (ibid.).

ASĂMĂNAREA.

Culeşală 'bucate fără gust' (Codin, 20) < *culeşă* 'mămăligă'.

Gurguĭală 'enflure ou tumeure sur les mains' (Hasdeu, Cuv. I 284) < *gurguĭă.*

NUME DE PLANTE.

Spumeală 'stupitul-cuculuĭ' < *spumă.*

LUCRUL CARACTERIZAT PRIN O CALITATE.

Vîlcezeală 'vînătae' (Rev. cr. lit. III 172) < *vîlced -ezĭ* 'vînăt', (ibid.).

NOMINA INSTRUMENTI.

Băteală 'un băţ care face să se scuture teĭca moriĭ' (Damé T. 153) < *bat.*

Struneală 'sucitorul, întinzătorul ferestrăuluĭ' (Damé T. 86) < *strunesc.*

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Cîrneală 'om cu nasul strîmb într'o parte' (Şez. II 187) < *cîrn, cîrnesc.*

Hohorezeală 'cel care hohorezeşte, rîde tare şi fără rost' (Codin, 39) < *hohorezesc.*

Nemereală 'care gîceşte toate, le nemereşte' (Codin, 53) < *nemeresc.*

Abstracte-Concrete.

Amăreală 1. calitatea de a fi amar, 2. Bot. plantă erbacee care conţine un suc amar < *amar.*

Băteală 1. acţiunea de a bate (a sta *băteală* de capul cuiva) 2. *a.* 'bătătura războiuluĭ' (Pîrv.), *b.* 'un băţ care face să se scuture teĭca moriĭ' (Damé T. 153) < *bat*

Găteală 1. acţiune de a se gătì, 2. obiectele cu cari cineva se găteşte.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Răpezeală 1. 'repegĭune' (Munt.), 2. pl. *răpezălĭ* 'hududoae', rîpĭ' (Vîrcol).

Originea: *-ela, -el* (G. Pascu), introdus prin:

Scrobeală 'amidon' < bulg. *skrobela, skrobeala.*

Videală 'lumière, lampe' (Dal.), megl. *vedẹlă* 'lumière' < bulg. *videalo* 'lumière, clarté, lueur, bougie'.

Bunelă 'fourchette' (Dal.) < bulg. *bunela.*

Cîrpeală — bulg. *kârpel* 'pièce, morceau d'étoffe servant à rapiécer'.

Poghibală 'mauvais sujet' — bulg. *pogibel* 'ruine, perte, perdition'.

Cerneală 'encre' — bulg. *černilo.*

Momeală 'attrait, leurre' — bulg. *mamilo.*

Sineală 'indigo' — bulg. *sinilo.*

Clipeala ochiului 'clipitul ochĭuluĭ' (Hasdeu, Cuv. II 235), megl. *clipẹlă* 'paupière' — bulg. *klepalo* 'tocsin', *klepač, klepka* 'paupière'.

Drăştealâ (Mih.), *drîştealâ* (Pap.B.), megl. *drujdẹl'ă* 'moulin à fouler' = ngr. δριστέλλα (G. Meyer, Ngr. St. IV 27), alb. *dârstil'e, trâstil'e* — bulg. *drâstĭa* 'briser, macquer le chanvre, le lin; teiller, macquer'.

In limba comună *-eală* se schimbă în *-ală* numai precedat de *ş (greşală, coleşală)*, uneori de *r (amărală)*.

In dial. mold. schimbarea are loc şi când e precedat de *s (pricopsală), z (umezală), j (oblojăle), ţ (ameţală)*, uneori de *b (poghibală)*.

Fenomene de Analogie.

Substituţ'e de Sufix:

Arneală 'lime' (Dal.) < *arnie* (Dal.) = ngr. ῥινί.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-eală* sunt feminine, pl. *-elĭ*, mr. *-el'ĭ*. — *Cîrneală, hohorezeală, nemereală*, cari arată persoane, sunt masculine şi se întrebuinţează numai la singular.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

EĬCĂ *(-ĕĭkâ)*.

Observaţie.—Dr.

Funcţiunea.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Derivate dela substantive.

Gĭubeĭcă (Tiktin) < *gĭubea.*

Tăbeĭcă (Codin, 71), *tăbăĭcă* (Viciu, 81) 'săculeţ' < *tab-*, cf. *tăbueţ, tăbîltoc* (Mold.).

Cĭuteĭcă 'trupina ce rămâne în pământ dacă se tae lemnul la o nălţime de 1—6 urme' (Viciu, 32) < *cĭoată.*

Derivate dela adiective.

Scurteĭcă 'caţaveĭcă' < *scurt.* — In dial. mr. şi megl. simplul *şcurt* = dr. *scurt* are înţelesul derivatului dr. — Bulg. *skurteĭka* 'pourpoint'.

Diminutive depreciative.

Bobeĭcă 'băbătie' (Viciu, 20) < **băbeĭcă* < *babă.*

Bujleĭcă n. de cîne (Pop. 92) < *pujlă* 'cîne jigăros, jîpos' (Păsc.), cf. şi *pujnă* 'cîne ce numaĭ pujneşte, latră urît şi răguşit' (Şez. V 120), *pujlău* 'om luător în rîs şi maĭ totdeauna cu vorbe porcoase' (Şez. III 86).

NOMINA INSTRUMENTI.

Tindeĭcă (Viciu, 84), *întindeaĭcă* (Şez. VIII 148) 'tindeche, o stinghie de fĭer având dinţĭ la amîndoŭă capetele, cu care se ţine pînza întinsă la ţesut' (Vezi figura la Damé T. 136) < *întind.*

RECIPIENTUL.

Borşeĭcă 'vasul în care se umple şi se înăcreşte borşul' (Marian, Sărb. II 6) < *borş.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-uleĭcă (= -ulă + -eĭcă).

Putuleĭcă poreclă pentru bărbaţi (Pop. 42 c) < *put.*

Originea: *-eĭka* (G. Pascu), — formează diminutive în rus. rut. (Belić, § 54). — Există şi în bulg., cf. bulg. *karağeĭka* 'espèce de prune', *povareĭka* 'cuillière de cuisine'.

Caţaveĭcă < rus. *kaţaveĭka* (Cihac).

Copeĭcă < rus. *kopeĭka.*

Şubeĭcă (Iarnik-Bîrs.), *jubeĭcă* (Viciu, 55) < rut. *şubeĭka* 'kleiner, kurzer Pelzrock'.

Colomeĭca un fel de dans în nordul Moldovei — rut. *kolomiĭka,* după oraşul *Kolomea.*

Megl. *veĭcă* 'petite branche' < bulg. *veaĭka.*

Bîrzeĭcă, bărzeĭcă, bîrgeĭcă 'sanie mică' (Viciu, 18, 19), *bîrjeĭcă* 'săniuţă ce se trage cu mîna' (Rev. cr. lit. III 87) — bulg. *bârzeĭ* 'rapide'.

Deveĭcă adj. fém. 'habile' (Codin, 26) — bulg. *deavoĭka* 'vierge, jeune fille'.

Fenomene de Analogie.

Sufixul *-eĭcă* s'a substituit în :

Cĭubeĭcă 'pipă' (Damé) < *cĭubuc.*

Suveĭcă 'navette' < **suvaică,* megl. *suvalcă* = bulg. *sovalk.*

Cucuveĭcă < *cucuvea.*

Cujeĭcă (Dos.) < *cojoc.*

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-eĭcă* sunt feminine, pl. *-eĭcĭ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

ELIŞTE *(-élište)*.

Observaţie. — Dr. — Intr'un exemplu apare *-ilişte*.

Funcţiunea.

Concrete.

LOCUL PE CARE SE EXERCITĂ O ACŢIUNE.

Bătelişte 'loc bătătorit de vite' (Şez. V 37) ‹ *bat.*
Privelişte 'spectacle' ‹ *privesc.*

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Izbelişte (a fi de *izbelişte* = a fi de zbucium, de necaz şi chin, Şez. V 101) ‹ *izbesc.*
Opprelişte ‹ *opresc.*
na urbilişti 'de-a baba oarba' (megl.) ‹ *ŭorb.*

Originea: *-elişte* (G. Pascu).
Dripelişte 'loc călcat din picĭoare' (Ţiplea) — bulg. *dripel* 'chiffon, vieillerie, guenille, loque', propriu zis 'loc moale ca o petică'.
Herbelişte 'hîrburi' (Vîrcol.), *hîrbelişte* 'car, plug stricat' (Pamf. J. II), *hîrbelişte* 'acaret făcut mare şi fără rost' (Codin, 39) — bulg. *hârbel* 'tesson'.

Pentru *privelişte* cf. bulg. *zdrealişte.*
Sufixul *-elişte* este în limbile slave un sufix compus al lui *-işte* (v. Vondrák, 468—469). — Pentru *-ilişte* cf. vsl. *blŏdilişte* 'lupanar', *ĭĕtelişte, ĭĕtilişte* 'carcer', *kupilişte* 'forum'.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-elişte* sunt feminine şi fac pl. în *-elişti.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

ELNIŢĂ *(-élniţâ).*

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

NOMINA INSTRUMENTI.

Botelniţă 'botniţa căpăstruluĭ, o curea dela căpăstru care trece peste botul caluluĭ' (Damé T. 50) < *bot.*

Foţelniţă, pl. *-e*, 'aripĭ, crucile vîrtelniţeĭ' (Damé T. 140, Săgh. 54) < *foţ-*, cf. *foţează* 'aripa morii'.

Şurubelniţă, şurupelniţă instr. de fĭerărie (Damé T. 108), de stolerie (Damé T. 113), 'o bucată de lemn cu care se strînge şurubul la teasc' (Damé T. 82) < *şurub, şurup.*

RECIPIENTUL.

Chibritelniţă 'porte-allumettes' < *chibrit.*

Scrumelniţă 'cendrier' < *scrum*, cf. bulg. *pepelniţa.*

NUME DE PLANTE ŞI ANIMALE.

Urechelniţă 1. Bot. = *ĭarbă de urechĭ*, 2. Zool. 'forficula auricularia'.

Originea: *-elniţa* (A. Philippide, Pr. 153), introdus prin :

Cadelniţă 'encensoir' < bulg. *kadilniţa.*

Cristelniţă < vsl. *krŭstĭlniţa.*

Găselniţe sunt nişte viermi ce se face în stupii slabi şi cari mănâncă mierea (Damé T. 120), megl. *găselniţă* 'omidă', dr. *căsălniţă* 'cuĭb de şoarecĭ în stupul cu albine' (Săgh. 47) < bulg. *gâselniţa* 'chenille'.

Năcovelniţă 'enclume' (Car.) — bulg. *nakovalnea.*

Scrobelniţă sensul? (Car.) — *scrobeală* = bulg. *skrobeala* 'amidon'.

Stropelniţă 'arrosoir' (Car.) — *stropesc.* — Codin, 79, citează cuvântul pe care-l traduce prin 'vrafloriţă', un cuvânt care nu ştim ce înţeles are.

Suvelniţă 'navette' (Damé T. 138) — bulg. *sovalka.*

Şupelniţă 1. 'vîrtej de apă, d. p. pe lîngă cĭoncurĭ', 2. 'locul

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

ce n-a îngheţat încă' (Viciu, 81) — bulg. *şopnuvam* 'tomber dans l'eau'.

Vîrtelniţă (Damé T. 140) < *învîrtesc*, bulg. *vârtĭa*.

Piştelniţă 'baltă maĭ mică' (Hasdeu, 2397).

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-elniţă* sunt feminine şi fac pl. *-elniţĭ*, *-elniţe*.

ENCĬŬ *(-éncŭ)*.

Observaţie. — Dr. — Intr'un exemplu apare *-enc*, în altul *-enchĭŭ*.

Funcţiunea.

DIMINUTIVE.

Măscurencĭŭ 'purcel de un an' (Viciu, 44, sub *gădin)* < *mascur* 'porc'.

Podencĭŭ 'podeţ' (Iorga, Stud. şi Doc. XIII 75) < *pod*.

Tăurenc 'taur tînăr' (Pamf. Agr.) < *ţaur*.

Popenchĭŭ Bot. 'coprin à encre' < *popă*, ct. *popilnic*, *popivnic*, *lingura-popiĭ* Bot. 'cabaret, oreille-d'homme, rondelle'.

Cordencĭŭ 'pièce d'arrêt au métier du tisserand' (Damé T. 136) < *încordez* 'tendre, bander'.

Cornencĭŭ Ins. 'lucane' (Viciu, 36) < *corn*, de unde şi varianta *cornac* (Mar. Ins.).

Originea: *-enko*, *-enka*, despre care v. Belić, § 56—57, de unde direct *-enc*, păstrat în *ţăurenc*, apoi *-enchĭŭ* din *popenchĭŭ*, şi în fine *-ençĭŭ* prin analogiea pl. *-encĭ* (G. Pascu).

Hasdeu, 1704, înregistrează numele de familie *Armencĭ*.

ENIE *(-éniĭe)*.

Observaţie. — Dr.

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Afurisenie (Hasdeu, 473) < *afurisesc*.

Curăţenie < *curăţ*.

Despărţenie < *despart*, *-ţĭ*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Împărtăşenie < *împărtăşesc.*

Prăpădenie (Acesta... aŭ mărs la Nineviea de au strigat *prăpădenie,* Dos. Prol. $23^{2}/_{14}$) < *prăpădesc.*

Păţenie < *păţesc.*

Slobozenie < *slobozesc.*

Incepenie 'început ; commencement' < *încep.*

O STARE.

Calicenie < *calic* (radical slav).

Cĭudăţenie < *cĭudat, -ţĭ.*

Cuminţenie < *cuminte, -ţĭ.*

Drăgălăşenie (Vlăhuţă) < *drăgălaş.*

Grozăvenie < *grozav* (radical slav).

Muţenie < *mut, -ţĭ.*

Scîrboşenie (Mold.) < *scîrbos, -şĭ.*

Sfinţenie < *sfînt, -ţĭ.*

Surzenie < *surd, zĭ.*

Şiretenie < *şiret.*

Şozenie 'comedie, bizarerie, poznă' (Rev. cr. lit. III 169) < *şod, -zĭ* 'comedios, bizar' (ibid.).

Vulpenie 'şiretenie' (Pamf. J. III) < *vulpe,* cf. *vulpoĭŭ* 'bătrîn şiret'.

ÎN SPECIAL O ÎNRUDIRE.

Cuscrenie < *cuscru.*

Nemenie (Vîrcol) < *neam* 'rudă'.

Rudenie, rubedenie < *rudă.*

Concrete.

O PERSOANĂ.

Hîzenie 'persoană hîdă' < *hîd, -zĭ.*

Sluţenie 'persoană slută' (Mold.) < *slut, -ţĭ.*

Ţipenie de om 'nicĭ măcar un om, nimenea absolut' (Şez. V 166) < *ţip* 'crier'.

AUGMENTATIVE.

Fumideniĭ 'desime mare de oamenĭ orĭ de copacĭ' (Şez. II 228) < **fumed* = *fumidus* 'qui fume ; enfumé ; noirâtre'.

Prepestenie (Codin, Ing.), *prepestenĭ* (Vîrcol) < *părpaste, prăpăstĭ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

VARIANTE.

-ozenie.

Din *slobozenie* s'a extras *-ozenie* cu care s'a derivat *scîrbozenie* (Pamf. C.) < *scîrboşenie* (subst. de sufix).

SUFIXE COMPUSE.

-ovenie (= *-ov* + *-enie*).

Drăcovenie 'drăcie' < *drac*, cf. obscurele: *parascovenie*, *năsgovenie* 'jitie, tacla, glumă, anecdotă' (Pamf. J. III).

-etenie (= *-ete* + *-enie*).

Orăteniĭ = *hoară* 'puĭ de orice fel' (Rev. Creangă III 83), 'păsărĭ de ogradă' (Boc.).

-edenie (= *-ed* + *-enie*).

După *fumedenie* faţă de *fum* s'a făcut:
Sumedenie 'foule, multitude' < *sumă*.

Originea: *-enie* (A. Philippide, Pr. 152) şi *-aṇie* precedat de sunet palatal (G. Pascu), introdus prin:

Blagoslovenie 'bénédiction' < bulg. *blagoslovenie*.

Blagoviştenie 'Annonciation, fête du 25 Mars' < bulg. *blagoveaştenie*.

Citenie 'lecture' < vsl. *čiteniže*.

Cîrşenie 'cîrcotă, încurcătură, bucluc' (Boc.), 'o afacere de rea credinţă' (Cĭob.) < bulg. *kârşenie* 'l'action de briser ou de se tordre'.

Hulenie (Dos. Prol. $18^{1}/_{30}$) 'action de blâmer, réprouver, dénigrer, blasphémer' < bulg. *hulenie*.

Iscuşenie 'épreuve, tentation' (Suferind greale nevoĭ şi *iscuşéniĭ*, Dos. Prol. $96^{1}/_{10}$. — Aceştĭa... răbdară multe *iscuşeniĭ* pentru mărturiea Domnuluĭ Hs, Dos. Prol. $44^{2}/_{30}$) < vsl. *iskuşenie*.

Obretenie (vr.) 'aflare' < vsl. *obreateniže*.

Poucenie (vr.), *păucenie* (Şez. V 116) 'prédication' < bulg. *puočenie*, vsl. *poučeniže*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Polojenie 'jîtie, anecdotă' (Pamf. J. II) — bulg. *lâženie* 'l'action de mentir, menterie, radotage, radoterie'.

Pozvolenie 'permision' < bulg. rus. *pozvolenie.*

Smerenie 'humileté, modestie' (Bibl. $10^{2}/_{28}$) < bulg. *smirenie.*

Spăsenie, ispăşenie 'salut, délivrance' < bulg. *spasenie.*

Umilenie 'attendrissement' (Bibl. $27^{2}/_{14}$) < bulg. *umilenie.*

Denie < bulg. *bdeanie* 'vigile, veille ; vigilance'.

Jălenie (Car.) < bulg. *žaleanie* 'affliction ; deuil'.

Mîrşăvenie 'tot ce produc greaţă, în special organele genitale şi anusul' (Şez. V 106) — bulg. *mârşaveanie* 'maigrissement'.

Promîşlenie (Dos. Prol. $99^{1}/_{7}$) < bulg. *promisleanie, promişleavanie* 'pourvoi'.

Vedenie 'vision, apparition' < bulg. *videanie.*

Zgîrcenie 'avarice' < bulg. *sgârčanie* 'crispation, contraction'.

Ectenie < ngr. ἐκτένεια.

Obscure :

Cărătenie 'socoteală' (Cĭob.).

Cupenie 'zgîrcenie' (Săgh. 135), 'zgîrcenie mare' (Codin, 24) — *cupit* 'zgîrcit' (Codin, 23), *a cupi* 'a coase maĭ pe dintregul de cum ar trebui, saŭ într-un loc maĭ în scurt, într-altul maĭ lung, etc.' (Codin, 24), bulg. *kupuvanie* 'l'action d'acheter, achat'.

Precedat de *ş, j, ţ, z, e* din *-enie* se schimbă în *ă* în dial. mold. : *împărtăşănie, bejănie, curăţănie, surzănie.*

Sufixul *-enie* e în strânsă legătură cu *-anie.*

Fenomene de Analogie.

Substituţii de sufix.

Sufixul *-enie* s'a substituit lui *-anie* în :

Posluşenie (Bibl. $291^{2}/_{53}$: λειτουργεία, ministerium) < *posluşanie*, v. *-anie.*

Săvîrşenie 'achèvement, accomplissement, fin' (Bibl. $60^{2}/_{17}$, Dos. Prol. $63^{2}/_{11}$), 'mort' (Dos. Prol. $24^{2}/_{22}$), *fîrşenie* 'fin' (Dos. Prol. $71^{1}/_{27}$) < bulg. *svârşanie.*

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-enie* sunt feminine şi fac pl. în *-enĭ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

ERNIŢĂ *(-érniţâ)*.

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

RECIPIENTUL.

Cenuşerniţă 'cendrier' (Pamf. C.) < *cenuşă*.

NUME DE PLANTE.

Păducherniţă = *păduchele-caluluĭ*. — O plantă erbacee se numeşte *păducherĭŭ*.

Originea: *-erniţa* (G. Pascu), introdus prin :
Meserniţă 'boucherie' (Car.)—srb. *mesarniţa*.
Piperniţă 1. 'poivrier' (Tiktin), 2. 'piuliţă de piper ; poivrière' (Car. Codin, 58), 3. *pipicherniţă* 'salière' (Noua Rev. Rom. VIII 87) < bulg. *piperniţa* 1, 2. — *Pipicherniţă* < **pipcherniţă* = *piperniţă*.
Maghernitţă 'cuisine' (Dos. Prol. $14^2/_5$) < bulg. *magerniţa*. — *Magher* 'cuisinier' (Dos. Prol. $14^2/_{11}$) < bulg. *mager*, ngr. μάγειρος.

Cuvinte al căror radical e slav.

Guberniţă Med. 'tifos' (Codin, 37) — *gubav*.
Nisiperniţă 'sablier' — *nisip* 'sable'.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-erniţă* sunt feminine şi fac pl. *-erniţĭ*, *-erniţe*.

EŞNIŢĂ *(-éšniţâ)*.

Nu suntem siguri de existenţa acestui sufix. In adevăr, nu cunoaştem decât două cuvinte terminate în *-eşniţă*: 1. *Boleşniţă* 'épidémie' (Grig. Pamf. J. III) — *boală* (slav), 2. *moleşniţă* 'vreme moale' (Pamf. J. II) şi *moleşag* (ibid.).
Amândouă aceste cuvinte se întrebuinţează numai la sg.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

EUŢĬ *(-eúţĭ)*.

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

NUME DE LOCALITĂŢI.

Badeuţĭ sat în Bucovina şi jud. Botoşanĭ < *bade.*
Frăteuţĭ sat în Bucovina < *frate.*

Originea: „In Bucovina şi în partea învecinată din Moldova şi din Basarabia o mulţime de sate poartă nume cu sufixul *-uţĭ,* care ne întimpină chiar la oraşele *Cernăuţ* şi *Rădăuţ,* dar este ceva neauzit în restul Moldovei, în Ardeal şi în Muntenia. Acest sufix se găseşte dară numai acolo unde Românii sunt amestecaţi cu Rutenii, şi nu este altceva decât un interesant compromis între sufixul rom. deminutival *-uţ* şi între sufixul deminutival compus al Slavilor în genere şi al Rutenilor în specie *-oveţ* (=*-ov* + *-eţ*) obicinuit mai cu samă în nomenclatura topiçă. Astfel, bună-oară, al nostru *Rădăuţ,* la plural *Rădăuţĭ,* se chĭamă ruteneşte *Radoveţ,* la plural *Radovţi, Toporouţĭ* = *Toporovţi, Climouţĭ*=*Klimovţi, Vascouţĭ* = *Vaşkovţi*" (Hasdeu, 2853-2854).

IE *(-'iĭe).*

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

Abstracte.

Şotie 'poznă, pîcîleală' (Şez. V 126) < *şod* 'cĭudat, sucit' (ibid.).

Concrete.

Codie 'partie postérieure du four' (Viciu, 34) < *coadă.*
Perie 'brosse' < *păr, perĭ.*

Originea: *-ie, -iĭa* (G. Pascu), introdus prin :
Drojdie 1. 'levure', 2. 'lie, marc' < bulg. *droždie* 1.
Dropie Zool. 'outarde' < vpol. *dropia.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Ostrie 'furcă pentru prins peşte' (Vîrcol) < bulg. *ostrie* 'tranchant, fil; pointe'.

Patnojă < bulg. *podnožie* 'chose qui soutient un corps quelconque'.

Podgorie 'vignoble' < bulg. *podgorie* 'contrée située au pied d'une montagne, pied d'une montagne'.

Armie 'armée' < bulg. *armiĭa*.

Balie < bulg. *baliĭa* 'seau, godet'.

Fenomene de Analogie.

La grupul acestor cuvinte au trecut:

Arie < *area*.

Aşchie < *astula*.

Fachie = *fache* < *facula*.

Feţie = *faţă* pl. *feţe*.

Funie = *fune* (Bibl. $69^{1}/_{4}$, $165^{2}/_{26}$, Dos. Prol. $25^{2}/_{11}$) < *funis*.

Gratie < *crates*.

Pîrghie 'perche' (Săgh. 99) < *perg(u)la*.

Salcie = *salce* Bot. 'saule' < *salix, -cis*.

Stinghie = *stinghe* (Frigeţ *stinghile* cu frigărĭ înfocate, Dos. Prol. $95^{2}/_{4}$).

Unghie = *unghe* (Cf. pl. *unghĭ* la Dos. Prol. $18^{2}/_{7}$, $63^{2}/_{29}$) < *ungula*.

Vîrghie pl. *vîrghiĭ* 'prăjină de tufan cĭoplite şi puse una lîngă alta spre a formă peretele uneĭ case' (Codin, 78) = *vîrghe* (Pas.) < *virgula*.

Crosnie 'o legătură de lemne cît poate duce omul în spate' (Viciu, 38), 'sarcină, maldur de lemne' (Pamf. J. III) = *crosnă* (Pamf. J. III), bulg. *krosno* pl. *krosna* 'ensouple, ensuple; rouleau, ourdissoir'.

Jurebie = *jureabă* 'a şeptea parte dintr'o clucă de bumbac', fig. 'afacere' (Codin, 45).

Obrejie (Arh. Ist. II 74) = *obrejă* 'endroit exposé au soleil'.

Pîrtie (Şez. III 84, Săgh. 114 a) = *pîrte* (Săgh. 114 a) 'chemin battu sur la neige'.

Primejdie = *primeĵde* (Dos. Prol. $43^{1}/_{24}$, $96^{1}/_{9}$).

Prăpastie = *prăpaste*, gen. *prăpăştĭ* (Dos. Prol. $41^{2}/_{16}$, $46^{1}/_{13}$, $3^{1}/_{12}$), bulg. *propastĭ*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Rătăcanie = *rătăcană* 'groapă mare provenită din prăbuşirea unuĭ teren' (Săgh. 102).

Palatie 'réunion' (Tiktin), *polatie* 'mulţime de copiĭ' (Mold.) < ngr. παλάτι, vbulg. *polata* 'palais', bulg. *polata, polade* 'Vorraum im oberen Stocke eines Bauernhauses'. — Poate că subt influenţa acestui cuvânt s'a născut *poede* 'mulţime flămândă de oameniĭ, copiĭ, sărăcime, golănime' (Şez. V 117), *puedie* 'mulţime de păsăriĭ, vite, lume' (Boc.) < *puĭŭ*.

Jelie 'jale' (Bud.) < bulg. *želea* 'regret, plainte'.
Sabie 'sabre, épée' < bulg. *sabea*.
Sanie 'traîneau' < bulg. *sanea*.
Vecernie 'la prière du soir' < bulg. *večernea*.
Osie 'essieu' < bulg. *osĭ*.
Zavistie 'envie, jalousie' < bulg. *zavistĭ*.

Gresie, mr. *greasi* (Dal.) 'pierre à aiguiser' < alb. *gâreasâ* 'racloir'.
Rodie 'grenade' < ngr. ῥόδι.

Haĭtie = *haĭtă* 'potae, noajă de lupĭ' (Pamf. C.).
Moachie = *moacă* (Săgh. 113 d).
Zeghie (Bud.) = *zeghe*.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ie* sunt feminine şi fac pl. *-iĭ*.

IGĂ *(-igâ)*.

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

DIMINUTIVE.

Durigă 'rotiţa scripetuluĭ' (Damé T. 140) < *dură* 'roata scripeteluĭ' (ibid.).
Scărigă 'scărilă' < *scară*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-uligă *(= -ulă + -igă).*

Ţepligă 'ţeapă de lemn, despicătură' (Rev. cr. lit. III 171) < *ţeapă.*

Originea: *-iga* (G. Pascu), introdus prin:
Verigă 'bague' < vsl. *veriga.*
Megl. *piperigă, piperugă* 'papillon' < bulg. **peperiga, peperuga,* cf. vsl. *veriga* şi *veruga.*
Pirunigă Bot. 'pavot' — bulg. *peruniga* Bot. 'iris'.

Mămăligă — bulg. *mamuliga.*
Duligĭ (Mold. jos. Conv. Lit. vol. 44 II, 619), *durligĭ* (Mold. sus) 'picĭoare goale: umblă cu *duligile* goale'.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-igă* sunt feminine, pl. *-igĭ.*

IŞCĂ *(-iškâ).*

Observaţie. — Dr. megl. — Precedat de *r, i* se schimbă uneori in *î.*

Funcţiunea.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Morişcă 'jucărie de copiĭ' (Codin, 51, Mold.) < *moară.*
Podişcă < *pod.*
Sitişcă 'petit tamis' (Damé T. 31) < *sită.*
Barǫşcă = mică *bară* 'mocirlă' (megl.).
Fętişcă 'fetiţă' < *fętă* (megl.).

Diminutive alintătoare.

Iulişca nume propriu de iepe (Pop. 59 b) < *Iuliea.*

Diminutive depreciative.

Cod'işcă poreclă pentru bărbaţi (Pop. 35 b) < *coadă.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Untişcă (Pas.) < *unt.*

Vînturişcă 'vînturătoare cu care vîntură pînea (= secara) îmblătită' (Viciu, 88) < *vîntur.*

Originea: *-iška* (Puşcariu, Dim. 132), introdus prin :

Toporişcă 1. 'hache', 2. 'petite hache' (Codin, 74) < bulg. *toporişka* 'le manche de la hache'.

Coporîşcă 'coporîe, coada coaseĭ' (Otescu, 15) < *coadă* + *toporişcă.*

Exemple slave pentru *-işka* v. Belić, § 89..

Obscure :

Telişcă, tilişcă Bot. 'herbe aux sorcières, herbe aux magiciennes'.

Părnişcă 'portiţă' (Mih.).

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-işcă* sunt feminine şi se întrebuinţează de obiceiu la sg.

IŞTE *(-'ište, -ište).*

Observaţie. — Dr. mr. megl. — Sufixul se întrebuinţează cele mai adeseori sub forma neaccentuată.

Funcţiunea.

Concrete.

UN LOC.

Locul pe care se află o plantaţie.

Barabulişte (Hasdeu, 2480) < *barabulă* 'pomme de terre'.

Inişte, megl. *l'inişt* 'champ de lin, linière' < *in, l'in,* cf. bulg. *lenişte.*

Cînepişte, mr. *cînichiste* (Mih.) 'chènevière' < *cînipă,* cf. bulg. *konopişte.*

Curechişte (Săgh. 50), *curetişte* (Rev. cr. lit. III 121) 'lieu planté de choux' < *curechĭŭ.*

Arinişte 'aunaie' < *drin.*

Prunişte (acc?) 'livadă cu pruni' (Pamf. J. III) < *prun.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Locul cu rămăşiţe dintr'o plantaţie.

Méişte 'ager ubi milium fuit' (Car.) < *meĭŭ.*

Porumbíşte 'loc unde a fost porumb' (Damé T. 61, Păsc.) < *porumb.*

Săcărişte 'loc unde a fost secară' (Noŭa Rev. Rom. VIII 87) < *secară.*

Cĭocălâ'işte, cĭocănişte 'loc plin cu cĭocălăĭ, cĭocanĭ de păpuşoĭŭ' (Săgh. 49, Tiktin) < *cĭocălăŭ, cĭocan.*

Căstăńişte 'loc plin de cojĭ de castane' (Mih.) < *castană.*

Locul unde a fost primitivul.

Cătúnişti 'loc unde a fost sat' (megl.) < *cătun.*

Cîşirişti 'locul unde a fost odată stînă' (Dal.) < *cîşari.*

Locul pe care se exercită o acţiune.

Bálişte 'hătătură, ogradă, ocol' (Viciu, 18) < *bat.*

„Se chĭamă *argíşte* pe unde a ars pădurea" (Hasdeu, 1748, com. din Zarand) < **ardişte* < *ard* cu pronunţarea dialectală a lui *di.*

Locul unde s'a exercitat o acţiune.

Cosirişte, cosorişte 'locul cosit' (Pamf. Agr. 160) < *cosire.*

Localul unde se exercită o acţiune, o meserie.

Prăvirişte 'teatru' (*Prăvirişte* 'teatru', Dos. Prol. $71^{1}/_{26}$; In mijlocul teatruluĭ, adecă *prăviriştiĭ*, Dos. Prol. $19^{1}/_{29}$; Fu... dezbrăcată cu pĭalea naintea *prăviriştiĭ* gĭudecăţiĭ, Dos. Prol. $93^{2}/_{35}$) < *prăvire, privire.*

Făurişte 'forge' < *faur* 'forgeron'.

Adăpost pentru animale.

Găinărişte 'poulailler' (Buda) < *găinar.*

ɣĭedzurişte 'caverne' (Candrea) < *vĭezure* 'blaireau', propriu zis 'terrier de blaireau' cf. *vizuină* sub *-ină.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

LOCUL CARACTERIZAT PRINTR'O CALITATE.

Rarişte 'loc într-o pădure în care copacii sunt rari' (Mold.), *răriştе* 'răritură în pînză' (Şez. VII nota) < *rar.*

NUME DE PLANTE.

Roişte = iarba-stupului, iarba-roilor < *roĭŭ.*
Trifoişte = trifoiu-amar, trifoiu-de-baltă < *trifoĭŭ.*
Coroniştе = *cunună, cununiţă,* Coronilla varia < *coroană,* cf. *coroană* 'lalea, Fritillaria Meleagris'. — Planta se mai numeşte *sămăchişte, sămăchişă.*

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Alergărişte de cai (N. Costin) < *alergare.*
Măsorişte 'măsurătoare' < *măsor.*
Pĭeişte 'peire : trage a *peişte*' (Codin, 57) < *pĭer.*

O STARE.

Golişte (Golişteа munţilor şi dealurilor, Dos.) < *gol.*
Linişte < *lin.*

Glódişte = *glod* (lĭ băgară într-o groapă plină de *glódişte,* Dos. Prol. 71½).

Originea: *-'ište, -ište* (A. Philippide, Pr. 152), introdus prin :
Boişte 'champ de bataille' (Dară banul ce-mĭ făcea? Tot în *boişte* mergea, haĭne mândre le rupea, pe brazde că năsădea, tot cădea şi tot fugea. Păsc. 200) < vsl. *boişte.*
Borişte 'locul unde staŭ vitele vara pe cîmp' (Viciu, 91) < bulg. *oborişte* 'parc, enclos'.
Braniştе 'bois, forêt' (Hasdeu, Cuv. I 271) < bulg. *braniştе.*
Capişte 'temple' < bulg. *kapişte.*
Cucuruzişte 'champ planté de maĭs' (Rev. cr. lit. III 121) < bulg. *kukuruzişte.*
Gunoişte 'l'endroit où l'on jette les balayures' < bulg. *gnoişte.*
Jarişte 'grande chaleur' (Codin, 43), *jărişte* 'les décombres d'un incendie, le théâtre d'un incendie' (Hasdeu, 1508) < sl.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

**žarişte*, **žerişte*, cf. bulg. *požarişte* 'les décombres d'un incendie, le théâtre d'un incendie'.

Lovişte (Să feace o *lóvişte* mare în mare, de spărié pre toţ, Dos. Prol. $30^{2}/_{28}$) < vsl. *lóvişte* 'chasse', bulg. *lovişte* 'piscina'.

Oişte 'timon' — srb. *oïšte* 'Zugstange des Pfluges', bulg. *uişte* 'la flèche de la charrue'.

Staniştc 'locul unde fac amează vitele' (Pamf. J. II) < bulg. *staniştе* 'cantonnement, camp, étape'.

Tîrgovişte nume de oraş în Muntenia < bulg. *târgoviştе* 'marché, halle'.

Pájişte, *păjúşte* (Ţiplea) 'pâturage, pacage' < bulg. *paşişte*.

Siliştе 'endroit où il y a eu un village, emplacement d'un ancien village', *sîliştе* 1. 'champ de blé', 2. 'jardin potager' (Vîrcol) < bulg. *seliştе* 'les ruines ou emplacement d'un ancien village'.

Tórişte 'fumier' (Arhiva, XXII 286), *túrişte* 'ceĭa ce rămîne dela mîncare la vite' (Şez. III 91), mr. *turî'şte*, *turúşte* (Pap.B.), *turâ'şte* (Pap.S.) 'bercail, bergerie', *tîrî'şti*, *turúşti* (Dal.) 'endroit où il y a eu une bergerie', dr. *stórişte* 'fumier' (Arhiva, XXII 286), 'loc umblat, călcat de oameni şi vite' (Pamf. J. II), 'bercail, bergerie' (Codin, 69) < vsl. *torişte* 'fumier'.

Grădişte numele unui sat în Ardeal < bulg. *gradişte* 'ruines ou emplacement d'une ville ancienne ; forteresse, place forte'.

Toporişte 'coada toporuluĭ, securiĭ' (Conv. Lit. XX 1019) 'coada bicĭuluĭ' (Viciu, 85), *toporîşte* 'coada toporuluĭ, securiĭ, coaseĭ' (Săgh. 107, Pamf. J. II), mr. *tăpărîşte* 'coadă de topor' (Pap.B.) < vsl. *toporişte* 'manche d'une cognée' (bulg. *toporişte* 'gros merlin, grosse cognée').

Mr. *căprişte* 'fumier' (Velu, Cîntece Juneştĭ, Bucur. 1904, p. 18) < bulg. *kupişte* + *cuprîă* idem (Dal.) = ngr. κοπρία.

Grupişti 'cimetière' (Dal.) < vsl. bulg. *grobişte*.

Fenomene de Analogie.

Prin analogie cu *toporişte* s'a născut :

Codoriştе (Viciu, 85, sub toporîşte), *codăriştе* (Conv. Lit. XX 1008), *coderiştе* (Hasdeu, Cuv. I 274) 'coada bicĭuluĭ'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Sufixul *-işte* s'a substituit probabil lui *-iţă* în *vîlişte, hilişte, hirişte* (Pamf. Agr. 123), *ghilişte* (Pamf. Agr. 214), *jilişte* (Pamf. Agr.) 'loc unde bat vînturile în voe', *vielişte* 'pustietate' (Codin, 78) < bulg. *vieliţa* 'tourbillon de neige', cf. şi bulg. *žilişte* 'demeure, domicile, logis, habitation'.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-işte* sunt feminine şi fac pl. în *-iştĭ*.

IŢĂ *(-iţâ, -'iţâ).*

Observaţie. — Dr. mr. megl. — Forma *-'iţă* este mai puţin deasă. — Forma masc. *-iţ* este atestată numai în câteva exemple.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Derivate prin -iţă.

Betiţă (Pîrv.) < *bată.*
Cheiţă, mr. (Dal.) *cl'iiţă* < *chee,* mr. *cl'ae.*
Cruciţă (Bud.) < *cruce.*
Lădiţă < *ladă.*
Linguriţă < *lingură.*
Neguriţă (Dos. Prol. $37^{2}/_{12}$) < *negură.*
Peniţă < *pană.*
Portiţă, mr. (Dal.) *purtiţă* < *poartă.*
Tăgîrţă 'besace, sac à provisions' < **tăgrîţă* < turc. *taγar* 'sac de cuir', bulg. *tagareţ* 'sac de cuir, panetière'.

Pul'iţă 'puĭcă' (Dal.), 'Pleĭadele' (megl.) < *pul'ŭ* 'pasăre, puĭŭ'.
Sfinduchiţă 'lădiţă' (Dal.) < *sfinduchĭă.*

Chiliţ 'pĭele mică ca burduf' (Dal.) < *chĭale.*

Derivate prin -'iţă.

Gîtiţă 'beregată' <*gît.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Derivate prin -'iță și -íță.

Opáiță (Car.), *opáiț* 'lampă mică primitivă', *opăíț*, *văpăíț* 'un mănunchiŭ de stuf uscat saŭ de țăndărĭ lungĭ de brad uscat ce se aprinde noaptea spre a atrage peștiĭ, ce se ĭaŭ cu mîna orĭ cu ostiea' (Damé T. 126) < *văpae.*

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Bădiță < *bade.*
Biță < bulg. *bae* 'le frère aîné, compère'.
Breniță (Codin, 11) < *breană.*
Codiță, cudiță (megl.) 'petite queue', *cudiță* 'noadă, partea șirĭĭ spinărĭĭ de deasupra șezutuluĭ' (Dal.) < *coadă.*
Duduiță < *dudue.*
Dulămiță (Mat. 68) < *dulamă.*
Feliță < *fată.*
Fecĭoriță (Dos. Prol. $92^{1}/_{9}$) < *fecĭoară.*
Fîntîniță (Pas.) < *fîntînă.*
Guriță < *gură.*
Mĭelușiță (Bibl. $14^{2}/_{18}$) < *mĭelușa* (Bibl. $99^{1}/_{15}$).
Mînușiță 'petite main' (Dos. Prol. $72^{2}/_{7}$, Mat. 36) < *mănușă.*
Mortiță (Bud.) < *moarte.*
Oiță, mr. (Dal.) *uiță* < *oae.*
Ploschiță (Păsc. Mat. 61, 79) < *ploscă.*
Văduviță < *văduvă.*

Buiț (Dal.) < *boŭ.*

Nume de plante.

Derivate dela substantive.

Derivate prin -íță.

Baconiță = *bacon.*
Broschiță, pl. acuatică < *broască*, cf. planta *broasca-apeĭ.*
Burieniță, buruniță < *buruĭană.*
Cuișoriță = *cuișoare.*
Dentiță 'doĭ dințĭ' < *dinte.*
Dimitriță, înflorește la Sft. Dumitru < *Dumitru.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Găiniță < *găină.*
Gîorgiță 'lăcrămĭoare', înfloresc la Sft. Gheorghe < *Sîn-Gîorgiu.*
Lăcrămiță 'convallaria bifollia' < *lacrimă*, cf. *lăcrămĭoare.*
Lămîiță 'citronelle' < *lămîe.*
Noptiță 'belle-de-nuit' < *noapte.*
Păștiță 'floarea-Paștilor' < *Paști.*
Peliniță = *pelin.*
Primăvăriță 'ghiocel' < *primăvară.*
Steliță 'ochĭu-bouluĭ' < *stea, stele.*
Stupiniță < *stupină.*
Turniță, turnuriță 'tourette' < *turn, turnurĭ.*
Vineriță 'vineţică, cearta-caseĭ' < *venin*, mr. *virin.*

Derivate prin -'iță.

Degetariță = *degetar* 'digitalis'.
Măsălariță = *măsălar* pl. erbacee. întreb. de popor pentru durere de măsele.
Ochelariță = *ochilarĭ.*
Romaniță = *roman.*
Șopîrliță < *șopîrlă.*
Usturóiță, are gust de usturoiu < *usturoĭŭ.*

Derivate dela adiective.

Derivate prin -iță.

Albăstriță 'centaurea cyanus' < *albastru.*
Albiță, pl. erb. ale cărei flori sunt mai întâiu galbene, apoi albe < *alb.*
Frușiță 'floare-*frumoasă*' < **frumșiță*, **frumușiță* < *frumos, -șĭ*, cf. *frumușel, frumușică.*
Gălbiniță = *sugel-galbăn.*
Grășiță = *ĭarbă-grasă* (*gras* pl. *grașĭ*).
Zămoșiță pl. erb. având fructele capsule loculicid-dehiscente < *zămos, -oșĭ.*

Derivate prin -'iță.

Plevaiță 'imortele' < *plăvaĭŭ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Nume de animale.

Derivate prin -'iță.

Gaiță 'geai' < *gae* 'milan royal', mr. 'corneille'. Cf. și bulg. *galiţa* 'génisse; chaucas'.

Latiță 'espèce de posson plat, carassin' < *lat.*

Nume propriu.

Nume proprii de persoane.

Nume de botez.

Nume feminine.

Mariţa < *Mariea.*

Pachiţa (Şez. III 84) < *Paraschiţa, Paraschiva.*

Nume masculine.

Dumitriță, Mitriță, Mitiță < *Dumitru.*

Ghiorghiță < *Ghiorghe.*

Grigoriță < *Grigore.*

Ioniță, Niță, Niniță < *Ion.*

Mihăiță < *Mihaĭŭ.*

Neculăiță < *Neculaĭŭ.*

Nume de animale.

Derivate dela substantive.

Corbiță, Corbu nume de câni (Damé T. 181).

Floriţa, Floarea nume de vaci (Pop. 55 b).

Joichiţa, Joica n. de vaci (Pop. 91).

Derivate dela adiective.

Albiţa n. de capre (Pop. 58 a), de scroafe (Pop. 60 a) < *alb.*

Dobriţa n. de cățele (Damé T. 181) < bulg. *dobr* 'bon; beau-joli'.

Lăiţa, Laĭa n. de oi (Pop. 57 b).

negriţa n. de scroafe (Pop. 60 a) < *negru.*

Roşchiţa n. de vaci (Pop. 56 a) < *roşca* 'roşa' (Pas.).

Suriţa n. de iepe (Pop. 59 c), de scroafe (Pop. 60 b) < *sur.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

FEMININE DELA MASCULINE.

Nomina agentis.

Boăriță 'îngrijitoare de boĭ' (Țiplea) < *boar.*
Bucătăriță 'cuisinière' < *bucătar.*
Casieriță < *casier.*
Chelăriță 'ménagère, sommelière' < *chelar.*
Chelneriță 'femme de chambre dans un hôtel' < *chelner* 'garçon d' hôtel'.
Croitoriță < *croitor.*
Găinăriță 'servante de basse-cour' < *găinar.*
Igumeniță 'supérieure d'un couvent' < *igumăn.*
Lăptăriță < *lăptar.*
Morăriță < *morar.*
Portăriță (Bibl. $222^{2}/_{55}$) < *portar* (Bibl. $270^{2}/_{40}$).
Școlăriță < *școlar.*
Tălhăriță < *tălhar.*
Telăliță (Mold.) < *telal.*
Trișcăriță (Șez. V 164) < *trișcar* 'om care știe face orĭ cînta bine de trișcă' (Șez. ibid.).
Văcăriță 'îngrijitoare de vacĭ' (Țiplea' < *văcar.*

Persoana feminină este soția masculinului.

Dăscăliță < *dascal.*
Domniță < *Domn.*
Cáisturiță 'femme, épouse' (megl.) < *cáistur* 'mari' (megl.).

Ambele aceste înțelesuri le cumulează :
Crîșmăriță < *crîșmar.*
Ampiratiță 'împărătească' (megl.) < *ampirat.*

Personaje mitologice.

Tártoriță 'drăcoaică' < *tartor.*
Zeiță 'déesse' (neolog.) < *zeŭ.*

Poate tot așà trebue înțeles :
Vînturiță 'vîntoaĭcă' (megl.) < *vîntur* 'vîntur, zvînt'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Femele, la animale.

Cănăriță < *canar.*
Porumbiță < *porumb.*

Femelă în timpul când se împărechează.

Derivate prin -iță.

Goniță 'vacă care se goneşte' (Rev. cr. lit. III 155, Şez. V 75), fig. 'femee care trecînd prin apă şi-a udat poalele' (Şez. V 76) < *gonesc.*
Mîrliță 'oae bună de dat la berbecĭ' (Şez. V 106) < *mîrlesc.*

Derivate prin -'iță.

Puiță 'căţea în timpul puituluĭ' (Şez. V 120) < *puesc.*

NOMINA INSTRUMENTI.

Derivate prin -iță.

Bricinăriță 'un beţişor crestat la capăt cu care se vîră bricinarĭul în bată' (Şez. III 151) < *bricinarĭŭ.*
Tîpîriță 'coadă de topor' (Dal.) < *tîpor.*
Avriță 'éventail' (Dal.) < *avredz* 'éventer'.

Derivate prin -'iță.

Batiță 'claquet, cliquet d'un moulin, battant' < *bat.*

RECIPIENTUL.

Acăriță = *acar* 'étui à aiguilles'.
Aconiță 'étui à aiguilles' (Banat) < *acoñu* = *acoĭŭ.*

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Un derivat prin -iță.

Rămăşiță 'reste' < *rămas, -şĭ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Un derivat prin -'iță.

Arșiță 'endroit exposé au soleil' (Șez. II 22, Hasdeu 1748), 'forte chaleur du soleil' < *ars, -ș*ĭ.

Vĭespariță, ghespariță (Codin, 33) = *vĭespar.*

ADIECTIVE.

Michiț 'micuț' (Conv. Lit. XX 1013) < *mĭc.*

SUFIXE COMPUSE.

-uliță *(= -ulă + -iță).*

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Furculiță (dr. mr. megl.) 'fourchette' < *furcă.*

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Caduliță (Damé T. 82) < *cadă.*
Căsuliță < *casă.*
Chinguliță (Mat. 116) < *chingă.*
Crucĭuliță < *cruce.*
Curvuliță (Pas.) < *curvă.*
Flintuliță (Păsc.) < *flintă.*
Gîsculiță < *gîscă.*
Lunculiță (Vîrcol) < *luncă.*
Musculiță < *muscă.*
Puĭculiță < *puĭcă.*
Punguliță < *pungă.*
Șeuliță (Mat. 115) < *șeaŭă.*
Vorbuliță < *vorbă.*
Foiliță 'foiță' < **foĭuliță* < *foae.*

Trîpuliță 'pîrăŭaș' (Dal.) < *trap* 'pîrăŭ'.
Băbl'iță 'băbușcă' (megl.) < *babă.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Nume de plante.

Frăguliță = *frag.*
Pufuliță 'épilobe-hérissé' < *puf.*
Taşculiță 'traĭsta-cĭobanuluĭ' < *taşcă.*
Roşuliță pl. erb. cu florile galbĕn roşietice, *ruşuliță* 'sîngeroasă' pl. erb. cu florile roşii-portocalii, *rujuliță* pl. erb. cu florile roşietice < *roş.*

Nume proprii de animale.

Mînguliţa n. de scroafe (Pop. 60 b), *mînguliț* n. de porci (Pop. 59 b) < *mangu* (Pas.).

Diminutive depreciative.

Sluguliță (Păsc. Mat. 68) < *slugă.*

FEMELA UNUI ANIMAL.

Cuculiță < *cuc.*

UN ADIECTIV.

Mîndruliță 'mândră, frumoasă, ĭubită' (Ţiplea) < *mîndru.*

Observaţie.
Piuliță şi *piuliță* < *piuă.*

-ăriță. *(= -ar + -iță).*

NOMINA AGENTIS.

Desăgăriță 'Almosen-Sammlerin eines Nonnenklosters' < *desagă.*
Găletăriță 'femme qui trait les brebis, qui porte le lait dans le seau' < *găleată.*

RECIPIENTUL.

Cenuşăriță 'cendrier' < *cenuşă.*
Sărăriță 'salière' (Conv. Lit. XX 1016, Vîrcol) < *sare.*

-ăliță *(= -el + -iță).*

Pîscîl'iță Zool. 'vaca-Domnuluĭ' (Dal.) < lat. *Pascha* 'la Pâque', mr. *Paşti*, dr. *Paştĭ* < *Paschae.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

-ariţă (= -ár + -iţă).

DIMINUTIVE.

Nume de plante.

Asămănarea.

- *Broscariţă* 'limba-apeĭ, notătoare' < *broască*, cf. planta *broasca-apeĭ*.

Bumbăcariţă = *bumbac-de-câmp*, pl. erb. având perigonul cu numeroşi peri, cari în stadiul de fructificare ieau aspectul de lână ori bumbac.

Gîscariţă 'Alpengänsekresse', pl. erb. cu frunzele acoperite cu peri puţin albicioşi < *gîscă*.

Guşterariţă pl. erb. de coloare verde-albăstrue < *guşter*.

Limbariţă = *limba-bălţilor*.

Pĭeptănariţă 'Kammgrass' < *pĭeptene*.

Puricariţă = *ĭarba-puriceluĭ*, pl. erb. cu tulpina cenuşiu păroasă.

Şerpariţă pl. erb. cu frunzele lucitoare, pe mărgini şi pe nervura mediană cu peri aspri; pl. erb. totdeauna verde < *şerpe*.

O calitate externă.

Ghimpariţă 'ĭarbă-ghimpoasă' < *ghimpe*.

O calitate internă.

Pelinariţă = *pelin-negru*, posedă proprietăţi amare.

Veninariţă pl. erb. cu proprietăţi iritante < *venin*.

Intrebuinţare.

Săpunariţă = săpunel, *săpunul-popeĭ*, din rădăcinile sale se extrage un fel de sopon pentru scoaterea petelor de pe haĭne.

Vinariţă pl. erb. din care se extrage o băutură plăcută < *vin*.

In special o întrebuinţare medicală.

Brîncariţă 'o buruĭană galbănă şi lată care se face pe copaciĭ ceĭ marĭ, întreb. în popor în boala de brîncă' (Grig. I 106, 105) < *brîncă*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Limbricariţă pl. erb. care posedă proprietăţi vermifuge < *limbric*.
Negelariţă 'ĭarbă-de-negĭ' < *negel*.
Urecheriţă = *ĭarbă-de-urechĭ*.

Efect asupra omului care o mănîncă.

Boländariţă 'Datura stramonium', pl. foarte veninoasă < *bolînd* 'prost, nebun', cf. şi numirea *turbare*.
Nebunariţă 'jusquiame', pl. erb. foarte veninoasă < *nebun*.

Nume de boale.

Fălcariţă 'boală care consistă, între altele, în faptul că bolnavul înşĭ îcleştează fălcile' (Grig. I 67), 'boala numită tetanos' (Dan. I 27) < *falcă*.

UN FEMININ DEPRECIATIV.

Fecĭorariţă 'fille de mauvaise vie' < *fecĭor*.

UN INSTRUMENT.

Năsipariţă 'jghĭabul cu nisip pe care învăţau copiiĭ să scrie întăĭa oară' (Vîrcol) < *năsip*.

-aiţă *(= -áĭŭ + -iţă).*

Şopîrlaiţă 1. Med. 'inflammation des amygdales', 2. Bot. 'plantă cu care se vindecă această boală' (Şez. V 126) < *şopîrlă*, de unde şi numele de plantă *şopîrliţă*.
Pentru naşterea acestuĭ sufix cf. *plevaiţă* Bot. 'imortele' < *plăvaĭŭ*. Cf. şi *pîrhaiţă* = bulg. *prahávica* 'Lycoperdon Bovista'.

Originea: *-iţa*. — Miklosich, 293-294, :
Das Suffix *-iţa* ist primär und secundär. Als primäres Suffix bildet *-iţa* nomina agentis. Als secundäres Suffix bildet *-iţa*: 1. Deminutiva, von denen viele die deminutive Bedeutung eingebüsst haben. Der deminutiven Feminin-Form *-iţa* entspricht masc. ьць... 2. *-iţa* bildet Feminina aus Masc. Das Fem. ist vielleicht ein Deminutivum aufzufassen. 3. *-iţa* dient zur Substantivierung adjectivischer Wörter, der Adjectiva, Numeralia

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

und Participia. Die Bedeutung dieser Bildungen ist höchst mannigfaltig... 5. In vielen Fällen lässt sich die durch *-iţa* bewirkte Modification der Bedeutung schwer bestimmen.

Sufixul s'a introdus în rom. prin cuvinte ca:

Cuvinte în -íţă.

Bibiţă 'găină de mare' (Viciu) — bulg. *biba* 'dinde'.
Căpiţă 'tas, monceau de foin' — bulg. *kopa.*
Cobiliţă < bulg. *kobiliţa* 'fléau, bascule de soufflet'.
Costiţă de porc < bulg. *kostiţa* 'petit os; osselet'.
Crăiţă Bot. 'rose-d'Inde' < bulg. *kraliţa,* srb. *kral'iţa* 'reine'.
Diaconiţă 'uxor diaconi' < vsl. *dĭakoniţa,* srb. *dĭakonoviţa.*
Găzdăriţă 'maîtresse du logis, hôtesse' < srb. *gazdariţa.*
Hulubiţă 'femelle du pigeon' < bulg. *gâlâbiţa.*
Leiţă 'lionne' (Dos. Prol. $82^{2}/_{11}$) < bulg. *lâviţa.*
Măgăriţă (Bibl. $229^{2}/_{15}$), megl. *măgărọţă, măgrăţă* 'ânesse' < bulg. *magariţa.*
Mlădiţă 'rejeton' < bulg. *mladiţa* 'jeune arbre'.
Păuniţă 'paonne' < bulg. srb. *pauniţa.*
Prorociţă 'prophétesse' (Bibl. $50^{1}/_{51}$) < bulg. srb. *proročiţa.*

Gurγiţă 'gropiţa de după ceafă' (Dal.) < bulg. *gârbiţa* 'une bosse sur le dos'.
Gurliţă 'brîncă la porcĭ' (Dal.) < bulg. *gârliţa* 'croup, espèce d'angine chez les enfants'.
Pipiriţă 'poivrière' (Dal.) < bulg. *pipiriţa.*

Iribiţă, irbiţă 'perdrix' (megl.) < bulg. *erebiţa.*
Lăstoviţă 'hirondelle' (megl.) < bulg. *lastoviţa.*
Pĕviţă 'sangsue' (megl.) < bulg. *pĭŧaviţa.*
Perniţă 'coussin' (megl.) < bulg. *perniţa.*

Cuvinte în -'iţă.

Baniţă < srb. *baniţa,* Ducange *banna* 'mensura aridorum'.
Bivoliţă 'bufflone, femelle du buffle' < bulg. *bivoliţa.*
Chiseliţă 'sorte de compote' — bulg. *kiseliţa* 'pomme sauvage très aigre'.
Cîrtiţă 'taupe' < bulg. *kârtiţa.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Doniță 'seau à lait' < pol. *doniţa* 'pot à lait'.

Graniță 'frontière' < bulg. *graniţa*.

Ialoviță 'vache bréhaigne' < bulg. *ealoviţa*.

Igliță 'petite aiguille à filer' < bulg. *igliţa*.

Laviță, laiță 'banc' < bulg. *laviţa* 'tablette, rayon (d'une bibliothèque, d'une armoire, etc.).

Lapoviță 'pluie mêlée de neige' < bulg. *lapaviţa*.

Lubeniță, lebeniță (Panţu), megl. *lĭubiniță* 'pastèque, melon d'eau' < bulg. *libeniţa, lebeniţa, lobeniţa, lĭubeniţa*.

Meliță, megl. *mel'iță* 'écang' < bulg. *mealiţa*.

Paliţa 'perche, gaule' < bulg. *paliţa* 'bâton, gourdin'.

Plescaviță, plescagiță (Săgh. 114 a), *plescaiță* (Şez. V 117, Săgh. 114 a) 1. 'o rană', 2. Bot. (Şez. V 117) 'o buruĭană [cu care se tămădue rana]' — bulg. *plĭuskaviţa*. Bot. 'baguenaudier, Colutea arborescens'.

Polediță 'verglas' (Hasdeu, Cuv. I 297) < bulg. *polediţa*.

Prepeliţa Zool. 'caille' < bulg. *prepeliţa*.

Raliță 'plug' (Mard.), *raliță, rariță* 'plug cu doŭă cormene ce slujeşte la învălirea cuĭburilor cu porumb' (Damé T. 37) < bulg. *raliţa* 'charrue à croc'.

Rapiță Bot. 'colza' < bulg. *rapiţa*.

Sorliță < bulg. *usorliţa* 'milan, écoufe'.

Stelniță (Olt.) 'punaise' < bulg. *steaniţa*.

Suliță 'lance' < bulg. *suliţa*.

Temniță 'prison, cachot' < bulg. *tâmniţa*.

Sfînta Troiță 'la sainte trinité' < bulg. *troiţa*.

Uliță 'rue' < bulg. *uliţa*.

Undiță, megl. *voandiță* 'hameçon, ligne à pêcher' < vsl. *ondiţa*, bulg. *vâdiţa*.

Guştiriță, guştir 'lézard' (megl.) < srb. *guşteriţa*, srb. bulg. *guşter*.

Lĭutiță 'serpent' (megl.) — bulg. *lĭut* 'féroce', *lĭut zvear* 'animal féroce', *lĭutiţa* 'tout mets poivré'.

Văl'aviță 'foulerie, moulin à foulon' (megl.) < *valeviţa*.

Viliță 'menton' (megl.) < bulg. *viliţa* 'fourchette'.

Cuvinte în cari *-iță* poate fi accentuat ori neaccentuat.

Călugăriță 'religieuse, nonne' < bulg. *kalugeriţa*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Múşiţă (dr.), *muşiţă* (Dal.) 'petite mouche, moucheron' < bulg. *muşiţa.*

Póliţă (dr.), *puliţă* (megl.) 'rayon, tablette' < bulg. *poliţa.*

Véveriţă (dr.), *virviríţă* (mr.), *ververiţă* (megl.) 'écureuil' < bulg. *ververiţa.*

Intinde... toĭagul pre rîuri şi pre ĭazuri şi pre *mocériţe* (Bibl. $44^{1}/_{26}$). — Intinde mîna ta... pre ĭazurile lor şi pre *mocĭoriţele* lor şi pre toată apa lor. (Bibl. $45^{2}/_{49}$: ἕλη, pl. dela ἕλος 'marais, marécage') — bulg. *močor.*

Dreanţă, zdreamţă 'fripe, harde' — bulg. *drâmi*, s. f. pl. 'fripes, hardes'.

Tălbăriţă 'marécage' (Codin, 72), *tîlbîc* 'cuvînt ce se spune cînd cade cineva în apă' (Codin, 73), *tîrmoacă* 'şleau, noroĭu amestecat cu zăpadă' (Codin, 73).

Sufixul slav -iţa a trecut şi în neogreaca.

Este interesant de observat că unele cuvinte rom. derivate prin *-iţa* au trecut în neogr. şi viceversa :

Furculiţă (dr. mr.) 'fourchette' > ngr. φουρκουλίτζα (G. Meyer, Ngr. St. III 71), φουρκαλίτζα (Legrand).

Portiţă (dr.), *purtiţă* (mr.) 'petite porte' > ngr. πορτίτζα (Legrand).

Cîrfiţă 'épingle' (Dal.) < ngr. καρφίτζα idem (vgr. κάρφος), bulg. *karfiţa.*

Radicalele mi-au rămas obscure în :

Nifiţă Zool. 'belette' (Dal.), ngr. νυφίτσα.

Sîrmîniţă 'berceau' (Dal.), ngr. σαρμανίτζα.

Cuvântul *furculiţă* a trecut încă în bulg. *(furkuliţa)* şi alb. *(furkul'iţâ).*

Fenomene de Analogie.

Sufixul *-iţă* s'a substituit lui *-icĭŭ* în :

Locotiţă Bot. = *clocoticĭŭ.*

La grupa cuvintelor în *-iţă* au trecut :

Mul'iţă (Dal.), ngr. μόλιτζα Zool. 'teigne' < bulg. *moleţ.*

Raniţă Milit. 'havresac' < bulg. *raneţ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Genul şi Flexiunea.

Cuvintele în *-iţă* sunt feminine şi fac pl. în *-ĭ*, dial. *-e*.

ÎRLĂ . *(-î'rlâ).*

Observaţie. — Dr. — Intr'un exemplu apare *-irlă*.

Funcţiunea.

AUGMENTATIVE.

Codîrlă 1. 'coadă mare' (Mold.), 2. 'partea de dinapoĭ a uneĭ căruţĭ, a unuĭ car' (Damé T. 11, Codin 22 sub *coloc*, 65 sub *scărilă*, Viciu 34, Pamf. J. III) < *coadă*. — Pamf. J. III şi *codirlă*.

Obscure :

Cocîrlă 1. 'cîrlig de lemn sau de fĭer cu care se trag cărbunĭi şi tăcĭunĭĭ' ; 2. 'lemn cîrjoet saŭ curbat prin creştere' ; — 3. 'om gîrbovit de bătrîneţe' (Săgh. 89) ; — 4. 'băet înalt şi supţire' (Mold.).

Pohîrlă 'cîne' (Şez. III 85), cf. *pahae* id. (ibid.).

Şopîrlă 'lézard'.

Originea : *-îla* = *-ila* (G. Pascu), introdus prin :

Cobîlă 1. 'traglă, instr. alcătuit din doŭă lemne încheĭate la un capăt şi pe care se pune plugul cînd nu lucrează' (Damé T. 36), 2. 'om înalt şi slab' (Pamf. J. II) < vbulg. rus. ceh. *kobîla*, rut. pol. *kobîłа* 'jument' = bulg. *kobila*, de unde rom. *cobilă*, v. *-ilă*.

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-irlă* a trecut :

Povirlă = *povidlă* 'marmelade de prunes' (Săgh. 114 b) < pol. *powidło*, *powidła*, ceh. *povidlo*.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-îrlă* sunt feminine şi fac pl. în *-e (cocîrle, codîrle, şopîrle)*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

NIŢĂ *(-'niţâ)*.

Observaţie. — Dr. megl.

Funcţiunea.

POSESOARA UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Beşniţă (Mold.) < *beşesc.*
Cĭocotniţă 'qui fait du bruit, bavard' (Car.) — mr. *cĭucutescu* 'cĭocnesc, lovesc, bat' (Dal.).

NOMINA INSTRUMENTI.

Botniţă 'muselière' < *bot* 'museau'.

RECIPIENTUL.

Muştarniţă 'moutardier' < *muştar.*
Naforniţă 'Weihbrotteller' < **naforă, nafură.*
Păcorniţă < **păcoră, păcură.*
Zaharniţă 'sucrier' < *zahar.*
Paporniţă (Filimon) 'damigeană' < **paporă, papură.*

NUME DE PLANTE.

Pojarniţă (Panţu şi Şez. V 117) < *pojar* = bulg. *požar* 'incendie, feu'.
Căpuşniţĭ 'căpşune' (megl.) = *căpuşĭ* (mr.).

Derivatul are acelaş înţeles ca şi primitivul.

Acorniţă 'étui à aiguilles' = *acar.*
Plĭuhniţă (Şez. V 117) = *plĭuhă* (Şez. III 85).
Plutniţă Bot. = *plută* Bot.
Viforniţă (Pamf. J. II), *ghiforniţă* (Pamf. J. II), *zghihorniţă* (Pamf. J. II), *givorniţă* (Mold.), *bihorniţă* (Vîrcol) = *vifor.*

VARIANTĂ.

-orniţă.

Din *naforniţă, paporniţă, păcorniţă, podhorniţă, viforniţă* s'a extras *-orniţă* cu care s'au derivat:

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

FEMININE DEPRECIATIVE.

Baborniță (Hasdeu, 2287) < *babă.*

Ieporniță 'épithète qu'on donne à une femme grosse' (Pamf. J. I 124) < *țapă.*

RECIPIENTUL.

Chegorniță 'vasul în care se pune laptele cu chĭag' (Damé T. 69), 'vasul în care se prepară chĭagul' (Şez. II 23) < *chĭag.*

Gazorniță 'lampă primitivă cu gaz' (Pamf. J. I) < *gaz.*

Originea: *-niță* (A. Philippide, Pr. 152-153), introdus prin :

Bahorniță 'femme dépravée' (Hasdeu, 2342) < srb. *bahorița,* slov. *bahorniţa* 'sorcière'.

Boĭniță 'champ de bataille' < bulg. *boĭnița* 1. Milit. 'batterie', 2. Zool. 'combattant, tringa'.

Bolniță 'hôpital ; hospice, lazaret' < bulg. *bolniţa.*

Coşniță 'corbeille, panier' < bulg. *koşnițv.*

Grobniţa 'sepulcrum' (Bibl. $172^{2}/_{3}$, $152^{2}/_{19}$) < bulg. *grobniţa* 'caveau commun'.

Mitarniță 'douane' (Dos. Prol. $96^{1}/_{26}$ < vsl. *mîtarĭniţa.*

Năpoĭniță 'adalmaş' (Boc.) < bulg. srb. *napoĭniţa* 'congiarium'.

Pivniță 'cave' < vsl. *pivĭniţa* 'cella vinaria', bulg. *pivniţa* 'cave à bière'.

Ploşniță 'punaise' — rut. *bl'oşčîţa.*

Solniță 'salière' < bulg. *solniţa.*

Hăsapniță 'boucherie' (Pap.B.) < bulg. *kasapniţa.*

Pleamniță (Mih.), *pl'amniță* (megl.) 'fînărie' < bulg. *pleavniţa* 'hangar pour la paille'.

Curişniță 'fiente de volaille' (megl.) < bulg. *kureşniţa.*

Cuvinte în *-niță* al căror radical e slav.

Clopotniță — *clopot.*

Dohotniță 'păcorniță' — *dohot.*

Oporniță 'cerc de fĭer care se pune pe osie ca să aĭbă unde să joace roata' (Codin, 55) — *opor* 'locul ce se lasă gol pe osie între capul căpăţînii şi osie (partea groasă) pentru ca să aibă unde să joace roata' (Codin, 55), bulg. *opora* 'appui, support', *točka na opora* 'point d'appui'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Podhorniță 'lemnul orizontal de jos la jug' (Damé T. 13) — bulg. *podpora* 'support, soutènement, étai'.

Roĭniță 1. 'o baniță mică cu care se prinde roĭul și se pune în stup' (Damé T. 120), 2. Bot. = *ĭarba-roilor*, ĭarba stupuluĭ.

Strajniță 'lieu où l'on observe' (Bibl. $257^{1}/_{16}$) — *strajă*.

Vîrteaniță (Pap. B.), *vărteĥță* (Mih.), *vîrticoniță* (Pap.B.) 'vîrtelniță' — bulg. *vârtĭa* 'tourner, faire tourner'.

Păndarniță 'coliba pîndaruluĭ' (megl.) — *păndar*.

Obscur :

Burniță 'ceață deasă' (Pamf. B.) = *burhaĭŭ* (Viciu, 24).

Genul și Pluralul.

Substantivele în *-niță* sunt feminine și fac pl. în *-niță*.

OANCĂ *(-ŏánkâ)*.

Observație. — Dr.

Funcțiunea.

FEMININE.

Unguroancă 'une Hongroise' (Săgh. 156) < *Ungur* 'Hongrois'.

DIMINUTIVE.

Nume de plante.

Bighiroancă (Viciu, 19), *ghibiroancă* (Hasdeu, 2462) 'pomme de terre' = *bigúră* idem (Viciu, 19).

Pitoancă (Rev. cr. lit. III 164, Panțu) = *pitarcă* 'hrib'.

Vulturoancă 'vulturică, ĭarba-eretelĭ' = *vultur*.

AUGMENTATIVE.

Picĭoroange < *picĭor*.

Cĭodoroancă 'babă, baborniță' (Furt.) < *cĭotur* = *cĭot*.

SUFIXE COMPUSE.

-ăloancă *(= -el + -oancă)*.

Un augmentativ depreciativ.

Fătăloancă < *fată*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Originea: *-onka* (G. Pascu),—formează diminutive în rus. rut.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-oancă* sunt feminine şi fac pl. în *-oance: ghibiroance, pitoance, picĭoroange.*

OAŞCĂ *(-ŏáškâ).*

Observaţie. — Dr. — Şi *-oşcă.*

Funcţiunea.

DIMINUTIVE.

Pitoaşcă = *pitarcă* Bot. 'Boletus granulatus'.

Originea: *-oška* (G. Pascu),— formează diminutive în rus. pol. ceh. (Belić, § 91).
Motoşcă 'umflătură sub falcă la boĭ' (Damé T. 30).
Maţoşcă 'nume de vacĭ' (megl.).
Padnoşcă < rus. *podnožka,* bulg. *podnožka* 'marche-pied'.

OLE *(-óle).*

Observaţie. — Dr. — Var. *-ule.* Sufixul se întrebuinţează numai sub forma articulată, *-ulea.*

Funcţiunea.

NUME PROPRII.

Nume proprii de animale.

Nume de vaci.

Cerbolea şi *Cerba* (Pop. 56 c).
Sîmbolea şi *Sîmba* (Pop. 56 a).

Porecle pentru bărbaţi.

Piţigolea (Pop. 41 c), cf. ibid. *Piţiguş.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Originea: *-ulĭa* (G. Pascu), introdus prin:

Marţolea nume de vaci (Pop. 55 c), nume de boi (Săgh. 53) < srb. *maţulĭa* 'vacca coloris felini'. — Car. înregistrează cuvântul fără a-l traduce. — Introducerea lui *r* s'a făcut subt influenţa lui *Marţi*. Săgh. chiar explică 'numele boului fătat *Marţi*'.

Năsolea poreclă pentru femei (Pop. 48 c) < nsl. *nosulĭa* 'om cu nasul mare'.

Forma cu *u* s'a păstrat în:

Mĭerculea nume de vaci (Pop. 55 b) < srb. *mrkulĭa* 'vacca nigra'. — *Mĭerca* nume de vaci (Pop. 55 b) = megl. *mărca* nume de oi = srb. *mrk*, bulg. *mrâk*.

Acest *-ulea* se găseşte în *burdulea* 'gourmand' (Mold.) < *burduh, burduf* 'outre'.

Sufixul *-ulĭa* formează în srb. multe nume de vaci. Pe lângă exemplele introduse în rom., cf. *kusulĭa* 'vacca cauda truncata', *rogulĭa* 'cornuta vacca', *sivulĭa* 'vacca cana' (Miklosich, 112).

OT *(-'ot)*.

Observaţie. — Dr. mr. megl. — Mr. megl. *-ut*.

Funcţiunea.

Abstracte.

Arîsut 'rîsăt' (Dal.) < *arîs*.

Cĭocut 'lovitură' (Pap.B.) 'zvîcnitură' (Mih. Dal.), *cĭocută* 'cĭocnire' (Mih.) < *cĭoc* interj. exprimă o lovire.

Plîngut 'plînset' (Dal. scris greşit *plangut)* < *plîngu*.

Zghicut 'ţipăt' (Mih. Dal.) = *zghicu* (Mih. Dal. Pap.B.) < bulg. *vik* 'cri, cris; vociférations'.

Ţicut 'ţipăt' (megl.) < **ţic*.

Originea: *-ot* (G. Pascu), — formează substantive abstracte, în special subst. cari exprimă un sunet, substantive abstracte cari au căpătat înţeles concret, apoi nume de animale şi plante (Miklosich, 188—190; Vondrák, 450). Acest sufix s'a introdus în rom. prin cuvinte ca:

Chicot 'éclat de rire' < bulg. *kikot*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Clocot, mr. *clocut* (Dal.), *colcut* (Mih.) 'glouglou' < vsl. srb. bulg. rus. *klokot*.

Clopot, mr. *clopotu* (Pap.S.), *cloput* (Dal. Pap.B.), megl. *cloput* 'cloche' < vbulg. *klopotŭ*, *hlopotŭ*, nsl. *klopot*, rut. *klopôt* 'strepitus, crepitus'.

Grohot 1. 'éclat de rire' (Mard.), 2. 'monceau de pierres' (Viciu, 47) < vsl. *grohotŭ* 'bruit', rut. *grohot* 'grand bruit, tapage, craquement, éclat de rire', srb.-cr. *gr̀ohot* 'éclat de rire', pol. *grohot* 'bruit, craquement'.

Hohot 'éclat de rire', *horhot* 'bruit' (Pamf. J. II), *forfot* 'glouglou' (Rev. cr. lit. III 154), umblă *forfota* 's'agiter vivement' (mold.), mr. *huhutescu* 'crier' (Pap.B.) < rut. *hohot* 'éclat de rire', rut. (Mikl.) *hurkôt* 'sonus', slov. *hohotati* 'rire aux éclats; bouillonner'.

Loscut 'bruit, tapage' (Dal.), 'goutte' (Mih.) < vsl. *loskotŭ* 'strepitus'.

Pliscută 'soufflet, gifle' (Dal. Pap.B.), *ploscut* 'malheur' (Mih.), *proscut* (Dal. Pap.B.), *plĭoscutu* (Mih.) 'goutte', cf. *plĭosc* < bulg. *plĭusâk* 'craquement, fracas, crépitation', bulg. *pleasâk* 'battement des mains, applaudissement'.

Ropot, mr. *roput*, *aroput* (Dal.), *topur* (Dal.) prin metateză < vsl. *rŭpŭtŭ* 'murmuratio', bulg. *ropot* 'murmure', nsl. 'strepitus'.

Şipot, *şîpot* (Şez. II 43), *şîpît* (Şez. V 126), mr. *şoput* (Dal.) < vsl. *şĭpĭtŭ*, nsl. *şepet*, ceh. *şepet*, *şepot* 'susurratio', srb. *şopot* 'fontium aliquorum nomen', *şapat* 'susurrus'.

Tropot, mr. *troput* (Pap.B.) < vsl. *topotŭ* 'sonitus', bulg. *tâpot*, *tropot* 'trépignement, tapage, fracas'.

Zgomot 'bruit' — srb. *glomot* 'strepitus'.

Cócut, *cucótu* (Pap.S.), megl. *cucót(i)* 'coq' < vbulg. *kokotŭ*, slov. ceh. pol. *kokot*.

Troscot 1. 'chiendent', 2. 'herbe' (Să se pogoare... cuvintele meale ca ploaea pre *troscot*. Bibl. $150^2/_1$: ἄγρωστις), megl. *troscut* 1 < vsl. *troskotŭ* 'herbae genus', bulg. *troskot* 'chiendent'.

Rascote 'surcele, vreascurĭ' (Rev. cr. lit. III 167) = *vrascĕ* 'nuĭa maĭ groscĭoară pentru bătae' (Codin Ing.), *vreasc*, *rasc* (Rev. cr. lit. III 167) < **vrastcă* = bulg. *(h)rast* 'arbrisseau', vsl. *hvrastŭ*, *hrastŭ* 'sarmentum'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-ot* sunt eterogene şi fac pl. în *-e (-i)*, afară de *troscot* care se întrebuinţează numai la sg. şi deci este masc. — *Cĭocut* face pl. *cĭocute* şi *cĭocuturĭ* (Dal.). — *Cĭocută* şi *pliscută* sunt variante feminine dela *cĭocut* şi **pliscut*, cf. *plĭoscutu*. In lipsa unui **pliscut* femininul *pliscută* ar puteà fi provenit prin analogia pl. *pliscute*.

OTĂ *(-'otâ)*.

Observaţie. — Dr. mr. — Mr. *-ută*.

Funcţiunea.

Nume comune.

Chicută 'goutte' (Pap.B. Dal.) = megl. *pică*.
Pliscută (Mih.), *flascută* (Dal.) 'soufflet, gifle'.
Langută 'goutte, un peu' (Dal.).

Nume proprii de familie.

Derivate dela substantive.

Balotă (Hasdeu, 760) < *bală*.
Barzotă (Hasdeu, 2529) < *barză*.
Başotă (Hasdeu, 2671) < *baş* 'épithète du coq qui chante le premier, qui annonce le premier la nuit' (Hasdeu, 2671).
Bootă (Hasdeu, 2529) < *boŭ*.
Calotă (Hasdeu, 2529) < *cal*.
Capotă (Hasdeu, 2529) < *cap*.
Jacotă < *jac* 'jaf'.

Derivate dela adiective.

Albotă (Hasdeu, 760) < *alb*.
Laĭotă (Hasdeu, 1723) < *laĭŭ* 'negru'.
Micotă (Hasdeu, 760) < *mic*.

Originea: *-ota* (G. Pascu), v. Miklosich, 163-165, Vondrák, 442-443, introdus prin :

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Cîrcută 'querelle' (Şez. V 57), *cîrcotă* 'querelleur' (Rev. cr. lit. III 92, Pamf. C.), — srb. *krkota* (Miklosich, 164, sensul?).

Holotă, holută (Şez. V 99) 'troupe, bande, foule d'hommes' < pol. *holota* 'tas de gueux, guesaille'.

Piotă 'infanterie' < pol. *piehota*, rus. *pihota*.

Dobrota n. de localităţi (Frunzescu) < vsl. srb. *dobrota* 'bonté'.

Dragotă n. de famille (Hasdeu 760, Pop. 51 a) < nsl. *dragota*.

Obscure :

Leotă, leahotă 'mulţime, adunătură' (Pamf. J. III), *liotă, lîncote* 'adunătură de copiĭ mulţĭ şi nebunaticĭ' (Codin, 47).

Mişcotă 'lipsă, foamete' (Rev. cr. lit. III 160).

Nagotă 'copil neastîmpărat' (Pamf. Sărb. 24 n. 3), *nangotă* 'copil neastîmpărat' (Pamf. J. II şi Sărb. 24 n. 3), 'om cicălitor, care se ţine scaĭŭ de cineva' (Pamf. C.), cf. vsl. bulg. *nagota* 'nuditas'.

Nanotă 'lucru de mirare : ce *nanotă* o maĭ fi şi aĭa !' (Cĭob.), cf. *onanie*.

Pancotă 1. 'îndărătnic la muncă', 2. 'fără căpătăĭŭ [= derbedeŭ]' (Codin, 56).

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-otă* sunt feminine şi fac pl. în *-ote*.

OTENIE *(-oténiĭe)*.

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

Concrete.

COLECTIVE.

Fierotenĭ s. f. pl. 'lucrurĭ de fĭer' (Vîrcol) < *fĭer*.

Limbotenĭ s. f. pl. 'popoare, neamurĭ de oamenĭ' (Pamf. Sărb. 197) < *limbă* 'popor' (vr.).

Abstracte-Concrete.

Nemotenie 1. 'înrudire', 2. 'rudă' < *neam*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Originea: Probabil un slav *-otenie*, cf. *-otină*, apoi *-otiĭa* în megl. *luşutie* 'maladie' < bulg. *loşotiĭa* 'malheur' (G. Pascu).

OTINĂ *(-otînă)*.

Observaţie. — Dr. megl. — Megl. *-utină*.

Funcţiunea.

OBSCURĂ.

Fĭerotină 'felurite lucruri vechi de fier' (Noua Rev. Rom. VIII 86) < *fier*.

Ghilotînă 'umflătură la gît; orice ulceraţie pe corpul animalului sau pe trunchiul copaculuĭ' (Şez. V 74) < *bghilă* 'trunchiŭ de brad' (Şez. II 149), cf. *ghiloteĭ[ŭ]* 'lemn închircit care prezintă mulţime de *mădzănăĭ (nodîlcurĭ)*' (Şez. V 74).

Megl. *răputină* 'loc pietros' < *ro̧pă* 'piatră'.

Borgotină 'Ţigan' (Pamf. Agr.).

Horhotină 'femee groasă, urîtă, greoae' (Pamf. Cînt.) < *horh-*, cf. *horholină*.

Scorţotină 'femme de mauvaise vie' (Hasdeu, 2666) < lat. *scortum* + rom. *scoarţă*.

Originea: Bulg. *-otina*, sufix compus (G. Pascu), introdus prin:

Bolbotine 'gozul din grîŭ; resturi ce se leapădă' (Viciu, 20), 'poame crude' (Codin, 10) < bulg. *bâlvotina* 'des matières vomies'.

Divutină 'bête sauvage' (megl.) < bulg. *divotina* 'sauvagerie' (megl. *div* 'sauvage' = bulg. *div*.).

Răcutină 'crachat, flegme' (megl.) < bulg. *hrakotina*.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-otină* sunt feminine şi se întrebuinţează de obiceiu la sg.

OVENIE *(-ovéniĭe)*.

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

Un abstract.

Drăcovenie 'diablerie, sorcellerie' < *drac*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Un concret.

Capovenie Zool. 'capîntortură' (Codin, 14) < *cap.*

Parascovenie este obscur.

Originea: *-ovenie* (G. Pascu), cf. *-ovină, -oviște.*

Genul și Pluralul.

Substantivele în *-ovenie* sunt feminine și fac pl. *-ovenii.*

OVINĂ *(-ovînă).*

Observație. — Dr.

Funcțiunea.

Un singur derivat.

Cĭorovină 'poreclă la adresa Țiganilor' (Pamf. J. III) < *cĭoară.*

Originea: *-ovina* (G. Pascu), introdus prin :
Bucovina < vsl. *bukovina* 'forêt de hêtres'.
Cĭoclovină 'Țigan' — bulg. *čokla* 'croque-mort', *čoklav* 'âpre',
Tescovină 'marc de raisin' — *teasc* 'presse' (slav.).

Cuvinte obscure :
Rocovină, rocoină Bot. 1. 'mouron-des-oiseaux, morgeline, Stellaria media', 2. 'sabline du printemps, Arenaria verna', *rocoină* 'mouron des champs, Anagallis arvensis'.
Sîmbovină Bot. 'Celtis australis'.

Genul și Pluralul.

Substantivele în *-ovină* sunt feminine și fac la pl. *-ovine.*

OVIȘTE *(-óvište).*

Observație. — Dr.

Funcțiunea.

LOCUL.

Lacoviște 'o bucată de loc udată' (Ispirescu) < *lac.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Originea: *-oviște* (A. Philippide, Pr. 152), introdus prin: *Tîrgoviște* < bulg. *târgoviște* 'marché, halle'.
Cf. apoi bulg. *stanište* și *stanoviște* 'cantonement, camp, étage'.

ȘA *(-'ša)*.

Observație. — Dr.

Funcțiunea.

NUME PROPRII DE FAMILIE.

Capșa < *cap.*
Comșa < *coamă.*
Focșa < *foc.*
Tomșa < *Toma.*

PORECLE PENLRU BĂRBAȚI.

Bocșa (Pop. 33 c) și *Boca*, ibid.

NUME DE LOCALITĂȚI.

Lupșa < *lup.*

Originea: *-ša* (G. Pascu), care formează adiective posesive și substantive diminutive și feminine dela masculine, v. Miklosich, 340—341.

Capșa, Comșa, Focșa trebuesc deci interpretate ca adiective posesive, *Tomșa* ca subst. dim. Pentru acest din urmă cf. numele de familie *Ghiorghieș.*

Sunetul *a* nu s'a schimbat în *ă* prin confundare cu articolul feminin *a*, cf. *Negrea.*

Sufixul *-'șa* este în strânsă legătură cu *-áș, -íș, -óș, -úș, -'ăș, -'eș, -'oș*, v. *-uș.*

UCĬŬ *(-účŭ)*.

Observație. — Dr. — Fem. *-uce.*

Derivate.

Frecucĭul crapilor, morunilor (Păsc.) < *frec.*
Glugucĭŭ = *glugă* (Pamf. J. I).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Originea: *-uč, -uča* (G. Pascu), introdus prin :

Guguce 'pigeon ramier' (Mih.), *guguci* 'o pasăre' (Dal.), alb. *guguče* 'tourterelle' — bulg. *gugușka* 'tourterelle'.

Cuvinte obscure :

Cl'umbucĭŭ 'specie de frasin cu frunzele roșe' (Dal.).

Presuce 'bucată de lemn în care e înfipt un cârlig, cu eą se fac tîrsînele de pus peste obĭelele dela opincĭ' (Codin, 61).

Preduce 'unealtă pentru făcut găurĭ la opincĭ' (Codin, 61), *preduf* 'o mică gaură lîngă vrana buțiĭ pentru aerisire' (ib.) — bulg. *produpčam* 'percer, trouer', *produh* 'soupirail'.

Genul și Pluralul.

Substantivele în *-ucĭŭ* sunt masculine, cele în *-uce* sunt feminine. Pluralul nu este atestat.

ULĂ *(-úlâ).*

Observație. — Dr. mr.

Funcțiunea.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Brădulă 'un cĭomag sau bîtă mare de brad' (Viciu, 21) < *brad.*

Căntulă 'un vas de lut cu coadă, la gură ca o ulcică, încolo maĭ largă ; un fel de cană' (Conv. Lit. XX 1006, Șez. VII 178) < *cantă* (Șez. VII 178) = ung. *kanta.*

Diminutive depreciative.

Bujdulă 'casă stricată' (Viciu, 24) < *bujdă* 'casă' (Bucovina).

Cĭucĭulă 'pic, sommet' (Dal.) = *cĭucă* (Dal.), bulg. *čuka.*

Originea: *-ula, -ulea* (G. Pascu), — formează diminutive în rus. sloven. pol. ceh. (Belić, § 94).

Coșula n. de familie < bulg. *koșulea* 'chemise'.

Țidulă 'billet, écriteau' — croat. *ţedulĭa.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Sufixul *-ulă* se găseşte în următoarele sufixe compuse : *-ulean, -ulel, -uleţ, -ulică, -ulicĭŭ* (mr.), *-ulie, -ulĭoară, -uliţă, -uluc, -uluţ.*

Sătul, -ă < *satullus, destul, -ă* < **desatullus.*
Mîγulă 'măgură movilă' (Dal.) < ngr. μαγοῦλα 'grosse joue'.

Cuvinte obscure :
Cufculă 'găoacea care acopere partea de jos a ghindeĭ, jîruluĭ' (Dal.) — **cufcu = cufchĭu* 'găunos' (Dal.), cf. *cáfcală* 'creux de l'oeil' (Pap.B. Dal.).
Pîpîδulă 'cucoşeĭ de grăunţe de păpuşoĭŭ' (Dal.).
Zărculă (Obed.), *zîrculă* (Pap.B. Dal.) 'capuchon'.

Fenomene de Analogie.

Trăgulă 'curcubetă de tras vin' (Viciu, 85) < *trăgace* idem (ibid.) prin substituţie de sufix.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ulă* sunt feminine şi fac pl. în *-ulĭ*, dial. *-ule.*

SUFIXELE ADIECTIVALE.

ACE *(-áče).*

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Budihace 'gros mangeur, en parl. des enfants' (Mold.) < **burduhace* < *burduh.*
Cîcace 'foireux' < *cac.*

Originea : *-ače* (G. Pascu), cf. bulg. *godinače rogače* 'un daguet', *paĭače* 'petit araignée' < *paĭak* 'araignée', *pelenače* 'marmot' — *pelena* 'lange' *(otroče = otrok* 'petit enfant'), *povivače* 'mioche' < *povivam* 'emmaillotter, envelopper ; accoucher'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ace* sunt masculine şi se întrebuinţează numai la sg.

AV *(-'av).*

Observaţie. — Dr. mr. — Dr. dialectal, în câteva exemple, *-ăv.* — *Bólnav* şi *bolnáv.*

Funcţiunea.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

T'întav 'bîlbîit, tîtîit' (Rev. cr. lit. III 170) < *tînt, tont.*

Molav pl. *-ŗĭ* 1. 'molatic, greoĭŭ' (Mih.), 2. 'blînd, blajin' (Dal.) < *moale.*

Originea: *-av* (A. Philippide, Pr. 157) introdus prin :

Chilav, cilav 'schilod' (Pîrv.) < bulg. *kilav* 'atteint de hernie'.

Chişav 'difficultueux' (vr.) — bulg. *kişav* 'pluvieux'.

boŭ *cĭumpav* de coadă 'cînd are coada maĭ scurtă' (Damé T. 29), 'calicit de picĭoare, despre vite' (Şez. IX 152) — bulg. *čipav, čip* 'épaté, camus'.

Ghizdav 1. 'beau' (Car. Dos. Prol. $46^2/_{12}$), 2. 'éveillé' (Codin, 34) < bulg. *gizdav* 1.

Gubav 'lépreux' (Mard.) — nsl. *gobav.*

Hîrcav 'bègue' < vsl. *harkavŭ.*

Hulpav 'avide, glouton' (Şez. V. 100) < bulg. *glupav* 'sot, stupide, hébété, niais, nigaud, bête'.

Jilav 'humide, humecté' (Codin 44, Mold.) < bulg. *žilav* 'élastique ; ductible ; extensible'.

Lascav 'hazos, om care distrează lumea' (Şez. IX 145), *lascăv* 'om deschis la inima luĭ, vesel pururea' (Şez. V 103) < bulg. *laskav* 'affable, gracieux'.

Ligav 'délicat' (Car.) < bulg. *ligav* 'baveux, pituiteux, glaireux', propriu zis 'unul căruĭa i se face uşor greaţă de ceva'.

Lunav 'lunatic' < vsl. *lunavŭ.*

Mîrşav 'sale' < bulg. *mârşav* 'maigre, décharné'.

bureţĭ *păstravĭ* 'albĭ la culoare, marĭ şi cu pete negre' (Şez. VII 178) — bulg. *pâstâr* 'bigarré, bariolé', *pâstârva* Zool. 'truite'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Scîrnav, scîrnăv (Şez. V 122) 'souillé' < bulg. *skârnav* 'profané, souillé'.

Rehav 'rar, rărit' (Dal.) < bulg. *reahav* 'clairsemé, simple, à fleurs simples; friable'.

Megl. *ubav* 'beau' < bulg. *hubav.*
Buhav, puhav < bulg. *buhav* 'flétri, fané'.
Judav 'informe, imparfait, laid' (Dal.) < bulg. **židav* = *žid* 'géant, colosse', prin înţelesul intermediar de 'outre mesure'?
Bólnav, bolnáv 'malade' < bulg. *bolnav.*
Pristav subst. 'préposé' < bulg. *pristav.*

Fenomene de Analogie.

Substituţie de Sufix.
Sufixul *-av* s'a substituit lui *-at* în
Bucălav 'joufflu, bouffi, fessu' < *bucălat*, cf. bulg. *gârbav* şi *gârbat* 'bossu, gibbeux'.

ĂŞ *(-'âš).*

Observaţie. — Dr. — Dialectal *ă* se schimbă în *î.*

Funcţiunea.

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Zacăş (Pamf. C.), *dzacîş* (Şez. V 175) 'leneş, trîndav, care numaĭ *dzaci*, nu vrea să facă nicĭo treabă' < *zac.*
Ţupăş 'care ţupăeşte' < *ţup* 'sar', cf. cu *ţupîşa* 'cu nepusa-n masă' (Şez. V 167).

ASĂMĂNAREA.

Oĭ *murăşe* 'pătate cu negru' (Noŭa Rev. Rom. VIII 87) = *mureş* < *mură.*

Oacăş (Densuşianu, Haţeg), *ŭacăşa, ŭacişa* nume de oi (Pop. 58 a) = *oaches.*

ADIECTIVE DEVENITE SUBSTANTIVE.

Nume proprii de familie.

Bantăş (Hasdeu, 2472) < *bantă.*
Boancăş (Hasdeu, 2472) < *boancă.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Bonlăş (Mold.) < *bont.*
Brahăş (Hasdeu, 2472) < *brahă.*

Originea: *-aš, -eš* (G. Pascu). — Sufixul este în strânsă legătură cu *-áş, -íş, -úş, -óş, -'oş,* v. *-uş.*

Bratăş 'văr, fîrtat' (Hasdeu, Cuv. II 488) — vsl. *bratŭ* 'frate', cf. rus. *bratán* 'ältester Bruder, Neffe; Vetter'. — De aici *Brătăşanu.*

Bardăş (Hasdeu, 2528; Noŭa Rev. Rom. VIII 85), *bardoş* (Hasdeu, 2528) 'barză, cocostîrc' — alb. *barʒ, barδi* 'blanc', *barδóš* 'blanchâtre'.

EŞ *(-'eš).*

Observaţie: — Dr. mr. — *E* fiind neaccentuat se schimbă uneori dialectal în *i.*

Funcţiunea.

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Derivate dela substantive.

Capeş 'avisé, énergique' < *cap.*
Cinsteş 'de cinste, respectabil', *necinsteş* 'nerespectabil' < *cinste.*
Foaleş 'ventru' < *foale.*
Gureş 'bavard' < *gură.*
Trupeş 'bine făcut la trup, voĭnic' (Şez. V 165) < *trup.*

Derivate dela adiective.

Leneş 'paresseux' < *lene.*
Moaleş 'indolent, sans énergie, veule' < *moale.*
Tanteş (Şez. V 161) = *tont.*

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Derivate dela substantive.

Culpeş 'vinovat' (format de Hasdeu şi adoptat de Odobescu) < *culpă.*
Ţînteş 'cu ţîntă în frunte, ţîntat' (Pamf. Cînt.) < *ţîntă.*
Hareş 'graţios' (Dal.) < *hari* 'graţie'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Pere *coadeşe* 'pere ce se coc de Sft. Ilie' (Vîrcol), propriu zise 'cu coadă mare'.

Coarneş 'cu coarne mari' (Tauriĭ ceĭ *coarneşĭ*, Dos.), *corneş* nume de ţapi (Pop. 58 a) < *corn.*

Derivate dela adiective.

Coarne *lateşe* 'cînd sunt în lături şi pe spate' (Damé T .28) < *lat.*

ASĂMĂNAREA.

Coarne *grebleşe* 'cînd sunt întoarse ca grebla' (Damé T. 28) < *greblă.*

Oae *mureşă* 'pătată cu negru' (Boc.) = *murăşă* (Noŭa Rev. Rom. VIII 87) < *mură.*

Coarneş 'avînd forma coarneĭ, lungueţ' (Dal.) < *corn.*

UN DIMINUTIV ALINTĂTOR.

Bĭaliş 'frumuşel' (Dal.) < *bĭal* 'frumos'. — *Bĭalbiş* idem (Dal.) < *bĭaliş* + *alb.*

ADIECTIVE DEVENITE SUBSTANTIVE.

Nume proprii de persoane.

Nume de familie.

Derivate dela substantive.

Balteş < *baltă.*
Brînzeş (Hasdeu, 2472) < *brînză.*
Floareş < *floare.*
Frunteş (Hasdeu, 2932) < *frunte.*
Haneş (Pop. 51 b) < *han.*
Lapteş < *lapte.*
Linteş < *linte.*

Derivate dela adiective.

Balaeş (Hasdeu, 2927) < *balaĭŭ.*
Mareş < *mare.*
Petru *Rareş* < *rar.*
Verdeş (Hasdeu, 2932) < *verde.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Derivate dela verbe.

Vlad *Ţepeş* < *înţep*, trag în *ţapă*.

Porecle pentru bărbaţi.

Babeş (Pop. 32 c) < *babă*, cf. *Baba* ibid.
Puleş (Pop. 42 b) < *pulă*, cf. *Pulea*, *Pulan*, ibid.
Suleş (Pop. 43 b) < *sulă*, cf. *Sulă* ibid.

Nume de personaje populare.

Dedeş bea din pĭele, *pĭeleş* bea din carne, *carneş* bea din os. Păsc. 149 (Descîntec). — Et.: *Dedeş* pers. care dă < *ded-*, cf. *dăduĭ*, *dădeam*; — *Pĭeleş* pers. în pĭele, adică gol < *pĭele*; — *Carneş* pers. care are carne < *carne*.

Nume de animale.

Labeş nume de câni (Şez. VIII 116) < *labă*, cf. *Laba* id. ibid.
Sîleş nume de boi (Pop. 54 b) < *sîlă*.

Nume de plante.

Jaleş = *jale*, épiaire d'Allemagne < *zale*. — Planta se mai numeşte *pavăză*.

Originea: *-eš* (G. Pascu), introdus prin:
Costréj Zool. 'perche' (megl.) < **cóstreş* = srb. *kostreş*.
Macriş de baltă Bot. 'cresson de fontaine, cresson d'eau' < bulg. *mokreş* cu schimbarea lui *o* în *a* din cauză că cuvântul a trecut şi ca numire a unor plante cu gust *acru* (cf. 'oseille, Rumex acetosa').

Obscur:
Oacheş, mr. (Dal.) *oacl'iş* 'brun' = *oacăş* < *oc-*, cf. *oacără*, *ocără* 'oae albă, pe bot cu pete ruginiĭ' (Viciu, 63), *oacărnă* 'neagră la cap şi albă la corp, despre vite' (Dal.).
Coarne *flencheşe* 'cînd unul din coarne e plecat dela jumătate spre ochĭ' (Damé T. 28).

Sufixul este în strânsă legătură cu *-'ăş*, *-áş*, *-íş*, *-úş*, *-óş*, *-'oş*, v. *-uş*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Elemente ungureşti.

Biriş 'mercenarius' (Car.) < *béres.*

Chipeş 'înalt şi bine făcut' (Codin, 18).

Cal *dereş, deriş* 'cu părul roşiŭ şi alb amestecat, cu coama şi coada gălbue; cheval isabelle' (Damé T. 48), cal *ghereş* 'pestriţ, bălţat' (Noŭa Rev. Rom. VIII 85) < *deres.*

Hamiş 1. 'faux' (Tiktin), 2. 'malin' (Candrea), 3. 'avide' (Noŭa Rev. Rom. VIII 86) < ung. *hamis.* — Cîne *hămuşit* 'cu părul smuls şi morfolit de alţĭ cînĭ' (Codin, 38).

Hegheş 'cu coarne ascuţite' < *hegyes.*

Hireş 1. 'célèbre, renommé' (Tiktin), 2. 'beau' (Bud.), 3. *fireş* 'gai, énergique' (Rev. cr. lit. III 15) < *hires.*

Nemeş 'noble, gentilhomme' < *nemes.*

Aleneş 'ennemi' (Hasdeu, 819) < *ellenes.*

Liveş 'oţet scos din borhotul rămas dela ţuĭcă' (Grig. I 22), *alevéş* 'piquette-mauvais vin' (Hasdeu) < *levés* 'jus, potage'.

Fenomene de Analogie.

Substituţii de Sufix:

Sufixul *-eş* s'a substituit lui *-en* în

Galeş < bulg. *galen* 'tendre, gâté; efféminé'.

-oş:

Rateş 'grande auberge' < *ratoş, ratuş* = rus. *ratuşa,* pol *ratusz,* rut. *ratuş(a)* 'maison de conseil municipal'.

Vameş 'douanier' < ung. *vámos.*

La grupa cuvintelor în *-eş* a trecut:

Talmeş-balmeş 'confusion, pêle-mêle' < bulg. *beal-mâž* 'bouillie de caillebotte et de farine, chez les Bulgares'.

IV *(-iv).*

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Uscăţiv < *uscat, -ţĭ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Originea: *-iv* (Löwe, 73), introdus prin :

Drăgostiv (Tiktin), *drăgăstiv* (Dos. Prol. $69^{1}/_{24}$) 'affectueux, tendre' < srb. *dragostiv* 'charmant, gracieux'.

Lăstiv 'rusé' < vsl. *lĭstivŭ*.

Milostiv 'miséricordieux' < bulg. *milostiv* 'compatissant ; gracieux ; miséricordieux ; humain'.

Obscure :

Caniv 'paresseux' (Codin, 13).

Poniv 'scurt de vedere, nebăgător de samă, răpit, pripit' (Rev. cr. lit. III 165).

Fenomene de Analogie.

Substituţii de Sufix.

Sufixul *-iv* s'a substituit lui *-iŭ* în

Beţiv 'ivrogne' < *beţiŭ* < **bibitivus*.

Cf. alături *brudiv* şi *brudiŭ* 'sot', apoi *zglobiŭ* < bulg. *zlobiv* 'méchant, malin, malicieux, haineux, odieux'.

OŞ *(-'oš)*.

Observaţie. — Dr. — Dialectal *-uş*.

Funcţiunea.

ASĂMĂNAREA.

Român *neaoş* 'tout-à-fait Roumain' < *neauă* 'neige'.

Bou *ţapoş* 'cu coarnele în sus ca la ţapĭ' (Şez. V 165), coarne *ţapuşe* 'coarne ca la ţapĭ' (Şez. ibid.) < *ţap*.

Oi *stógoşe* 'cu lîna deasă tare şi nu lungă' (Vîrcol), oaie *stogoáşă* 'cu lîna maĭ puţin lungă şi moale' (Damé T. 67) < *stog*, cf. şi *stogomană*.

Neaoş, *ţapoş* ar puteà provenì şi din **neaŭăş*, **neaŭeş*, **ţapăş*, **ţapeş*.

Originea: *-oš*, *-eš* (G. Pascu), introdus prin :

Baloş 'albaster, subalbus' (Car.) — ceh. *bealoš*.

Dragoş < srb. *dragoš*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Sufixul *-o'ş* este în strânsă legătură cu *-óş, -áş,- íş, -úş, -'ăş, -'eş,* v. *-uş.*

OTCĂ *(-ótkâ).*

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Cenuşotcă 'cendrillon, homme qui reste toujours près du feu, homme paresseux' < *cenuşă.*
Muerotcă 'effeminatus' (Car.) < *muere.*
Pişotcă 'care se pişă în pat' (Car. Mold.) < *piş.*

Originea: *-otka* (G. Pascu), introdus prin :
Halotcă 'putain' (Şez. IX 147) < rus.

OV *(-'ov).*

Observaţie.— Dr. — Sufixul *-ov* nu există decât în câteva sufixe compuse :

-ovan : *Prostovan* (Pamf. J. II, Vîrcol) < *prost.* — *tăntăvan* (Codin, 72) < *tînt* = *tont.*

-oveanu : *Cacoveanu* n. de familie (Codin, 13) < *cac.*

-oviţă : *Chiscoviţă* şi *chiscoae* 'gîrliciul la moară prin care curge făina în ladă saŭ lădoiŭ' (Furt.) < *pisc.*

Originea: *-ov* (Löwe, 92), introdus prin :
Cleanov sat în j. Mehedinţi < bulg. *kleanov* 'd'érable'.
Racova n. de localităţi < bulg. *rakov* 'd'écrivisse'.
Rozovă Bot. 'puricariţă' < bulg. *rozov* 'de rose, rosé'.
Voĭnov n. de familie < bulg. *hvoĭnov* 'de genièvre, de genévrier'.

Substantive :
Libov 'amour, affection' (Codin, 46) < bulg. *lĭubov.*
Morcov 'carotte' < bulg. *morkov.*
Roşcov 'caroubier', *roşcovă* 'caroube' < bulg. *rožkov* 'caroubier, caroube'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Fenomene de Analogie.

Substituţii de Sufix.

Sufixul *-ov* s'a substituit lui *-av* în

Gîrbov, mr. *gîrbuv* (Dal.) 'bossu, gibbeux' < bulg. *gârbav*.

Jidov 'géant' în poveşti < bulg. **židav* = *žid*, cf. mai sus mr. *judav*.

Milcov n. de câni (Damé T. 181) < bulg. *milkav* 'caressant, affable, gracieux'.

Sufixul *-ov* s'a substituit lui *-iv* în

Pleşúv 'chauve' < **pléşov*, *pleşiv* (Bibl. $79^2/_1$) = bulg. *pleaşiv*.

Sufixul *-ov* s'a substituit lui *-og* în

Slobonov < *slăbănog* Bot. 'ne-me-touchez-pas', posedă proprietăţi diuretice.

SUFIXELE SUBSTANTIVALE-ADIECTIVALE.

ALĂ *(-álâ)*.

Observaţie. — Dr. — Megl. *-al* într'un exemplu.

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Tîndală 'om nicĭ de-o treabă, în care nu poţĭ avea nicĭo încredere' (Şez. V 163) < *tînt* = *tont*.

Hutupală 'gros mangeur' (Şez. VII 181) < *hutupesc* 'manger avec avidité' (ibid.).

Dărdăral 'bavard, babillard' (megl.) — *dărdăres* 'bavarder' =bulg. *dârdorĭa*.

Obscure :

Bacală 'belea pe cap de care nu te maĭ poţĭ discotorosi : cade *bacală*, pică *bacală* = cade necaz pe capul omuluĭ' (Şez. II 126).

Pîcală.

SUBSTANTIVE.

NOMINA INSTRUMENTI.

Cercală 'écheveau qu'on plonge dans la teinture rouge pour éprouver la qualité du teint' < *cerc* 'éprouver'.

Şuţală 'sucitor' (Dal.), 'făcăleţ' (Pap.B.) < *şuţ* 'sucesc' = bulg. *suč* 'tordre'.

Sucală 'făcăleţ' (megl.) — bulg. *sukam* 'tordre'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Câteva cuvinte obscure :

Burtucale s. f. pl. 'intestinele animalelor (boĭ, vacĭ, oĭ, capre, caĭ)' (Rev. cr. lit. III 91), *buduhală* 'ceva urît şi necunoscut, se zice maĭ ales despre boale' (Şez. II 151), *buduhoală* ' o boală rea, molipsitoare' (Şez. IX 151) < *burduh* = *burtă*, cf. *borhăe* 'maţe' < **burduhăe* < *burduh*.

Mătăhală 'monstre', *mahală* 'greutate voluminoasă, ceva şi mare ca volum dar şi greŭ' (Şez. III 70).

Originea : *-ala, -al* (Capidan, 11, numai cu sensul 2), introdus prin :

Crivală 'un par scurt cu 3—4 ramurĭ, bătut în pămînt, între care se pune drobul de sare pe care-l ling oile' (Şez. II 24) — nsl. *kravala* 'houlette', — srb. *krivalĭa* 'uvae genus' ; bulg. *krivăk* 'long bâton ayant le manche courbé'.

Dîrjală, tîrjală (Păsc.) 'perche' < bulg. *dâržalo* 'manche, anse ; hampe'.

Nicovală 'enclume' — nsl. *nakovala*.

Potricală 'instr. cu care se bortileşte urechile animalelor' (Damé T. 29, Şez. V 118) < rus. *protîkalo*, nsl. *pretikalo*.

Ţesală 'étrille' < bulg. *česalo*.

Vătală pl. *-e* 'battant du métier' < bulg. *vatalo* pl. *vatala*.

Zăbală, zobală (Car.) 'mors' — bulg. *zâbaleţ* 'mors', alb. *ðâmbaţâ* 'dent molaire'.

Uglindală 'miroir' (megl.) < bulg. *ogledalo*.

Cuvinte obscure :

Juvală 'un cuĭŭ cîrligat la vîrf şi înfĭerbîntat cu care se bortesc cĭubucele sau se scobeşte în lulea' (Şez. V 103) ; — Băgă o *jivală* înfocată în ureache. Dos. Prol. $36^{1}/_{30}$. — Marco încălţat cu tălpălage de muncă, şi bătut cîtva şi cu *jiveale* împuns. Dos. Prol. $34^{2}/_{31}$. — Tarah fu... cu *jiveale* înfocate potricălit ţîţele. Dos. Prol. $61^{1}/_{25}$. — Furà... arş cu *jigale* înfocate. Dos. Prol. $90^{2}/_{12}$. — Cf. bulg. *žegla* 'longue cheville de bois que l'on met au bout du joug pour y tenir le boeuf', *žeglo* 'ardeur, grande chaleur'.

Plăvală 'grand filet' (Damé T. 123) — bulg. *plavam* 'nager, flotter'.

Dîrdală 'haridelle ; rosse' (Şez. II 226), cf. *cal de dîrvală* (Mold.), *dîrjog* (Şez. II 226).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Toropală 'vargă, băţ de bătut' (Şez. V 164). — [Îl] spînzurară şi-l bătură cu *toropale*. Dos. Prol. $73^{1}/_{28}$. — Cf. *toroĭpan* idem (Munt.).

Pentru slav. *-al* cu înţelesul 1, cf. bulg. *pleaskalo* fig. pop. 'un bavard' < *pleaskam* 'bavarder', *ţapalo* 'bavard' < *ţapam* 'bavarder'.

Observăm că sufixul ngr. *-άλα* formează augmentative.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ală* sunt : 1. masculine, când arată o persoană, şi se întrebuinţează numai la sg. ; — 2. feminine în celelalte cazuri şi fac pl. *-ale*. — *Dîrjală* fac la pl. *dîrjălĭ*, de unde apoi prin analogie sg. *dîrjă* (Mold.).

AN *(-án)*.

Observaţie. — Dr. mr. megl.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

AUGMENTATIVE.

Augmentative propriu zise.

Băetan, băeţan (Păsc.) < *băet, băeţĭ*.

Bîrdahan 'gros ventre' (Şez. II 149) < *burduh* 'outre', dar care a trebuit să aibă şi înţelesul de 'ventre' (cf. şi *burduhos* 'ventru') = **bărtuh*, metateză din bulg. *tărbuh*, de unde şi *burtă, bîrtă* 'ventre'.

Brădan (Pamf. Agr.) < *brad*.

Crovan (Boc.) < *crov* 'groapă' (Boc.).

Făgan (Pamf. Agr.) < *ţag*.

Flăcăŭan < *ţlăcăŭ*.

Ghilan 'lourdaud, paresseux' (Săgh. 55) < *ghilă* 'tronc de sapin', propriu zis 'grand tronc de sapin'.

Gropan (Car. Boc.) < *groapă*.

Juncan 'beouf de trois ans' (Damé T.) < *junc*.

Lostopan(ă) 'grand morceau' (Mold. Pamf. J. II, Săgh. 95) < **losopan*, **lospan* < *lospă* (Codin, 47), *lozbă* (Pamf. J. II),

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

lobdă (Pamf. J. II), *lobă* (Codin, 47) 'bucată despicată dintr'un trunchiu'.

Rîtan 'porc' (Şez. III 87) < *rît* 'groin', propriu zis 'gros groin'.

Şoĭman < *şoĭm.*

Crăcană < *crac(ă).*

Fetişcană 'fată de măritat' (Săgh. 53) < *fetişcă.*

Dintană, ghintană 'bec' (Dal.) < *dinti* 'dent'.

Augmentative depreciative.

Paşan (Pas.) < *paşă.*

Curvană (Mold.) < *curvă.*

Ţopană 'scortum' (Car.) < ?

Bărbătuşul.

Curcan 'dindon' < *curcă* 'dinde', cf. şi ngr. κουρκάνος, κοῦρκα.

Gîscan 'jars' < *gîscă* 'oie'.

Gotcan (Şez. II 229) < *gotcă.*

Guzgan, guzan 'rat' < *guz* (Şez. VII 180).

Corcan 'corvus' (Car.) < *corc-.*

Motan, mîrtan 'matou' < *mat-.*

Ştircan 'pasăre care trăeşte prin bălţi şi locuri mocirloase, se hrăneşte cu peşte şi cu broaşte' (Păsc.) < *şterc* 'ordure'.

Cĭucĭul'an (Dal.), megl. *cĭucĭul'ęn* 'alouette' = ngr. τζουτζουλιάνος, bulg. *čučuliga* 'alouette'.

Nume de plante.

Cerań (Vîrcol) = *cer,* şi *ceroĭŭ.*

Goldan 'pruneautier, prunier-Reine Claude' (Mold.) < **clodan* < *Claude?*

Lipan < **lepan,* **lăpan* < *lappa.*

Nume proprii de animale.

Nume de boi şi vaci.

Derivate dela substantive.

Boĭan (Pas.) < *boĭŭ* 'statură'.

Cerban (Pop. 54 b), *Çerbana* (Pas.) < *cerb.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Duman (Mold. Codin 29), *Dumana* (Pop. 55 a) 'n. de boŭ, vacă născut Duminica' < **Dumnan* < *Domn.*

Joĭan, Gĭoĭan (Mold.), *Joĭana, Gĭoĭana* (Pop. 55 b, 56 b) <*Joĭ, Gĭoĭ.*

Lupan, Lupana 'n. de boŭ, vacă cu părul ca lupul şi alb la urechĭ şi la nărĭ' (Damé T. 27) < *lup.*

Mărţan = n. boului născut *Marţĭa* (Codin, 49).

Mercureana 'nume de vacă fătată Mĭercurĭ' (Săgh. 53), *mĭercan* 'n. de bou născut Mĭercurĭ' (Codin, 50) < *mĭercurĭ.*

Prian = *Priu* 'n. de boŭ cu pete albe printre cele porumbe' (Damé T. 28), *Priana* = *Pria* n. de vaci (Pop. 91), *Priana* (Pas.).

Rujan n. de bou roşcat (Damé T. 28), *Rujana* n. de vaci (Pop. 56 a) < *rujă.*

Zăvoĭan (Damé T. 181) < *zăvoĭŭ.*

Derivate dela adiective.

Ghilan n. de bou cu păr închis şi dungi albe (Damé T. 28) < *băl* 'alb'.

Murgana n. de vacă murgă < *murg.*

Plăvan (Damé T. 181) < vsl. *plavŭ.*

Suran (Codin Ing. 244, Pop. 54 b) = *Suru* (Pop. 54 b).

Nume de cai.

Bălan n. de cal alb (Damé T. 48) < *băl* 'alb'.

Nume de câni.

Floran 'n. de cîne negru şi alb' (Boc.) < *florus.*

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Derivate dela adiective.

Beţivan < *beţiv.*

Bogătan (Tiktin), *bocotan* (Şez. II 150, Bud, Candrea) 'richard' < *bogat* 'riche'.

Golan < *gol.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Grosan (Mold.) < *gros.* — *Grosan* n. de familie (Pop. 51 b).
Molan 'molîŭ' (Boc.) < *moale.*
Prostan < *prost.*

Derivate dela substantive.

Codan 'qui a une longue queue, qui est à la queue ; qui hésite, couard' < *coadă.*
Coĭan 'testiculosus' (Car.) < *coĭŭ.*
Guran 'os magnum habens' (Car.) < *gură.*
Şoĭcan 'care mănîncă şi bea mult' (Săgh. 70) < *şoĭcă, şaĭcă* 'cupă'.

Derivate dela verbe.

Huĭan 'om ce cîtu-ĭ lumea nu maĭ tace din gură, tot hueşte, tot se sfădeşte cu toţĭ' (Şez. V 99) < *huesc* 'parler continuellement et à tout propos'.

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Colţan 'dentatus' (Car.) < *colţ* 'dens anterior'.
Câne *flocan* 'flocos' (Pamf. J. III) < *floc.*
ńijlucan (Pap. B.), *ńilgĭucan* (Obed.), *ńolgican* (Dal.), *nolgican* (Pap. B.) 'mijlociŭ, de mijloc' < *ńolgĭucu* 'mijloc' (Mih.), *nolgic* 'mijlociŭ' (Pap. B. Dal.).
megl. *mijlocan* 'mijlociŭ' < megl. *mejluc.*

AUGMENTATIVE.

ńicuzan 'mic' (Pap. B.) < *ńicuz* 'mititel'.

VARIANTĂ.

-lan.

Cf. sufixele *-ălan, -olan.*
Moglan 'om tăcut, morocănos' (Şez. III 71) < *moc* 'prost'.
Ghĭorlan 'om dela ţară, în sens batjocoritor' (Pamf. C.) < *ghĭor-*, cf. 'a-ĭ *ghĭorăi* maţele de foame'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-işan (= -iş + -an).

SUBSTANTIVE.

Verişană 'verişoară, vară' (Conv. Lit. XX 1021, Şez. VII 184) < *vară*.

ADIECTIVE.

Junişan < *june*.

Curbişan 'sărman, bĭet, nenorocit' (Pap. B. Dal.) < *corbu* idem (Dal.).

Gulişan (Pap. B. Dal. : *gol-gulişan*), megl. *gulişan* 'gol, goluţ' < *gol*. — *Goleşan* n. de familie (Pop. 51 b).

-uşan (= -uş + -an).

Văruşană 'verişoară, vară' (Şez. VII 184) < *vară*

Piruşană 1 'femee cu păr frumos' (Dal.), 'fată cu breton' (Pap. B.), 'drăguţă, termin de alintare' (Mih.), 2. 'monedă de argint sau de aur atîrnată de frunte prin cîte un lănţişor de argint' (Mih.), megl. *piruşan* 1. 'perii depe frunte', 2. 'lanţ de monede' — bulg. *peruşina* 'pennage, plumage'.

-ăşan (= -aş + -an).

Băităşan 'băetan' (Pamf. Agr.) < *băet*.

-ăvan (= -av + -an).

Tăntăvan 'prostănac' (Codin, 72) < *tînt, tîntă* 'proastă, nesimţitoare' (Codin, 73).

-ovan (= -ov- + -an).

Dolofan 'grăsuliŭ' (Pamf. J. II) < *dol-*, cf. *dulan* 'flăcău robust' (Cĭob.).

Coţofană < *caţ-*, cf. *caţă*.

Roşcovan < *roşcovă*?

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

-ălan *(= -ală + -an).*

Batalan 'bătăuş' (Şez. II 126) < *bat.*
Văcălana n. de vaci (Pop. 56 b) < *vacă.*

-olan *(= -ol + -an).*

Boţolan n. de boi (Damé T. 181), cf. *Buţu* n. de câni (Pop. 92).
Grosolan 'grossier' < *gros,* neologism.

-ucan *(= -uc + -an).*

Delucan 'colliculus' (Car.) < *deal.*

-uşcan *(= -uşcă + -an).*

Leuşcan (Pamf. Agr.) = *leŭ* 'franc'.

-aşcan *(= -aşcu + -an).*

Romaşcan 'locuitor al oraşuluĭ Roman' < **romnaşcan* < *Roman.*

-îrlan *(= -îrlă + -an).*

Modîrlan 'mare şi prost' (Codin, 50) < *mod-,* cf. *modoran* 'ţigan prost'.
Ţopîrlan 'mitocan, ţărănoĭŭ, cĭobănoĭŭ' (Şez. V 167) < *ţop, ţupăesc.*

-otan *(= -ot + -an).*

Măgădan 'mare şi prost' (Codin, 48), *mocodan* poreclă pentru bărbaţi (Pop 40 a) < *moc* 'prost', cf. *mocan* 'paysan imbécile' (Hasdeu, Cuv. I 293).

-etan *(= -ete + -an).*

Hultan (Mold. Şez. V 100), *vîltan* (Vîrcol) < **uletan* < *ulĭŭ.*

-ezan *(= -ez + -an).*

Goblizan înalt, despre oameni, în batjocură (Mold.), cf. *gobleĭ* mînĭ saŭ picĭoare lungĭ şi goale' (Şez. II 229).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

-igan *(= -eg + -an).*

Multigan 'foarte mult' (Şez. III 82) < *mult.*

Tirigan 'tare' (Viciu, 84) < *tiri = tare* (ibid.). — *Tirian* 'inimos, îndrăzneţ' (Şez. V 162).

Cătingan (Candrea), *cîtingan* (Conv. Lit. XX 1006) 'încet, încetişor' < *cătinel* prin substituţie de sufix.

Originea: *-an,* introdus prin :

Bolovan < vsl. *bolŭvanŭ.*

Cojan poreclă dată ţăranilor Munteni de către Ardeleni < vsl. *kožanŭ* 'pelliceus'.

Gîrtan 'om robust şi gros în gît' (Şez. IX 157), *gîtlană* 'cu gîtul lung' (Codin, 35) — bulg. *gortan* 'larynx, gosier, gorge'.

Gligan 1. 'porc sălbatic ; sanglier' (Hasdeu, Cuv. I 283, Dos. Prol. $38^2/_{11}$, Şez. IX 180), fig. 2. 'flăcău de o înălţime nepotrivită cu vrîsta' (Şez. IX 180), 3. 'mare şi prost' (Codin, 36) < bulg. *gligan, glikan* 1.

Cĭubană 'lingură mare' (Pap.B.Dal.) < vsl. *čĭbanŭ* 'sextarius'.

Gavran 'corbeau' (Dal.) < bulg. *gavran.*

Gărgălanu (Pap. S.), *gărgălan* (Pap. B.) 'trachée artère' < bulg. *grâklan.* — Megl. *gărtlan, grătlan* < bulg. *grâklan* + rom. *gît.*

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-an* au trecut :

Paravan < fr. *paravent.*

Şarabană < fr. *char-à-bancs.*

Volan < fr. *volant.*

Substituţii de Sufix :

Sufixul *-an* s'a substituit lui *-en* în *ţapan* < *ţapăn* şi lui *-'ină* în megl. *cucĭană = cocină* 'étable à porcs' (bulg. *kočina)*

Genul şi Pluralul.

Susbtantivele în *-an* sunt : 1. masculine când arată o fiinţă şi 2. eterogene, cu pl. *-e,* când arată un lucru. — Substantivele în *-ană* sunt feminine şi fac pl. în *-e.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

AŞCU *(-áşku).*

Observaţie. — Dr. mr. — Fem. *-aşcă.* — Intr'un exemplu mr. *ş* apare ca *s (mulascu).*

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Budaşcă 'baratte, tinette à beurre, cuve, baquet' (Hasdeu 2836-2841) < Ducange *badus* 'amphorae species vel pelvis' (Hasdeu, ibid.). — Şi *budacă, budarcă.*

Diminutive alintătoare.

Nume de botez.

Dumitraşcu Buhuş, *Dumitraşcu* Solomon (1631 Mold., Hasdeu 1956) < *Dumitru.*

Iliaşcu Orheĭanul (1740 Mold., Hasdeu 1956) < *Ilie.*

Popa *Ionaşcu* (1665 Mold., Hasdeu 1956) < *Ion.* — *Ion* Vodă cel Cumplit (1572—1574) e cunoscut în cronicile munt. numai ca *Ionaşcu* Vodă (Hasdeu, 1956).

In Cronica lui Miron Costin celebrul mitropolit *Petru* Movilă este *Pătraşcu* (Hasdeu, 1957). — Tatăl lui Mihaiu Viteazul se numià el însuşi *Petraşcu* (Hasdeu, 1956). — *Pătraşcu* Başotă (1631 Mold., Hasdeu 1956).

Toderaşcu Hîrcu (1665 Mold., Hasdeu 1956) < *Toader.*

Mr. *Taşcu* < **Anastaşcu* < *Anastase.*

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Lişuraşcu 'uşuratic' (Dal.) < *lişor* 'uşor'.

Mulascu 'moale, blajin, blînd' (Dal.) < *moali.* — Pentru *s* < *ş* cf. *ńiscu* (Dal.) = dr. *mişc, ńiscat* (Dal.) = dr. *mişcat.*

Mul'iraşcu 'mueratic' (Dal.) < *mul'ari.*

Originea: *-aška* f., *-aşek* m. (Puşcariu, Dim. 131), — formează diminutive în rus. pol. (Belić, § 88) apoi *-ažka* (G. Pascu). Pentru bulg. cf. *garagaşka, gagaraşka* Zool. 'pie'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Bumaşcă 'billet de banque' < rus. *bumažka.*

Rădaşcă Zool. 'cerf-volant, lucane' < bulg. *rogač* idem, cf. bulg. *rogačka* Bot. 'macle, macre, Trapa natans'.

Cuvinte obscure:

Stricupaşcă 'pasăre din clasa cornirostrelor' (megl.).

Tăcăraşcu 'obiect dela moară (sic!)' (megl.).

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-aşcă* sunt feminine şi fac pl. *-ăştĭ.*

E *(-'e).*

Observaţie. — Dr. — Cuvintele derivate prin acest sufix se întrebuinţează de obiceiu sub forma articulată *-ea.*

Funcţiunea.

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Buftea 'gros mangeur, goulu' < *buft* 'stomahul porculuĭ' (Săgh. 46).

Burte (Rev. cr. lit. III 91), *burtea* (Pas.) 'ventru' < *burtă* 'ventre'.

Molea 'cel ce mogoşeşte, lucrează încet' (Codin, 51) < *moale* 'mou, mol'.

Mogoroge 'om ce abĭa vorbeşte' (Şez. III 71) < *mogorogesc* 'a vorbi încet, alene' (Şez. ibid.).

SUBSTANTIVE.

NUME PROPRII.

Nume de persoane.

Nume de familie.

Bîcea şi *Bîcu* (Hasdeu, 2788).

Bordea.

Pralea < alb. *pralâ* 'Märchen, Fabel'.

Negrea < *negru.*

Porecle pentru bărbaţi.

Cocîrlea şi *Cocîrlă* (Pop. 35 b).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Cornea (Pop. 35 c) < *corn.*
Curea (Pop. 36 a) < *cur.*
Pulea (Pop. 42 b) < *pulă.*
Tonea şi *Tonu* (Pop. 44 c).

Porecle pentru femei.

Brădulea (Pop. 46 b) < *brădulă* 'un cĭomag sau bîtă mare de brad' (Viciu, 21).

Numele dracului.

Cornea < *corn.*
Negrea şi *Negru* (Furt. sub *cornacĭŭ*).

Nume de sărbători.

Cur-golea-înaintea sărăcieĭ 'sărbătoarea Foca : arde casa şi toate ale omuluĭ, lăsîndu-l sărac lipit pămîntuluĭ' (Pamf. Sărb. 213), adică *cu curu-gol.*

Nume de animale.

Nume de câni.

Derivate dela substantive.

Cĭobea (Pas.) < *cĭob.*
Corbea (Şez. VIII 114)< *corb.*
Cornea (Şez. VIII 114) < *corn.*
Flocea (Şez. VIII 115) < *floc.*
Gîrbea (Şez. VIII 115) < bulg. *gârba* 'bosse'.
Lupea şi *Lupu* (Şez. VIII 115).
Mucea (Şez. VIII 115) < *mucĭ.*
Umbrea (Şez. VIII 115) < *umbră.*

Derivate dela adiective.

Golea (Şez. VIII 115) < *gol* (slav).
Murgea (Hasdeu 869, Şez. VIII 115) < *murg.*
Tîmpea (Şez. VIII 115) < *tîmp* (slav).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Nume de găini.

Fumurea (Pop. 60 a) — *fumura* n. de capre (Pop. 58 a).

VARIANTE.

-tea.

Din *burtea* s'a extras *-tea* cu care s'a derivat :

Foltea 'gourmand' (Săgh. 85) < *foale*, cf. *folticos* 'ventru' < *foale* după *pîntecos*.

SUFIXE COMPUSE.

-îce (= -î'c + -e).

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Cîcîce foireux ; pusillanime' (Car. Mold.) < *cac*.

Crăpîcea 'gourmand : Parcă-ĭ frate cu *Crăpîcea*, aşa crapă într-însul !' (Furt.) < *crăp* 'manger avidement.'

Originea ; *-e* (G. Pascu), introdus prin :

Cernea n. de familie — srb. *črne*.

Haplea 'benêt' — bulg. *haplĭu*.

Pepelea numele unui personaj popular < bulg. **pepele* = *pepelaş* 'saligaud', cf. bulg. *palaş* şi *pale* 'petit chien'.

Pîrlea 'dracu' în *du-te Pîrlii, să te ţii Pîrleo* ! < bulg. *pârle* 'âne'.

Prîslea, pîrslea, prîsnea 'cel din urmă copil' — bulg. *prâst* 'le petit doigt, pouce'.

Cuse n. de cîne (megl.) — *cus* 'qui a la queue tronquée' (megl.) = bulg. *kus*.

Detalii pentru sufixul slav *-e* v. Miklosich, 190.

Cuvinte obscure :

Bolea 'épouvantail pour les enfants, croque-mitaine' — *boală*?

Rîcea 'mic şi diform' (Codin, 64), cf. *rîceat* 'maigre' (Vîrcol), *rică* 'frică cu spaĭmă [sic !] la copiĭ' (Dan. II Glos.).

Uce 'om urît' (Rev. cr. lit. III 172).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Fenomene de analogie.

La grupa cuvintelor în *-e* a trecut :
Orlea n. de familie (Codin, 55) < bulg. *orel* pl. *orli* 'aigle'.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-e* sunt masculine şi se întrebuinţează numai la sg.

EAN *(-ĕán)*.

Observaţie. — Dr. mr. megl. — Megl. *-ęn*. — Precedat de *ş*, *-ean* se schimbă în *-an*.

Funcţiunea.

ADIECTIVE.

APARŢINEREA.

Apusean 'occidental' < *apus*.
Răsăritean 'oriental' < *răsărit*.
Popeni 'neamuri de-a popei' (Şez. V 117) < *popă*.
Pavlicheni 'neamul lui Pavlică' (Codin, 57) < *Pavlică*.

ÎN SPECIAL ORIGINEA LOCALĂ A PERSOANELOR.

Codrean 'om care trăeşte pe lângă codri' (Pamf. J. III) < *codru*.
Găureni 'oameni care locuesc pe văi' (Vîrcol) < *gaură*.
Mărginean 'locuitor la marginea ţării' < *margină*.
Muntean 'locuitor la munte' < *munte*.
Orăşan 'bourgeois' < *oraş*.
Pădureni 'oameni de munte' (Vîrcol) < *pădure*.
Pământean 'indigen' (Bibl. $84^{1}/_{4}$) < *pământ*.
Sătean 'locuitor în sat' < *sat*.
Schitean 'locuitor al schitului' (Dos. Prol. $57^{1}/_{14}$) < *schit*.

Cătunęn 'săteạn' (megl.) < *cătun* 'sat'.

Moldoveni *gîoseni* 'din ţara de jos' < *gîos*.
Imprejurean 'circonvoisin' (Bibl. $112^{2}/_{9}$) < *împrejur*.

Aoestreni 'Autrichiens' (Vîrcol) < *Austria*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Ardelean < *Ardeal.*
Basarabean < *Basarabia.*
Bucovinean < *Bucovina.*
Crişan (Car.) < *Criş.*
Moldovan < *Moldova.*
Oltean < *Olt.*
Ungurean 'Român din Ungaria' < *Ungur.*

Teleormănenĭ (Hasdeu, Cuv. I 247) < *Teleorman.*

Bacăŭan < *Bacăŭ.*
Bucureştean < *Bucureştĭ.*
Craĭovean < *Craĭova.*
Focşănean < *Focşanĭ.*
Gălăţean < *Galaţĭ.*
Ieşan < *Iaşĭ.*
Vasluĭan < *Vasluĭ.*

Bitulean (Capidan, 35) < *Bitule.*
Clisurean (Capidan, 35) < *Clisura.*
Cruşovean (Capidan, 28, 35) < *Cruşova.*
Grămuştean (Pap. B.) < *Grámuste.*
Măgărvean (Capidan, 28) < *Magarova.*
Moscopolean (Capidan, 35) < *Moscopole.*
Tărnovean (Capidan, 35) < *Tîrnova.*
Gupişan (Capidan, 36) < *Gopeş.*
Mălăcăşan (Capidan, 36) < *Malacaşi.*

ASĂMĂNAREA.

Cîĭnenĭ 'să au răŭ uni pă alţî, d-aĭa să zîce aşa' (Vîrcol) < *cîne.*

SUBSTANTIVE.

Nume comune.

Boiştean 'puĭŭ de peşte' (Şez. II 150) < *boişte,* cf. peştii bat *boişte* 'se reproduc' (Tiktin) = vsl. *boişte* 'champ de bataille'.
Mesean 'convive' < *masă.*
Oştean 'soldat' (Dos. Prol. $29^{1}/_{34}$) < *oaste, oştĭ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Nume proprii de animale.

Nume de boi şi vaci.

Epureanu (Damé T. 181) < *iepure*, de coloarea iepurelui.
Pădureana (Şez. VII 176, Pop. 56 a, Pas.) < *pădure*, născută în pădure.
Floreanu n. de boi (Damé T. 181), *florenĭ* n. de boi bălţaţi (Hasdeu, 3081) < lat. *florus*, cf. şi *floran*.
Marţoleana şi *Marţolea* (Şez. VII 176).
Vireana şi *Vira* (Pop. 56 b).

VARIANTĂ.

-ţean.

Extras din derivate ca *Mehedinţean* < *Mehedinţĭ*.
Derivat : *Bănăţean* < *Banat*.

SUFIXE COMPUSE.

-ulean *(= -ulă + -ean).*

DIMINUTIVE.

Boulean 'bou tînăr' (Săgh. 45, Hasdeu Cuv. I 224) < *boŭ*.
Cărulean 'car mic' (Ţiplea) < *car*.
Cuculean < *cuc*.
Drăguleană < *drag*.
Foileană 'foiţă' < **foĭuleană* < *foae*.

-ucean *(= -ucĭŭ + -an).*

DIMINUTIVE.

Pătucean = *pat* mic.
Sătucean = *sat* mic (Cucĭureanu, Bibl. Minerva, No. 24, p. 96).

-icean *(= -icĭŭ + -an).*

DIMINUTIVE.

Păticean = *pat* mic.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

-otean *(= -ot + -ean).*

DIMINUTIVE CU O NUANŢĂ AUGMENTATIVĂ.

Pruncotean 'copilaş, băeţaş' (Candrea) < *prunc.*
Slăbotean 'slăbuţ' (Candrea) < *slab.*

-uştean *(= -uşcă + -ean).*

DIMINUTIVE.

Păruştean = par mic.

Originea: vsl. *-eaninŭ, -ĭaninŭ,* pl. *-eane, -ĭane* (A. Philippide, Pr. 150), bulg. *-ean, -eanin,* fem. *-eanka,* introdus prin ;
Agarean nom biblique qu'on appliquait aux Mahométans (Hasdeu, 487) < vsl. *Agareaninŭ.*
Grobian 'rustre, grossier' < bulg. *grubnean.*
Mirean 'lai, laïque' < bulg. *mireanin.*
Rîmlean (vr.) < *Rimlĭaninŭ* (pl. *rimlĭane).*

Poĭană 'clairière' < bulg. *poleana* 'plateau d'une montagne', cf. şi *poleanka* 'petite clairière'.
Pul'an 'bûche' (Pap. B. Dal.) < bulg. *poleano.*
Brăşl'ęn 'lierre' (megl.) < bulg. *brâşlean.*

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ean* sunt : masculine (pl. *-enĭ,* mr. *-eańi)* când arată o fiinţă, şi 2. eterogene, pl. *-e,* când arată un lucru *(pul'an,* pl. *pul'ani).* — Substantivele în *-eană* fac pl. *-enĭ (poĭană* pl. *poenĭ).* — Cuvintele cari arată originea locală a unei persoane fac femininul corespunzător prin ajutorul sufixului *-că (Oltean-Olteancă, Moldovan-Moldovancă).*

EC *(-ék, -'ek).*

Observaţie. — Dr. — Precedat de *p, e* neaccentuat se schimbă în *ă* în un exemplu vr.

Funcţiunea.

DIMINUTIVE.

Un substantiv.

Cĭotec = cĭot, cĭoată (Păsc.).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Un adiectiv.

Scurtabec 'scurtuţ' (Dal.) < *scurt.*

Originea: *-ek* (G. Pascu), introdus prin :

Pripăc 'ardeur, hâle' (Era namĭazăz, *pripăc*, Dos. Prol. $80^{2}/_{11}$) < bulg. *pripek.*

Potecă 'sentier' < bulg. *pâteka* (bulg. *pât* 'route, chemin; voie').

Exemple slave în *-ek* cf. încă bulg. *kozek* 'carpette, espèce de tapis de poil de chèvre', pol. *gołek* 'nackter Bettler', apoi bulg. *-iček* în *černiček* 'un peu noir', *miliček* 'mignon, gentil, chéri, gracieux', *mladiček* 'tout jeune', *pravniček* = dim. de *prav* 'droit, direct, vrai, véritable, juste', *prostiček* = dim. de *prost* 'simple, borné', *siviček* 'grisâtre'.

Nu trebue să uităm şi suf. ital. dim. *-ecco*, dalm. *-ak.*

Elemente turceşti (-ék).

Binec 'cheval de selle' (Dal.) < *binek.*

Buburec 'rognon' (Dal.) < *bŏbrek.*

Jabec 'singe' (Dal.) < turc. *šebek* 'marmot, babouin', de unde şi bulg. *šebek* 'magot', ngr. σεμπέκα 'singe à longue queue; guenon'. — Megl. *şubec* 'sorte de singe'.

Peltec 'bègue' (Dal.) < *peltek.*

Fenomene de Analogie.

In dial. mr. cuvintele în *-ec* fac pl. *-eţĭ.* Prin analogie cu aceste cuvinte s'a născut *(s)carcalec* pl. *-eţĭ* 'grier' (Dal.) < bulg. *skakaleţ* 'sauterelle, criquet'.

Substituţii de sufix:

Chirchinec Zool. 'milan noir' (Dal.) < turc. *kerkenes*, bulg. *kerkenez.*

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ec* sunt : 1. masculine, când arată o fiinţă, —

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

2. eterogene, când arată un lucru. — Substantivele în *-ecă* sunt feminine, pl. *-ecĭ (potecĭ)*. — *Cĭotec* este atestat numai la sg. *Buburec* este eterogen *(bubureaţĭ)* şi masc. *(bubureţi)*.

ECĬŬ *(-éčŭ)*.

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Borcănecĭŭ (Codin, 11) < *borcan.*
Brînecĭŭ (Codin, 12) < **brîn, brîŭ.*
Cornecĭŭ 'penarĭŭ în care ţin penele de scris' (Viciu, 91) < *corn.*
Drumecĭŭ (Codin, 28) < *drum.*
Podecĭŭ (Codin, 59) < *pod.*
Slonecĭŭ (Codin, 67) < *slon.*
Tîrlecĭŭ (Codin, 73) < *tîrlă.*
Tîrnecĭŭ (Codin, 73) < *tîrnă* (sensul?).
Tronecĭŭ (Codin, 74) < *tron, tronul* mesei 'un fel de ladă în care se păstrează mălaĭul'.

Guvîleaci 'borta curuluĭ' (Dal.) < *guvă* 'gaură', *cufală* 'scorbură' = ngr. κουφάλα 'creux, cavité'.

Cîrnecĭŭ 'cosor mic pentru viţă' (Codin, 18) < *cîrn*?

NOMINA INSTRUMENTI.

Zgîrîecĭŭ 'instrument cu care se trag pe liniĭ seînduriĭ' (Damé T. 115), *zgîrecĭŭ* 'instr. de fĭer al dogarilor' (Codin, 67) < *zgîrĭŭ.*

RECIPIENTUL.

Cărnecĭŭ 'gibecière' (Mih.) < *carne.*

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Sforoecĭŭ 'epitet dat unuĭa ce tot sforăe pe nas' (Codin, 66) < *sforăĭŭ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Ghibîrdecĭŭ 'epitet dat oamenilor micĭ la corp' (Codin, 34), cf. *ghibîrdeĭŭ* idem ib., *ghibîrdic* idem (Mold.),

Năreciŭ 'cîrn' (Mih.) < *nare.*

Cornecĭŭ 'nom populaire du diable' (Codin, 21) < *corn.*

SUFIXE COMPUSE.

-ueciu *(= -uĭŭ + -ecĭŭ).*

Făguecĭŭ = mic *fag* (Codin, 30).

Originea: *-eč* (Puşcariu, Dim. 65), introdus prin :

Sivecĭŭ 'soiŭ de crap maĭ mic' (megl.) < bulg. **siveč* < *siv* 'gris'.

Nume proprii de familie : *Dulmecĭŭ* şi *Dulmă* (Codin, 29), *Ionecĭŭ* (Codin, 42), *Stochecĭŭ* (Codin, 69), Ioan *preditecĭ* şi botezătorul lui Hs. (Dos.) < vsl. *preaditeča.*

Cf. apoi srb. *Godeč* nomen proprium (Miklosich, 336 ; Vondrák, 465), rut. *maleča* 'unmündiger Mensch'.

Genul şi Pluralul.

Nu este indicat în izvoare.

EĬŬ *(-éĭŭ).*

Observaţie. — Dr. ; mr. megl. *-el'ŭ, -eaĭŭ ;* vr. şi dial. *-eaĭŭ, -ęĭ,* megl. *-ęĭ.* — Fem. *-ee,* vr. şi dial. *-eae.*

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Ciriteĭŭ 'huceag mic' < *ceret* 'huceag de cer'.

Cofeĭŭ 'cofiţă' (Săgh. 112 d) < *cofă.*

Coteĭŭ 'căţeluş de lux' (Şez. V 59) < alb. *kut, kuta* 'cîne' (Hasdeu, Cuv. I 274), de unde şi megl. *cută* 'cîne, căţel'.

Putineĭŭ 'putină mică în care se alege untul' (Đamé T. 31) < *putină.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Şofeĭŭ 'găleată, cofă, cĭubăr' < *şaf* 'cĭubăr mare în care aduc apă cu rudele' (Viciu, 74) = germ. *schaff* 'cĭubăr' (Mîndrescu, Elem. Germ.). — Pentru prefacerea lui *a* în *o* trebue să admitem ca prototip o formă dialectală **schoaff*, cf. *loagăr* = *lagăr* germ. *lager* (Mîndrescu, ibid.). — *Cĭuvee, cĭuveĭ, cĭuvăĭ* 'vase de stînă de tot soĭul : găleţĭ, budăe, budăcĭ, ceaune, bărbînţĭ, etc.' (Şez. II 187), *cĭuveĭ* 'lucrurĭ de gospodărie' (ibid. IX 153), *cĭuvae* 'tot ce-ĭ de nevoe la o cramă : vase, cofe, pîlniĭ şi altele' (Pamf. J. III), *şuvae* 'cĭubere, hîrdăe de cules la vie' (Pamf. J. II) = *şofee*, pl. dela *şofeĭŭ*.

Bujdeĭŭ 'casă în care uscă [poamele]' (Viciu, 80) < *bujdă* 'cocĭoabă'.

Cĭumpeĭŭ 'un mic cuţit cu care se crapă cercurile de poloboc, instr. de butnărie' (Damé T. 89) < *cĭump* 'o bucată scurtă care a maĭ rămas dintr'un lucru lung tăĭat orĭ rupt' (Contemporanul, I 689).

Curmeĭŭ 'funie de teĭŭ' < *curmu* 'capăt de frînghĭe, de şfoară' (Dal.).

Fundeĭŭ 1. 'partea de sus a intestinuluĭ gros', 2. 'val (trîmbă) de pînză după care s'a maĭ luat', 3. 'o parte dintr'o căpiţă de fîn' (Codin, 32), 4. 'aşternutul de pae pe care se face stogul' (Viciu, 44) < *fund*.

Grindeĭŭ 1. 'lemnul numit încă şi drugul de jug' (Damé T. 13), 2. 'un lemn de stejar sau de ulm la plug' (Damé T. 36), 3. 'fusul de lemn dela moară' (Damé T. 152) < *grindă*.

Şlĭubeĭŭ 1. 'trunchiu de copac boştirit care se pune drept părete la un izvor mic aproape de suprafaţa pămîntuluĭ' (Viciu, 76), 2. 'stupul făcut dintr'un butuc găurit' (Damé T. 119 n. 2) < *şlĭob* 'vas de ţinut spălăturĭ şi alte mîncărĭ pentru porcĭ, cînĭ, etc. [făcut dintr'un trunchĭŭ de copac]' (Şez. III 89), 'lăturarĭŭ, vas pentru lăturĭ' (Viciu, 56), propriu zis 'trunchĭŭ de copac' = **şlĭop*, vgr. στύπος *(stĭúpos)*.

Cercelee 'mînerul, ivărul uşiĭ' (Viciu, 28) < *cercel*.

Bîrghel'ŭ 'îndoitura bărbieĭ de grăsime, guşă' (Dal.) < *barbă* pl. *bărghĭ*, cf. dr. *bărbie*.

Guvuzdel'u 'ţăpuş de scaete' (Dal.) < *guvozdu* 'cuĭŭ, caĭa' (Dal.) = bulg. *gvozd* 'clou, cheville', cf. şi bulg. *gvozdeĭ* = *gvozd*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Inţelesul dimirutiv s'a pierdut în

Ghizdeĭŭ = *ghizd* 'margelle d'un puits'.

Gînjeĭŭ 1. 'nuĭa sucită cu care se leagă ceva', 2. fig. 'penis' (Rev. cr. lit. III 155) = *gînj* 1 (ibid.).

Megl. *crăngel'ŭ* 'lemnul care serveşte a întări fusul de fier al moriĭ' = *crîng, crîngul moriĭ* (Damé T. 152).

Gîrdel'ŭ (Dal.) = dr. *cîrd.*

Diminutive alintătoare.

Nume de familie.

Brînzeĭ < *brînză.*

Cuţiteĭŭ (Caragiale, O Făclie de Paştĭ) < *cuţit.*

Gîdeĭ < *gîde.*

Hulubeĭ < *hulub.*

Porecle pentru bărbaţi.

Cĭorę̆ĭ (Pop. 44 a) < *cĭoară.*

Ursę̆ĭ (Pop. 45 c) < *urs.*

Nume de câni.

Bobeĭ (Gorj, Şez. VIII 114) < *bobi* idem (Gorj, ibid.) = germ. *bube,* de unde şi *bubi, bubică* (Mold.).

Corbeĭŭ n. de câne negru (Hasdeu 1457, Săgh. 50) < *corbu,* de unde şi *corbicĭŭ* (Săgh. 50), *corbiţă* (Mold.).

Fedeleĭ (Şez. VIII 114) < *fidel* (ibid.) = fr. *fidèle,* de unde şi *fidelucă* (Mold.). — Cu această ocazie observ că din *fidel,* simţit ca *fid-* + *-el,* s'a născut şi numele *fiduş* (Şez. VIII 114).

Lupeĭ (Şez. VIII 115) < *lupu* (ibid.).

Ursę̆ĭ (Pop. 59 c), *ursăĭ* (Şez. VIII 115) < *ursu* (Pop. 59 c, Damé T. 181, Şez. VIII 115).

NOMINA AGENTIS.

Catriceĭ(ŭ) 'marinar' (Mih.) < *cátric* 'vapor, corabie mare cu pînze' (Mih.), *catrig* 'corabie' (D[illegible]

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Derivate dela adiective.

Meteheĭŭ 'sot, imbécile' (Viciu, 56 b, sub *letĭos*) = **beteheĭŭ* < *beteag*, cf. *beteahnă* 'maladie, infirmité' (Şez. V 37) = *meteahnă* < *beteag* 'malade, infirme' (Şez. V 37), apoi *metehău* 'imbécile' (Şez. III 70) < *beteag* + *-ău*, *meteleŭ* 'étourdi' (Viciu, 60) < **meteheleŭ* < *beteag*. — Dela *metehău* se derivă *mătăhăesc* 'caut, umblu alene' (Mold.); dela *meteleŭ a mătălnici* 'a lucra orĭ a merge alene' (Şez. III 70). — Pentru *h* < *g* cf. şi *bleahă* 'sot' (Viciu, 20), *blehaucă* 'scroafă cu urechile marĭ şi blegĭ' (Şez. II 151) < *bleg*.

Muteaĭŭ 'sot' (Dal.) < *mut* 'muet'.

Derivate dela verbe.

Forfoteĭŭ 'care umblă de colo colo' (Mold.) < *forfotesc*.

Scriveĭŭ 'scrivilă, copil plîngăcĭos' (Rev. cr. lit. III 168) < *scrivesc* 'a plînge, despre copiĭ' (ibid.).

Futeaĭŭ 'futăcĭos' (Dal.) < *fut*.

Zgarleaĭŭ 'pers. cu ochiĭ holbaţĭ, zgîiţĭ' (Dal.) < *zgărlesc* 'zgîesc ochiĭ'.

ADIECTIVE DEVENITE SUBSTANTIVE.

Nume de plante.

Ardeĭŭ 'poivron' < *ard*, cf. cimilitura 'goron verde, în vîrf *arde*'.

Cruşeĭŭ 'bois-noir, bourdaine', plantă ale cărei fructe sunt mai întâiu roşe < *cruşesc* 'înroşesc, devin roş ca sîngele' (A. Philippide, ZRPh 1907, 307).

Nume de animale.

Griveľŭ, gîrveľŭ 'étourneau' (Dal.), *gărveľŭ, gărăveľŭ* 'merle mâle' = dr. *griveĭŭ*.

Nume de familie.

Cĭuleĭ < *cĭul*.
Negreĭ < *negru*.
Ştirbeĭ < *ştirb*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Porecle pentru bărbaţi.

Bistreţĭ (Pop. 33 c) < bulg. *bistr* 'limpide, transparent; clair'.
ńegreţĭ (Pop. 40 c) < *negru.*

Nume de câni.

Albeĭŭ n. de câne alb (Hasdeu, 731), *albeţĭ* (Pop. 59 a) = *albeĭŭ.*
Beleĭŭ (Damé T. 181) < *băl* 'alb'.
Griveĭŭ n. de câne pestriţ (Şez. V 76), alb pe lângă grumaz (Hasdeu, 759), *griveţĭ* (Pop. 59 b) < *griv* 'pestriţ' (Şez. V 76), întrebuinţat el însuş ca nume de câne, *grivu* (Pop. 59 b, Pap. Megl.).
Liseĭŭ n. de cîne alb în frunte (Liuba-Iana, Măĭdan, 117) < *lis* 'alb' (ibid. 114).
ńegreĭ (Pop. 59 c) < *negru,* întrebuinţat el însuş ca n. de câne (Şez. VIII 115).
Boldeĭ 'cîne care descopere vînatul' (Conv. Lit. vol. 44 II 395) < *boldesc* (ochii).

SUFIXE COMPUSE.

-oteĭŭ *(= -ot + -eĭŭ).*

Diminutive propriu zise.

Ghiloteĭŭ 'lemn închircit care prezintă mulţime de mădzănăĭ (nodîlcurĭ)' (Şez. V 74) < *bghilă* 'un brad lung din care se tae doĭ orĭ treĭ butucĭ, un butuc are 8, 9 şi 10 metri de lungime' (Şez. II 149).
Piscoteĭŭ (Codin, 58) < *pisc.*
Săcoteĭŭ 'săculeţ pentru sare' (Codin, 65) < *sac.*
Şopoteĭŭ (Viciu, 89) < *şop* 'şopron'.
Ţărcoteĭŭ (Pamf. Agr. 163) < *ţarc.*
Mişcoteĭ s. f. pl. 'păduchĭ' (Rev. cr. lit. III 160) < *mişc,* cf. var. *mişcońu* (ibid.), *mişcoricĭ* (Mold.).

Diminutive depreciative.

Grecoteĭŭ = *Grec* (Hasdeu, 765).
Sîrboteĭŭ = *Sîrb* (Hasdeu, 765).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-eteĭŭ *(= -ete + -eĭŭ).*

Un diminutiv alintător.

Mireteĭŭ = mire (Bud.).

-oveĭŭ *(= -ov + -eĭŭ).*

Un diminutiv alintător.

Coţoveĭŭ 'căţeluş' (Mold.) < *cuţu* 'căţel' (Mold.).

Originea: *-eaĭ, -eĭ, -ealĭ, -el'ĭ* (G. Pascu), introdus prin: *Holteĭŭ* 'tînăr neînsurat' (Mold.) < rut. *hul'tĭaĭ* 'oisif, fainéant'.

Cuvântul *zmeŭ* 1. 'cerf-volant', 2. 'dragon' a trebuit să sune maĭ întâiu *zmeaĭŭ* < bulg. *zmeaĭ* 1, 2. Forma sg. *zmeŭ* s'a obţinut prin analogiea unui cuvânt ca *greŭ* pl. *greĭ*.

Bordeĭŭ 'hutte, cabane' < bulg. *bordeĭ, burdeĭ.*
Slăveĭŭ 'rossignol' (megl.) < bulg. *slaveĭ.*

Cîrcee 'o unealtă cu care se prinde tînjala de proţap, cînd trebue să punem în patru. Cîrceĭa se maĭ întrebuinţează ca să lege tînjala de cotĭuga pluguluĭ' (Vas.), *cîrceĭŭ* 1. 'cîrlig', 2. 'tindeche' (Şez. VIII 148) — srb. *krčele* 'jugi pars'.

Cristeĭŭ < vsl. *krastealĭ* 'coturnix' (Cihac).

Nedee 1. 'hram' (Popovicĭ, Poez. Pop.), 2. 'ĭarmaroc', vr. *nedeae* (Hasdeu, Negru Vodă, CXXXVII; Herodot ed. Iorga, 14, 110) < bulg. *nedealea* 'dimanche; semaine'.

Pătrunjeĭŭ 'persil' (Car.) < srb. *pĭetroželĭ.*

Sufixul *-eĭ* este frecvent în bulg. Iată exemple culese din Markov:

červeĭ, červek 'ver, larve'.
dâlbeĭ 'mortaise, entaille, entaillure; rainure, cannelure.
glisteĭ Zool. 'lombric'.
gvozdeĭ 'clou, cheville'.
ineĭ 'gelée blanche, givre, frimas'.
kâşeĭ 'lippée, bol alimentaire, morceau, gobet'.
mraveĭ, mravek, mravka, mrava 'fourmi'.
reapeĭ Bot. 'bardane, glouteron'.
ručeĭ 'ruisseau'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

sipeĭ 'endroit où la terre est friable'.
şureĭ, şurek, şure 'beau-frère'.
trâseĭ 'fondrière'.

Pentru bulg. *-eaĭ* cf. *vrabeaĭ* 'moineau'.

Berendeĭ n. de familie este numele unui neam de Tătari (Hasdeu, Cuv. I 171).

Cuvinte obscure :

Alţîĭ să porniĭa spre *mîrseĭul* păcatelor, Dos. Prol. $52^1/_2$. — Cf. bulg. *mârsenie* 'souillure', *mârsĭa* 'souiller, salir, profaner', de unde megl. *marses* idem.

Poleĭŭ 'verglas' — bulg. *polédiţa* idem, de unde direct *polégniţă* (Tiktin), *polighiţă* (Hasdeu, 3060), cf. şi bulg. *ineĭ* 'gelée blanche, givre, frimas'.

Mereĭŭ 'rotund' (Şez. II 42) = *mereŭ* f. *meree* 'drept' (Car.), *mereŭ, meriŭ* 'oblu, drept şi fără cĭoturĭ, despre lemn' (Săgh. 97), adv. *mereŭ* 'întruna, continuŭ', *mĭeriŭ* 'trufaş, mîndru' (Bud.) — *merus* 'pur, sans mélange, simple, véritable'.

Cărşel'ŭ 'petit morceau' (Mih.), *cârşel'ŭ* 'orice lucru încîlcit, încurcat' (Dal.) — bulg. *kârş* 'rompre, briser, casser'.

Megl. *brîncel'ŭ* 'clopoţel ce se anină de gîtul vitelor micĭ' — bulg. *brânka* 'anneau, noeud coulant'.

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-eĭŭ* au trecut :

Canapeĭŭ pl. *canapee* 'canapé' (Bud.) < turc. *kanape*.
Căveĭŭ 'café' (Ţiplea) < turc. *kahve*.
Fiteaĭ 'adolescent, jeune garçon' (Pap. B. Dal.) < turc. *feta*.
Megl. *blăzęĭ* 'heureux' < adv. bulg. *blazea*.
Megl. *ciręĭ* 'abcès, apostème, apostume, ulcère, furoncle, clou' = bulg. *ţireĭ* idem < turc. ar. *čirahęt* (lege *čirahe)* 'pus, matière, blessure, plaie'.

Sufixul *-eĭŭ* s'a substituit în :

Achindeĭŭ 'timpul pela patru ceasurĭ' (Hasdeu, 171) < turc. *ikindi*, cuman. *ekindii* 'le temps entre le midi et le coucher du soleil' (Hasdeu).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Condeĭŭ < **condiĭ*, mr. *condil'u* (Pap. S.) < ngr. κονδύλι.

Imineĭ s. pl. 'un fel de pantofĭ ţărăneşti' < *iminiĭ* = turc. *mini*.

Cĭuleaĭ (Dal.), megl. *cĭurcĭul'ęĭ* 'alouette' < mr. *cĭucĭul'an* (Dal.), megl. *cĭucĭul'ęn* = ngr. τζουτζουλιάνος, bulg. *čučuliga*.

Nişanleaĭ 'care ocheşte bine' (Pap. B.) < *nişanliŭ* 'însemnat' (Mih.) = turc. *nişanlî*.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-eĭŭ* sunt :1. masculine, când arată o fiinţă ;— 2. eterogene, pl. *-ee*, când arată un lucru *(bordeĭŭ* pl. *bordee)*.— Substantivele în *-ee* sunt feminine, pl. *-eĭ*.

EAŞCĂ *(-ĕáškâ)*.

Observaţie. — Dr. mr.? — Forma masc. *-eşcu* se găseşte numai într'un adiectiv mr. de origine obscură.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

Vînturească = *vînturişcă* 'vînturătoare cu care vîntură pînea (= secara) îmblătită' (Viciu, 88) < *vîntur*.

ADIECTIVE.

Ntreşcu, f. *ntreaşcă* 'nerod, într'o ureche' (Mih.) < turc. *tor* 'jeune, inexpérimenté'?

Originea: *-eška*, formează diminutive în rus. (Belić, § 91),— *-eažka* formează nomina instr. în bulg. (cf. mai jos) (G. Pascu).

Vîrtęşcă 'girouette, toupie' (megl.) < bulg. *vârteažka*.

Jiręşcă 'semn, linie, gaură la jocurile copilăreştĭ' (megl.) este probabil bulg.

Neşca 'nume de vacă fătată Duminica' (megl.) este prob. **Dumineşca*, **Dumînecşa* < *Dumînică* + *-şa*.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-eaşcă* sunt feminine şi sunt atestate numai la sg.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

EŢ *(-éţ, -'eţ)*.

Observaţie. — Dr. mr. megl. — Fem. *-eaţă*. — Forma *-'eţ* este rară. — Pentru *-ete* v. Analogie.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Brîneţ 'mic brîŭ' (Codin, 12), *bîrneţ* 'o şfară de lînă' (Şez. II 150 sub *bricinarĭŭ*) < **brîn = brîŭ*.

Copileţ 'rejeton de maïs' < *copil*.

Curmeţ 'curmeĭu' (Boc.) < *curmu* 'bucată mică de frînghie, de şfoară' (Dal.).

Grueţ < *gruĭŭ* 'deal'.

Horneţ (Bud.) < *horn*.

Podeţ (Şez. V 117, Codin 59) < *pod*.

Coşareaţă (Codin, 21) < *coşar*.

Merindeaţă 'legătură mică în care se pun merinde' < *merinde*.

Poteţ 'petite cruche' (megl.) < dalm. *pot*.

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Frîneţ 'frîŭ' (Mat. 119) < **frîn = frîŭ*.

Nume de plante.

Corobeţe 'porumbele' (Conv. Lit. XX 1008) < *columba*.

Nume de animale.

Lăteţ 'un fel de peşte' (Vîrcol) < *lat*.

NOMINA AGENTIS.

Drumeţ 'voyageur' < *drum* 'chemin'.

Cobeţ 'bufniţă' (Pamf. Sărb. 113) < *cobesc* (slav.).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

RECIPIENTUL.

Acheţ 'étui à aiguilles' (Hasdeu, 203) < *ac.*

CONŢINUTUL.

Ungheţ 'ungher' (Conv. Lit. XX 1020, Şez. V 168) < *unghĭŭ.*
Verdeţ 'lignum viride' (Car.) < *verde.*

ADIECTIVE.

DIMINUTIVE.

Golăneţ (Codin, 36) < *golan.*

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Bobleţ (Codin 10, Săgh. 112 b) = *bobletic* (Săgh. 112 b) 'prost'.
Nătăfleţ (Rev. cr. lit. III 162) = *nătăflete* (Rev. cr. lit. III 162, Boc.) 'nătîng, greoĭŭ'.
Orbeţ 'orb care caliceşte' (Conv. Lit. XX 1014) < *orb.*
Fîşneaţă 'ţanţoşă' (Codin, 31) < *fîşnesc.*
Făleţ 'fier' (Conv. Lit. XX 1010) < *fălesc* (slav).
Indrăzneţ 'hardi, entreprenant' < *îndrăznesc* (slav).

APARŢINEREA.

Bătrîneţ 'suranné, de la manière des vieux' < *bătrîn.*
Lăeţ 'ţigan de lae, lăeş' (Conv. Lit. XX 1012) < *lae.*
Lumeţ 'mondain' < *lume.*
Pădureţ < *pădure.* — *Măr pădureţ, pară pădureaţă,* megl. *pidureţĭ* 'fraises'.
Vărdăreţu = vântul care suflă dinspre *Vardar* (megl.).
Măreţ 'grandiose' < *mare.*

ASĂMĂNAREA.

Gogoneţ 'umflat' (Pas.) < *gogoń* 'umflătură'. — *Prun gogoneţ* 'goldan' (Panţu).
Mălăeţ 1. 'moale' în *pară mălăĭaţă* (Mold.), 2. 'uşor de mistuit' (Codin, 48) < *mălaĭŭ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-uleţ (= -ulă + -eţ).

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE

Nume comune.

Aculeţ < *ac.*
Bicĭuleţ (Mat. 122) < *bicĭŭ.*
Bobuleţ < *bob.*
Bouleţ (Car. Hasdeu Cuv. I 224) < *boŭ.*
Cerculeţ < *cerc.*
Cĭoculeţ < *cĭoc* 'bec'.
Cornuleţ < *corn.*
Coşuleţ < *coş.*
Cuculeţ < *cuc.*
Drăculeţ < *drac.*
Drumuleţ (Păsc.) < *drum.*
Frîuleţ (Mat. 40, Păsc.) < *frîŭ.*
Grupuleţ < *grup.*
Ieduleţ < *ĭed.*
Lăculeţ < *lac.*
Mînzuleţ (Păsc.) < *mînz.*
Rîuleţ < *rîŭ.*
Săculeţ (Damé T. 70) < *sac.*
Stîlpuleţ < *stîlp.*
Ştenduleţ (Viciu, 24, sub *burlinc*) < *ştеand* 'boteţ, vas de brînză' (Viciu, 21) = germ. *Ständer* 'baquet, cuve, cuvette'.
Zghebuleţ (Păsc.) < *zghĭab* 'vas lungueţ din care se adapă vitele'.

Nume de plante.

Disculeţ 'allysson à calice persistent; Kelch-Schlidkraut' < *discus* 'disque, palet; plateau, plat'?
Răculeţ 'cîrligat' < *rac.*

Nume de animale.

Porculeţ 'un peşte' (Şez. V 118) < *porc.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

ADIECTIVE.

DIMINUTIVE.

Drăguleţ < *drag.*
Întreguleţ < *întreg.*
Murguleţ (Pasc.) < *murg* (cal).
Ghiuleţ = *ghiŭ* 'viŭ' (megl.).

-ueţ (= *-uĭŭ* + *-eţ*).

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Chesueţ 'petit sac' (Viciu, 29) < *ches* idem (Viciu, 28).
Săcueţ 'petit sac' (Car. Conv. Lit. XX 1016) < *sac.*
Tăbueţ 1. 'petit sac' (Creangă), 2. fig. 'trappu' (Şez. V 161) < *tab-.*

ADIECTIVE.

DIMINUTIVE.

Lungueţ 'oblong' < *lung.*

-ăreţ (= *-ar* + *-eţ*).

Cîntăreţ < *cînt.*
Certăreţ 'querelleur' < *cert* 'se quereller'.
Lungăreţ 'oblong' < *lung* 'long'.
Purtăreţ 'durable' < *port.*
Caş tunăreţ 'brînză de toamnă' (Dal.) < *toamnă.*

-ineţ (= *-in* + *-eţ*).

Drughineaţă 'rondin, gourdin' (Creangă) < *drug.*
Albineţ 'blanc' < *alb.*

-ăneţ (= *-an* + *-eţ*).

Turtăneţ 'rond' (Codin, 72) < *turtă.*

-ăleţ (= *-ală* + *-eţ*).

Şăncăleţ 'bouffon, plaisant' (Viciu, 74) < *şăguesc, şuguesc* 'plaisanter'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

-eteţ *(= -ete + -eţ).*

Mogîldeaţă, gomîldeaţă 'porcoĭŭ mic de fîn'; fig. 'om scund' (Pamf. C.) < vsl. *gomîla.*

-uleteţ *(= -ulă + -ete + -eţ).*

Săculteaţă 'petit sac' < *sac.*

-uşteţ *(= -uş + -ete + -eţ).*

Flecuşteţ 'bibelot; objet insignifiant' (Mold.) < *fleac.*

-areţ *(= -ár + -eţ).*

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Muerareţ 'mueratic; efféminé' (Dos. Prol. $22^2/_3$) < *muere.*
Certareţ 'querelleur' < *cert* 'se quereller'.
Iubareţ 'amoureux' (Pamf. J. I) < *ĭubesc* 'aimer' (slav.).
Lingareţ 'qui lèche; adulateur' < *ling* 'lécher'.
Ospătareţ 'hospitalier' < *ospătez.*
Vorbareţ < *vorbesc.*

APARŢINEREA.

Mărginareţ 'finitimus' (Car.) < *margină.*

CONŢINUTUL.

Măr *muşcătariţ* 'malum apianum' (Car.), pară *muşcătariţă* 'pirum apianum' (Car.) < *muşcat* 'Pelargonium odoratissimum'.— Soiurile acestea de mere şi pere au miros de muşcat?

-ătareţ *(= -at + -áreţ).*

Pizmătareţ 'envieux' < *pizmă* 'envi', *pizmuesc* 'envier'.

Originea: *-eţ* (Miklosich, Beitr. Lautgr. 54), introdus prin:

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

SUBSTANTIVE.

Cuvinte în *-éţ.*

Boldeţ, bold 'aiguillon' (Mard.) — nsl. *bodeţ* 'stimulus', bulg. *bodeţ* 'éperon ; ergot du coq', *bod* 'aiguillon'.

Căminеţ 'bolovan lungueţ de piatră pus pe vatra sobeĭ de lîngă coş (horn), pe el se pun lemnele cu un cap' (Codin, 13) < vsl. *kameniţĭ* 'lapillus'.

Cinsteţ Bot. 'sauge glutineuse' < rus. *čisteţ* 'Name verschiedener Pflanzen, z. B. 1. Geum urbanum, bênoite, 2. Stachys recta, crapaudine, rut. *čísteţ* 1. Stachys recta, 2. Sedum acre, poivre de muraille, srb. -cr. *čistaţ*, ceh. *čisteţ*, sl. *čistâţ* Stachys recta'.

Coteţ 1. 'porcherie, étable à porcs', 2. 'poulailler' < vsl. *kotiţĭ* 'cella', sl. *koteţ* 1, 2.

Loveţ 'acheteur' (Car.) — bulg. *loveţ* 'veneur, chasseur'.

Precupeţ 'revendeur' < bulg. *preacupeţ.*

Tîrgovăţ 'bourgeois' < bulg. *târgoveţ* 'marchand, commerçant, négociant'.

Vrăbeţ 'passerçulus' (Car.) < bulg. *vrabeţ* 'passereau, moineau'.

Scarcaleţ 'sauterelle' (Mih.) < bulg. *skakaleţ.*

Iazuveţ 'blaireau' (megl.) < bulg. *eazoveţ.*

Jilindreţ 'estomac des oiseaux' (megl.) — bulg. *želudâk* 'estomac'.

Scripeţă 'poulie' (megl.) < bulg. *skripeţ* pl. *skripţi.*

Cuvinte în *-'eţ.*

Neamţ 'Allemand' < bulg. *neameţ.*

Orbalţ, megl. *vărbaliţ* 'érésipèle' < bulg. *orbaleţ.*

Stareţ 'supérieur d'un couvent' < bulg. *stareţ* 'vieillard, vieil homme'.

Vîrşeţ nom d'une localité < bulg. *vârşeţ* 'cime, pointe, faîte'.

ADIECTIVE.

Cuvinte în -éţ.

Citeţ 'lisible' < vsl. *čitiţĭ.*

Glumeţ 'plaisant' < bulg. *glumeţ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Isteţ, istreţ (Codin, 43) 'habile' < bulg. *isteţ* Jur. 'demandeur, plaignant'.

Iubeţ 'charmant, attrayant, séduisant' < vsl. *lĭubĭţĭ.*

Nu cunosc accentul în :

Coneţ 'fin, terme' < bulg. *koneţ.*

Cupeţ 'marchand, négociant' < bulg. *kupeţ.*

Peveţ 'chantre' < bulg. *peaveţ.*

Prişleţ 'étranger' < bulg. *prişeleţ* 'nouveau venu, étranger, colon'.

Sufixele lat. *-icius* şi *-itius*, moştenite în *judeţ* < *judicium*, *mistreţ* < *mixticius*, *ospăţ* mr. *uspeţ* < *hospitium*, s'au pierdut în rom. Sufixul rom. *-eţ* corespunde în totul sufixului slav *-eţ.*

Accentul.

Sufixul slav *-eţ* este neaccentuat. Sufixul românesc *-eţ* este accentuat, afară de în compusele *-áreţ, -ătáreţ* şi de câteva cuvinte introduse direct din limbile slave.

Cuvântul actual *scapéţ* 'eunuque, châtré' sună altădată *scópeţ* (Toţ lăuda... pre Pelághie *scópeţul.* Dos. Prol. $54^2/_4$) = bulg. *skopeţ.*

La schimbarea accentului în *-eţ* au contribuit : tendinţa generală a sufixelor româneşti de a fi accentuate, cuvintele latineşti în *-éţ* < *-icius, -itius.*

Fenomene de Analogie.

-ete = *-eţ.*

Cuvintele în *-ete* fac pluralul *-eţĭ*, ca şi cuvintele în *-eţ.* Din această cauză numeroase cuvinte în *-eţ* şi-au format un singular analogic în *-ete* :

Căminete 'cămin' (Mard.), 'partea din părete unde se face focul' (Boc.) < *căminеţ* 'piatră tăiată în patru dungĭ, pusă dealungul păreteluĭ, cît ţine vatra foculuĭ, ca să nu se aprindă păretele de lemn' (Viciu, 25) = vsl. *kamenĭţĭ* 'lapillus'.

Cărete 'vĭerme de brînză şi slănină' (Rev. cr. lit. III 92) — bulg. *harečar* Zool. 'bousier, Geotrupes stercorarius' (insecte coléoptère).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Vrăbete (Viciu, 90), *brăbete* (Mard.) < *vrăbeţ* (Car.) = bulg. *vrabeţ* 'moineau, passereau'.

Megl. *cl'inęti* pl. *-ęţĭ* 'clou à ferrer' < bulg. *klineţ* 'gros clou'.

Cujuręti 'cocon' < bulg. *kožureţ*.

Molęti Zool. 'teigne' < bulg. *moleţ*.

Scăculęti Zool. 'sauterrelle' < bulg. *skakaleţ*.

Cucuręti pl. *-eţĭ* 'petit coq' — bulg. *kokorko* 'petit-maître, un élégant', *kokorĭa* 'prendre un air d'importance, faire l'important, se pavaner', ngr. κοκκόρι 'coq'.

Analogia s'a întins şi la derivate româneşti.

Curmete (Mard.) şi *curmeţ* (Boc.) < *curm*.

Puete şi *pueţ* (Mard.). < *puĭŭ*.

Făcălete (Mard.) şi *făcăleţ* (Mold.).

Unghete (Mard. Cĭob.) şi *ungheţ* (Conv. Lit. XX 1020) 'ungher' < *unghĭŭ*.

Albete (Noua Rev. Rom. VIII 84 b) şi *albeţ* 'partea albă dintre scoarţa şi inima unuĭ copac' < *alb*.

Orbete şi *orbeţ* 1. 'cîrtiţă' (Mard.), 2. 'cerşitor orb' (Codin Ing. Conv. Lit. XX 1014) < *orb*.

Verdete 'un peşte' (Mard.), *verdeţ* 'lignum viride' (Car.) < *verde*.

Nătăflete = '*nătăfleaţă*, un fleac de om' (Pamf. J. III), '*nătăfleţ*, tont, prost' (Rev. cr. lit. III 162) < **nătălete* < *netare*, de unde şi *nătărău*, + *fleac*. — Pentru prefacerea lui *r* în *l* cf. şi *nătălog* 'bădăran, prostogan, tont' (Rev. cr. lit. III 162) < **nătărog* < *netare* + *-og*.

Motcflete 'om greoĭŭ, neîndemînatic, tont, prostălăŭ' (Rev. cr. lit. III 338) < *mut* + *nătăflete*, comp. *mutălău* 'prost' < *mut*.

Mălăete şi *mălăeţ* (Mard). < *mălaĭŭ*.

Derivate cari apar numai sub forma *-ete:*

Dărîmbete pl. *dărîmbeţĭ* 'în locuţiunĭ ca: are patru dărîmbeţĭ de copiĭ; — cine face vuet? nişte dărîmbeţĭ de copiĭ! — bĭata femee, toată ziua cu dărîmbeţiĭ după ea' (Rev. cr. lit. III 122) însamnă deci 'slab, păcătos' < *delumbis* (A. Philippide, ZRPh 1907, 309).

Molănete = *molan* 'molîŭ, moale' (Boc.).

Juvete 'un peşte mic' (Păsc. Mard.) < bulg. *živ* 'vivant; vif', cf. *jivină* 'animal' < bulg. *živina*. — *Jivete* 'om îmbrăcat nemţeşte' (Mard.) este un înţeles metaforic.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Sîngerete[1] 'cîrnaţĭ de sînge' (Mard.) < *sînge.*

Sîngerete[2] 'sîngerică, plantă erb. avînd sepalele caliciuluĭ de culoare purpuriŭ închisă' < *sînge.*

Cuvinte obscure :

Burfete 'copil grăsuliŭ' (Rev. cr. lit. III 91) — alb. *burfuat* 'umflat la faţă, despre un băet'.

Doroblete, doblete 'băeţel bucălat şi prost' (Mard.) — *drob* 'bolovan' (Codin, 28),

Papalete 'om îmbrăcat nemţeşte' (Mard.) — *parpalec* 'poreclă pentru Grecĭ' (Pamf. C.).

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-eţ* sunt : 1. masculine cînd arată o fiinţă *(copileţ, drumeţ, lăteţ)*, 2. eterogene, pl. *-e*, cînd arată un lucru *(bîrneţ, podeţ).* — Substantivele în *-eaţă* sunt feminine şi fac pl. în *-eţe.*

ICĬŬ *(-ĭcŭ).*

Observaţie. — Dr. mr. megl. — Fem. *-ice.* — Precedat de *r, i* se schimbă în *î.*

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

Concrete.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Gîrlicĭŭ = gîrlă mică (Codin, 35).

Buvîlicĭŭ 'buffletin' (Dal.) < *bụval* 'buffle'.

Chiptinicĭŭ (Dal.) < *chĭaptini* 'peigne'.

Cucumbicĭŭ (Mih.) < lat. *cucumis.*

Cuculicĭŭ (Mih.) < *cucot* 'coq'.

Cuţuticĭŭ (Pap.B.) < *cuţut* 'couteau'.

Dulumicĭŭ (Mih.), *dulmicĭŭ* (Dal.) < *dulumău* (Mih.), *dulumă* (Dal.) 'dulamă'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

ɣîrɣîricĭŭ 'zurgalăŭ' (Dal.) — *ɣîrɣară* 'toupie'.
Misuricĭŭ 'petite assiette' (Mih.) < *misúr* (Dal.).
Mulicĭŭ (Dal.) < *mul* (Dal.).
Sumăricĭŭ (Pap. B.) < *sumar.*
Tălăricĭŭ (Pap. B.) < *tálar(e)* 'bée, tine'.
Udicĭŭ (Pap. B.) < *udă* 'chambre'.

Bărîce 'mic pîrăĭaş, vălcică' (Rev. cr. lit. III 87), 'loc băltos, moraştină' (Viciu, 91) < *bară* 'baltă'.
Găurice < *gaură.*
Pădurice < *pădure.*

Cumătice (Mih. Pap. B.) < *cumată* 'morceau' (Mih. Pap. B.).
Fînîînice (Pap. B.) < *fînîînă* 'fontaine'.
Guvice (Pap. B.) < *guvă* 'trou'.
Stămnice (Mih.) < *stamnă* 'cruche'.
Ţupătice (Pap. B.) < *ţupată* 'hache, cognée'.

Gărdinicĭŭ (Mih.), *gîrdinici* (Dal.) < *gîrdină* 'jardin'.
Linguricĭŭ (megl.), *lingurici* (Dal.) < *lingură.*

Diminutive alintătoare.

Nume de plante.

Lipicĭŭ 'bardanette' < lat. *lappa* 'bardane'.
Măluricĭŭ 'linte neagră, măzăriche neagră' < *mălură* 'tăcĭune'.

Nume de animale.

Pitulice Orn. 'fauvette' < *pitulesc.* — Pasărea trăeşte în tufişuri.
Caricĭŭ 'penis' (Pamf. J. II) < ţigan *kar* idem, de unde şi alb. *kar(â), karét.*

Nume proprii de animale.

Corbicĭŭ n. de câne negru (Săgh, 50, Damé T. 181) < *Corbu* (Damé T. 181).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Diminutive depreciative.

Măsturicĭŭ 'mĕşter prost, mititel' (Mih.) < *mastur.*

NOMINA AGENTIS.

Fluericĭŭ 'fluerător' (Pas.) < *fluer.*

Măscăricĭŭ 'bouffon' < *măscăresc* 'illudo' (Bibl. $334^{1}/_{44}$), 'sub sanno' (Bibl. $328^{1}/_{43}$, $282^{1}/_{17}$).

Păcălicĭŭ 'trompeur' < *păcălesc.*

Cornicĭŭ 'celui qui conduit la charrue' < *corn.*

RECIPIENTUL.

Cîrnicĭŭ 'gibecière' (Dal.) < *carne,* cf. *cîrnecĭŭ* idem (Mih.).

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Moş Ion Roată aveà *gîdilicĭŭ* la limbă, adică spuneà omului verde în ochĭ < *gîdil.*

Licuricĭŭ 1. 'licărire' (Codin Ing.), 2. 'ver luisant' (dr. şi Dal.) < *licăresc.*

Lipicĭŭ (Pamf. J. III) < *lipesc.*

Tremuricĭŭ 'tremblement, frisson' < *tremur.*

O STARE.

Anacricĭŭ 'acreală' (Dal.) < *acru.*

γilicĭŭ, anγilicĭŭ 'lustru, lucĭu' (Dal.) < *γiliă* 1. 'verre', 2. 'propre' (Dal.) = ngr. γυαλί 'le verre', cf. γυαλίζω 'polir, lustrer'.

ADIECTIVE.

UN DIMINUTIV.

Belicĭŭ 'albicĭos; n. de cînĭ' (megl.) < *belu* 'alb'.

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Oi *cîrnice* 'care umblă razna' (Damé T. 68) < *cîrnesc* 'apuc într'o parte'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-uliciŭ (= -ulă + -icĭŭ).

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Trîpuliciŭ (Dal.) < *trap* 'ruisseau' = bulg. *trap* 'fosse, fossé, creux'.

Megl. *cărliciŭ* 'leagăn' < *car.*

Diminutive alintătoare.

Curvulice (Pas.) < *curvă.*

Gîgîlice 'lucru mic' (Pamf. J. II), 'copil mic' (Mold.) < *gag-*, cf. *găgălaş* 'frumuşel, despre copii' (Pamf. J. II).

Pitulicĭŭ Orn. 'roitelet' < *pit-*, cf. *pitic*, de unde şi var. *chituluş* (Viciu, 29).

-ilicĭŭ (= -ilă + -icĭŭ).

Şeptilicĭ = *şepte* fraţi gemeni (Săgh. 69).

-uricĭŭ (= -ur + -icĭŭ).

Mişcoricĭ s. m. pl. 'păduchi' (Mold.) < *mişc*, cf. *mîşcoteĭ*, *mişcońĭ* idem (Rev. cr. lit. III 160).

Originea: *-ič* (G. Pascu), *-iče* (Capidan, 54). *-ič* formează nomina agentis; *-iče* diminutive în sloven. (Belić, § 66), bulg. (cf. *momiče* 'jeune fille' < *moma*, *kokiče* Bot. 'galant d'hiver, perce-neige', *protiviče* Bot. 'lysimachie').

Clocoticĭŭ Bot. = *clocotiş* (v. *-iş*).

Pogonicĭŭ 'băĭat care mînă boiĭ' — srb. *pogonič*, ceh. *pohonič.*

Sfîrlicĭŭ 'batte à beurre' (Dal.) = alb. *fârič*, lat *ferula.*

Cuvinte obscure:

Angliciŭ, mr. *angulice* (Dal.), *oglice*, *aglică* Bot. 'ţîţa oiĭ, ţîţa vaciĭ, cĭuboţica cuculuĭ', cf. bulg. *aglika*, *aglička* Bot. 'primevère'.

Bădice 'clopoţel' (Noua Rev. Rom. VIII 85).

Căpicĭŭ 'partea frîuluĭ ce se pune în capul caluluĭ' (Boc.), cf. *căpeţală.*

Paliciŭ 'păhăruţ' (Pamf. B.).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Scaunul vârtelniţei este făcut dintr'un lemn cu trei crăci numit *popicĭŭ* (Damé T. 140), cf. *pop.*

Prepelicĭŭ (Viciu, 70) = *prepeleac.*

Prepicĭŭ (Bud.) = *prichicĭŭ* (Mold.).

Pricolicĭŭ 'om prefăcut în cîne' (Hasdeu, 594, sub *ălic).*

Rebricea n. de localitate — bulg. *rebro* pl. *rebra* Anat. 'côte', Geom. 'côté'.

Slădice '(apă) sălcie' (Noua Rev. Rom. VIII 88) — bulg. *sladâk, sladka, sladko* 'doux, sucré'.

Vetrice 'buruĭană întreb. ca leac în descîntecul de *mătrice* = dureri de pîntece' (Dan. I 154).

Cirnicĭŭ, ciricĭŭ 'mûrier' (Mih.) — bulg. *černiţa, černičevo dârvo.*

Gărgălicĭŭ 'jucărie pentru copiĭ' (Pap.B.).

Sîrgurice 'un fel de steluţă pe care zînele o poartă în păr şi în care constă, în mare parte, puterea lor' (Dal.).

Fenomene de Analogie.

Substituţie de sufix.

Lilici 'fleur' (Dal.) < *luludă, lîluδă* (Dal.).

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ice* sunt feminine şi fac pluralul în *-icĭ.* — Substantivele în *-icĭŭ* sunt: 1. masculine, când arată o fiinţă; 2. eterogene, pl. *-ice,* când arată un lucru.

ILĂ *(-ílâ).*

Observaţie. — Dr. — Rareori *-'ilă.*

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Nume comune.

Gropilă (Bibl. 81$^{1}/_{6}$), *grópilă* (Bibl. 267$^{1}/_{5}$) 'vallicula' < *groapă.*

Ipilă 'sulul caruluĭ' (Viciu, 53) < *ĭapă* 'jument', cf. *ĭapă* 'cîocîrlie de legat pluta' (Şez. III 16), *ĭapa plugului* = *cobila* (Viciu, 52).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Rotilă 'rotiţă' < *roată*.
Scarilă (Damé T. 11), *scărilă* (Codin, 65) 'partea din urmă a căruţii, numită şi codîrlă' < *scară*.
Şofilă 'fâşie dintr'o cămeşă ruptă' (Codin, 71), *şofile* 'fâşii, ferfeniţe' (Codin Ing.), cf. *şuviţă*, *şupă* 'bucată' (Codin, 71).

Diminutive alintăloare.

Nume comune.

Bădilă = *bade* (Hasdeu, 2302).

Nume proprii.

Nume de familie.

Bădilă (Hasdeu, 2858) < *bade*.
Bănilă (Hasdeu, 2451) < *ban*.
Frăţilă < *frate*, *-ţi*.

Porecle pentru bărbaţi.

Curcilă (Pop. 36 a) < *curcă*.
Lupilă (Pop. 38 b) < *Lupu* (ibid.).

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Derivate dela substantive.

Ochilă 'mare în ochi, cu ochii mari' (Şez. V 114) < *ochiŭ*.

Derivate dela adiective.

Negrilă 1. 'nigellus' (Car.), 2. fig. 'le diable' (Tiktin), 3. 'nom de chiens' (Şez. VIII 115) < *negru*.
Surzilă 'surdaster' (Car.) < *surd*, *-zi*.

Derivate dela verbe.

Bornăilă 'copil plîngăcios : maĭ taci, bornăilă !' (Rev. cr. lit. III 90) < *bornaĭŭ* 'a plînge, despre copiĭ' (ibid.).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Dîrnăilă 'copil plîngăcĭos' (Rev. cr. lit. III 122) < *dîrnăesc* 'plîng, despre copiĭ' (idib.).

Răsipilă 'răsipitor' (Car.) < *răsipesc.*

Scrivilă 'copil plîngăcĭos' (Rev. cr. lit. III 168) < *scrivesc* 'plîng, despre copiĭ' (ibid.).

Zgîrnăilă 'om avar, zgîrcit, zgîrîe-brînză' (Rev. cr. lit. III 168) < mă *zgîrnăesc* 'mă zgîrcesc, sunt avar' (ibid.).

ADIECTIVE DEVENITE SUBSTANTIVE.

Nume proprii.

Nume de familie.

Buşilă < *buşesc.*
Desilă < *îndes.*
Plesnilă < *plesnesc.*

Nume de animale.

Nume de boi.

Numiri după ziua în care s'au născut.

Lunilă (Pop. 91) < *Lunĭ.*
Mărţîlă (Pop. 91) < *Marţĭ.*
Verilă (Săgh. 53, Damé T. 181) < *Vineri.*
Zorilă (Săgh. 109, Şez. V 175, Şez. VII 176, Codin Ing. 210) < *zorĭ*, — fătat în zorĭ de ziuă.

Numiri după coloarea părului.

Derivate dela adiective.

Murgilă (Pop. 91, Codin Ing. 207) < *murg.*
Pistrilă (Pop. 91) < bulg. *pâstâr, -ra, -ro* 'bigarré, bariolé'
Surilă (Pop. 91) < *sur.*

Derivate dela substantive (asămănarea).

Ursilă 'numele bouluĭ negru' (Săgh. 74) < *urs.*

Numiri după aspectul general.

Mîndrilă (Damé T. 181, Săgh. 60, Şez. VII 176) < *mîndru.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Numiri după o boală de care a suferit.

Dzîmbrilĭ 'nume de boŭ ce-a avut *dzîmbri* = o umflătură a gingiilor' (Şez. V 175).

Nume de câni.

Fugilă (Şez. VII 114) < *fug.*

Nume de fiinţe mitologice.

Mnedzîlă 'năzdrăvanul, duhul ce are stăpînire asupra mĭezuluĭ nopţiĭ' (Şez. V 175 sub *zorilă)* < *mĭez.*

Serilă 'năzdrăvanul, duhul ce are stăpînire asupra sării' (Şez. V 175 sub *zorilă)* < *sară.*

Zorilă 'năzdrăvanul, duhul ce are stăpînire asupra zorilor (Şez. V 175) < *zorĭ.*

In special numele dracului.

Cornilă < *corn.*

Nume de personaje legendare.

Creangă : *Gerilă, Setilă, Flămînzilă, Lăţilă.*

Codin, Ing. 81 : *Sărăcilă* 'om sărac, în poveşti'.

Şez. II 49 : „Intr'o zi, după ce a înserat, a făcut [baba] un copil, şi ĭ-a pus numele *Sărilă*... Pela mĭezul nopţiĭ a maĭ făcut baba un copil şi l-a numit *Mĭezilă*... şi la zărĭ de ziuă a maĭ făcut un copil şi l-a numit *Zărilă*".

Nume de vânturi.

Borilă 'vântul de mĭazăzi' (Botoşani, Hasdeu 104) < it. *bora.*

Nume de stele.

Zorilă 1. '*Luceafărul din zorĭ*, steaua Sirius', — răsare tocmaĭ în zorĭ; — 2. 'Luceafărul de dimineaţă, Venus' (Otescu, 35) < *zorĭ*, cf. şi bulg. *zorniţa* 'étoile du matin, Vénus, la planète de Venus'.

Originea : -*ila* (G. Pascu), introdus prin :

Cobilă 1. = *cobiliţă*, 2. *cobghile* pl. 'beţe puse aproape cruciş

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

în care se face nimătul = gardul din tîrşĭ' (Sez. II 23) < bulg. *kobila* 'jument, cavale', de unde *kobiliţa* 'fléau, bascule de soufflet'.

Movilă, vr. *moghilă* 'tertre' < bulg. *mogila* 'colline, coteau, éminence de terrain'.

Gavrilă < bulg. *Gavrilo* pop. 'bouffon, souffre-douleur, bardet, plastron'.

Samuvilă (megl.) < bulg. *samovila* 'fée, nymphe'.

Feştilă 'mèche' < bulg. *veatilo*.

Năsăle (Mold.), *năsîle* (Viciu, 62) < bulg. *nosilo* 'civière, cercueil, bière', *nosilka* 'brancard, civière'.

Tocilă 'pierre, meule à aiguiser' < bulg. *točilo*.

Vetrilă 'voile de navire' < bulg. *veatrilo*.

Birdilă (Dal.), megl. *bărdil'ĭ* s. f. pl. 'battant, chasse de tisserand' < bulg. *bârdilo*.

Cĭurilă 'batte-de-beurre' (megl.) < bulg, *čurilo*.

Mutuvilă 'răşchitor' (megl.) < bulg. *motovila* 'dévidoir'.

Prăştilă 'scara de funie sau de curea la caĭ' (megl.) < bulg. *praştilo* 'bretelle'

Cărmilă 'locul unde se dă sare la oĭ' (megl.) < bulg. *kârmilo* 'fourrage, la pâtée servie au bétail'.

Topilă 'balta unde topesc femeile cînepa, inul' (Rev. cr. lit. III 172, Viciu 85, Dan II Gl.) — *topesc* = bulg. *topĭa* 'fondre, liquéfier ; tremper'.

Cotilesc 'socotocesc' < bulg. *kotilo* 'nid, retraite, repaire, bouge'.

Sădilă 'un sac de aţă de cînepă, ţesut rar, maĭ lat la gură şi maĭ ascuţit la fund, în care cĭobaniĭ duc caşul' (Damé T. 70), 'săculeţ pentru caş' (Vîrcol).

Sarsailă 'le diable' (Şez. V 122) este obscur.

Nume de persoane ca *Manoilă, Mihail, Mihăilă, Stănilă* (Pop. 53 a) sunt evident slave.

Pentru sensurile româneşti ale lui *-ilă*, cf. încă bulg. *stropilo* 'chevron' = *strop* 'étage ; chevron', *solilo* 'lèche-sel' < *sol* 'sel'.

Fenomene de Analogie.

Substituţii de sufix.

Năritilă 'cu nările marĭ, năriticĭos' (Şez. III 82) < *năritos* idem (Tiktin), v. *-os*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Zăbilă 'mors' (Noua Rev. Rom. VIII 88) < *zăbală*.

La grupa cuvintelor în *-ilă* a trecut :

Carcandilă 'le diable' (Şez. II 185) < **carcangilă*, **carcangĭoļ* = turc. *kara-konğolos*, de unde şi alb. *karkanğol*.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ilă* sunt : 1. masculine când arată o fiinţă, şi se întrebuinţează numai la sg. ; — 2. feminine, pl. *-ile*, când arată un lucru.

ÎC *(-î'k)*.

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Bojbîc 'qui s'exprime difficilement, qui n'a pas les mots à sa disposition' (Şez. II 150) < *bojbăesc* 's'exprimer difficilement' (ibid.).

SUBSTANTIVE.

Abstracte.

Ca substantive abstracte izolate cred că trebuesc considerate următoarele interjecţii :

Băldăbîc vorbă prin care se exprimă căderea în apă şi sunetul ce rezultă din acea cădere (Laurian-Massimu).

Bîltîc 'vorbă prin care arătăm că a căzut ceva în apă făcînd zgomot : îl aruncară... *bîltîc* într'unul din cazane' (Codin Ing.).

Fîstîc 'cuvînt ce imită sunetul ce face un lucru mic cînd sare de colo colo' (Codin Ing.), cf. *a se fîstîci* 'a se pierde din cauza emoţiei' (Mold.).

'Cînd cineva cade fără sine, se zice : a făcut *hojmîc*' (Şez. III 16).

Popîc 'pe neaşteptate şi tocmaĭ cînd nu-ţĭ face plăcere : *popîc*, moaşă, colac ! = ĭată tocmaĭ acum cînd nicĭ nu mă aşteptam' (Şez. III 85), cf. *a eşi poponeţ*. — *Popuc* 'cuvînt cu care arăţĭ

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

că cineva vine aşa răpede şi ca din senin pe capul altuĭa, tamnisam' (Codin Ing.).

Tîlbîc (Codin, 73), *tîlvîc* (Codin Ing.) 'cuvînt cu care arătăm sunetul pe care-l produce un corp cînd cade în apă'.

Ţopîc: 'Mă rog : pe care uliţă m-oĭŭ învîrti şi la orĭşice ceas m-oĭŭ afla, nu se poate : el *ţopîc* înaintea mea !' (Pamf. Agr.), cf. *ţop, ţupăesc* 'sar'.

Pentru o astfel de interpretare cf. interj. *huştĭulĭuc* < turc. *alt-üstülük* 'désordre, bouleversement, interversion, confusion'.

DIMINUTIVE.

Cîonîc (Pas.) < *cĭont.*

Un *haĭtîc* de haiduci (Dan, I 121), un *(h)aĭtic* (cu *i)* de lupi 'meute de loups', pl. *haĭticurĭ* (Hasdeu, 594) < *haĭtă*, cf. o *haĭtă* de dulăi 'meute de chiens' (Mat. 5), turc. *haĭta* 'brigand'.

Hobîc 'groapă, adîncitură pe drumurĭ' (Pamf. J. II) < *hop* idem.

Nodîc 1. 'copil mic' (Arhiva, XVII 119), 2. 'fată scurtă' (Pamf. Agr. : ĭ-auzĭ, un *nodîc* de fată, şi are ibovnic !) < *nod.*

Originea: *-âk* (G. Pascu),—formează : nomina actionis, nomina acti, nomina agentis, deminutiva (adiective şi substantive).

Iată câteva exemple bulgăreşti pentru *-âk* afară de cele citate de Miklosich : *dârzâk* 'courageux, audacieux', *krotâk* 'doux, tranquille, paisible', *pivâk* 'ce qu'on peut boire, potable', *readâk* 'rare ; clair', *reazâk* 'brusque, tranchant'. — *opinâk* pl. *opinţi* 'mocassin' (rom. *opincă*), *pisâk* 'cri aigu et perçant ; piaillerie' (rom. *piscuesc*), *peasâk* 'sable', *şubrâk* 'arbuste'.

Cuvinte obscure :

Bîzdîc 'capriciu' (Tiktin), 'harţag' (Cĭob.), i-a sărit *bîzdîcul* = 'ĭ-a sărit ţandura, s'a înfuriat' (Pamf. J. III), cf. şi *bîstîcĭală* 'neastîmpăr' (Săgh. 44).

Cĭofîc 'păhăruţ' (Codin, 17).

Şomîc 1. 'cîrtiţă' (Bibl. 77 $^{2}/_{14}$: ἀσπάλαξ, talpa), 2. 'şoricel' (Rev. cr. lit. III 169, Viciu 78), 3. fig. 'copil mic' (Rev. cr. lit. III 169).

Năhîcă 'femee leneşă, fufă' (Rev. cr. lit. III 162).

Hontîc (Codin Ing.), *şontîc* 'şchĭop'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Elemente turceşti.

Balîc Zool. 'torpille', un peşte numit şi *calcan* < turc. *kalkanbalîk* (Hasdeu, 2376).

Sandîc 'ladă' (Pamf. Cînt.) < turc. *sandîk.*

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-îc* sunt masculine şi se întrebuinţează numai la sg. —*Haĭtic* (cu *i*) este eterog., pl. *haĭticurĭ.* —Poate eterog. să fie şi *hobîc,* cf. *hop* pl. *hopurĭ.*

NIC *(-'nik).*

Observaţie. Dr. (megl.? 1 ex. nesigur).

Funcţiunea.

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Derivate dela substantive.

Amarnic < *amar.*

Făţarnic 'hypocrite' < *făţare* 'hypocrisie' (Hasdeu, Cuv. II 235).

Paşnic, pacĭnic < *pace.*

Puternic < *putere.*

Şoltic 'priceput la înşelăcĭune' (Săgh. 70) < **şontic, *şotnic* < *şote, şotie.*

Derivate dela verbe.

Cucernic 'pieux' < *cuceresc.*

Datornic < *datoresc.*

Dornic < *doresc.*

Derivate dela adverbe.

Indărămnic, îndărăpnic, îndărătnic 'entêté, opiniâtre' < *îndărăpt, îndărăt.*

Pidosnic 'homme à rebours' < *pe dos* 'à l'envers'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Agĭutornic 'celui qui aide, qui secourt' (Car.) < *agĭutor.*
Mozovirnic 'calomnieux' < *mozavir* 'calomnie'.
Partnic 'qui prend part, participant' (Dos. Prol. $48^2/_1$, $97^2/_{10}$) < *parte.*

APARŢINEREA.

Casnic 'de la maison, casanier' < *casă.*
Dosnic 'qui est derrière, retiré, écarté, caché' < *dos.*
Inginer *hotarnic* < *hotar.*
Josnic 'vilain' < *jos.*
Legĭnic (1813, 1817) 'légal' < *lege.*
Mişelnic 'mişelesc' (Vlăhuţă) < *mişel.*
Zilnic 'journalier' < *zi, zile.*

Derivate având acelaş înţeles ca şi primitivul:
Curvarnic (Car.) = *curvar.*

SUBSTANTIVE.

UN NOMEN AGENTIS.

Birnic < *bir.*

ASĂMĂNAREA.

Nume de plante.

Guşnică 'cerfeuil bulbeux' < *guşă.*
Scorumnic 'maïs' < *coroambă* = lat. *columba.*
Tătarnică 'măcĭuca-cĭobanuluĭ' — *tătarcă, tărtăcuţă.*
Pidosnic 'somnoroasă' = *pidosnic.*

INTREBUINŢAREA.

Nume de plante.

Cătuşnică 'ĭarba-mîţiĭ; herbe-aux-chats' < *cătuşă* 'chat' (mr.). — Mâţele o mânâncă cu mare poftă.

Fapnic, faptnică 'sorte de plante qu'on emploie pour guérir le *fapt* = taches rouges qui viennent sur le corps et se transforment en boutons pustuleux'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-alnic (=-álă+-nic).

POSESORUL UNEI CALITĂŢI.

Prădalnic (Alexandri, Olănescu) < *prăd.*
Şagalnic 'qui aime à plaisanter' < *şagă, şăguesc, şuguesc.*
Zburdalnic < *zburd.*

APARŢINEREA.

Lăturalnic < *latură.*
Năvalnic Bot. 'scolopendre', plantă pe care fetele la ţară o poartă în sân crezând că astfel peţitorii vor da *năvală (năvălesc*=bulg. *navaleam* 'attaquer, assaillir, envahir').

Pîrdalnic 'dracu' este obscur.

-arnic (=-ár+-nic).

POSESORUL UNEI CALITĂŢI.

Celarnic 'fallax (Car.) < *celuesc* 'fallo' (Car.).
Ospătarnic 'hospitalier' < *ospătez.*
Ibostarnic 'amator' (Car.) < *iboste* 'amor' (Car.).
Slugarnic 'servile' < *slugă.*
Uliţarnic 'om ce păzeşte numaĭ uliţele, un pĭerde-vară' (Şez. V 168) < *uliţă.*

Minghĭuşarnic 'lanţ de cercel' (megl.) < *minghĭuş* 'cercel' (Dal.) = turc. *mengĭuş*, bulg. *mingĭuşi.*

Originea: *-nik*, compus din *-en* + *-ik* (A. Philippide, Pr. 154), introdus prin :

ADIECTIVE.

Blîdnic 'débauché, libertin, roué' < vsl. *blondĭnĭkŭ*, rus. *bludnik.*
Clevetnic 'calomniateur ; diffamateur, dénigreur' (Dos. Prol. $93^{2}/_{22}$) < bulg. *klevetnik.*
Destoĭnic 'capable' < bulg. *dostoen, dostoin* 'digne, méritoire'.
Grijnic 'soigneux'—bulg. *grižen.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Groznic (Dos. Prol. 89 $^{1}/_{24}$), *groaznic* 'affreux, terrible' — bulg. *grozen*.

Harnic — bulg. *haren* 'bon ; beau'.

Jalnic 'plaintif, triste' — bulg. *žalen*.

Obraznic 'impertinent' < bulg. *omraznik* 'personne dégoûtante'.

Ogodnic 'agréable' < bulg. *ugoden* 'agréable, commode', *ugodnik* 'complaisant ; officieux'.

Pagubnic (Dos.) 'nuisible, pernicieux' — bulg. *paguben*.

Rodnic 'productif', cf. bulg. *roden* 'natal, de naissance'.

Spornic — bulg. *sporen* 'abondant, avantageux, fertile'.

Straşnic 'affreux, terrible' — bulg. *strašen*.

Traĭnic 'durable, solide' — bulg. *traen*.

Vajnic — bulg. *važen* 'grave, sérieux, important, considérable'.

Veşnic 'éternel, perpétuel' — bulg. *veačen* 'séculaire ; éternel, perpétuel'.

Vrednic 'capable' — bulg. *vreaden* 'capable, intelligent ; habile, apte, propre, compétent, à même'.

Crotnic 'blînd' (megl.) — bulg. *krotâk* 'doux, tranquille, paisible, calme, bénin'.

SUBSTANTIVE.

Barîşnic < bulg. *barâşnik* 'paix, réconciliation'.

Ceasornic 'montre, horloge' < bulg. *časovnik*.

Comarnic 'cămara în care se ţine caşul' (Şez. II 23) < bulg. *komarnik* 'cabane, hutte d'un berger'.

Duhovnic 'confesseur' < bulg. *duhovnik*.

Ibovnic, vr. *libovnic* 'amant, amoureux' < bulg. *lĭubovnik*.

Ispravnic 'administrateur, gouverneur' < bulg. *ispravnik*.

Logodnic 'fiancé' — bulg. *godenik*, vsl. *logodĭnŭ*.

Mitnĭc 'douanier' (Dos. Prol. $96^{1}/_{25}$) < vsl. *mĭtĭnikŭ*.

Oglaşenic (Acesta. . . oglăşui cu învăţăturĭ ca *oglaşéniciiĭ*, Dos. Prol. $71^{1}/_{18}$) — bulg. *oglaşen* 'un, une catéchumène' (*oglaşavam*, Théol. 'catéchiser, instruire').

Oleĭnic 'turta oleo uncta' (Car.) — *oleĭ* 'oleum' (Car.) = vsl. *oleaĭ*.

Oltarnic 'preutul care slujeşte în altar' < vsl. *oltarĭnikŭ*.

Paharnic 'échanson' < vsl. *paharĭnikŭ*.

Poslanic 'ἄγγελος, nuncius' (Bibl. 202 $^{1}/_{24}$) — bulg. *poslanik* 'messager'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Posluşnic 'ἄγγελος, nuncius' (Bibl. $178^{1}/_{45}$) — bulg. *posluşnik* 'novice, frère convers'.

Praznic 'repas funèbre' < bulg. *prazdnik* 'fête'.

Pusnic 'ermite' < bulg. *pustinnik*.

Sfeşnik 'chandelier, bougeoir, candélabre' < bulg. *sveaştnik*.

Sfetnic 'conseiller d'État' < bulg. *sâveatnik* 'conseiller'.

Slujnec 'serviteur' (Bibl. $269^{2}/_{44}$) < vsl. *služĭnikŭ*.

Stîlpnic (Svntul Simeon *stîlpnicul*. Dos Prol. $96^{1}/_{18}$. — Au murit un corăbiĭarĭ şi l îngropară aproape de stîlpul unuĭ *stîlpnic*. Dos. Prol. $65^{1}/_{31}$) — *stîlp* = bulg. *stâlp* 'pilier, poteau, fût, colonne.

Strajnec 'φύλαξ' (Bibl. $239^{1}/_{15}$) — *strajă*.

Temnic, tevnic 'rucher' (Damé T. 120) — bulg. *trâvna* 'ruche' (*pčelnik* 'rucher').

Zămnic < bulg. *zimnik* 'cave'.

Megl.

Dăjdovnic 'salamandre' < bulg. *dâždovnik*.

Maghesnic 'magicien' < bulg. *magesnik* (ngr. μάγος 'magicien, sorcier').

Pipelnică 'locul unde se strânge cenuşa' < bulg. *pepelnik* 'cendrier'.

Trapeznic 'table de bois' < bulg. *trapeznik* 'nappe' (ngr. τράπεζα, τραπέζι 'table').

Boadnic 'butuc, pom de crăcĭun' — *bod* 'surcel', bulg. *bod* 'pointe, bout piquant et aigu ; aiguillon ; aiguille'.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-nic* cari arată o persoană sunt masculine ; — cele cari arată un lucru sunt eterogene şi fac pl. în *-è (ceasornice)*. — Substantivele în *-nică* sunt feminine şi fac. pl. în *-e*.

OCĬŬ *(-óčŭ)*.

Observaţie. — Dr. mr. — Fem. *-oace*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Găoace < **gava*.

Cîlivoci = mică *cîlivă* 'colibă' (Dal.).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ. IZOLATE CA NUME PROPRII DE FAMILIE.

Lungocĭŭ (Codin, 48) < *lung.*
Murgocĭŭ < *murg.*

In numele de familie *Bălegocĭŭ*, *Băligocĭŭ* (Hasdeu, 3028) nu putem şti dacă avem de a face cu vb. *balig* ori cu subst. *baligă.*

Originea: *-oč* (Puşcariu, Dim. 65), introdus prin :
Glăvocĭŭ Zool. 'chabot, Cottus gobio' < bulg. *glavoč.*

Cuvinte obscure :
Nume de plante : *Bîrcoace* 'Cotoneaster integerrima', *răscoage* 'laurier-de-Saint-Antoine' ; *fulgoace* plantă despre care nu ni se dă nici o lămurire (Grig. I 102).
Cîrnicocĭŭ, s. et. pl. *-oaci*, 'ghimpe, ţapă' (Dal.).

OMAN *(-omán).*

Observaţie. — Dr.—Var. *-iman*, v. Analogie.

Funcţiunea.

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Gogoman 'prost' < alb. *gogâ* 'ungeschickter Mensch', de unde şi megl. *gogu* 'prost', dr. *gógoriţă, găgăuţă.*
Grosoman 'grossier' (C. Negruzzi) < *gros.*
Moroĭman 'prost' (Codin, 51) < **moroman*, cf. *moloman* idem (Pamf. C.), *moromete* 'trîndav' (Mard.) < *mor-.*

SUBSTANTIVE.

AUGMENTATIVE.

Hoţoman (Mold.) < *hoţ.*
Gugĭuman = un fel de *gugĭŭ* (Vas.).

Originea: *-oman*, extras din cuvinte ca rus. *dikoman* 'liederlicher Mensch', srb. *vukoman* = *vukman*, în care sufixul propriu zis este *-man* (G. Pascu).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Talaşman 'tont' (Şez. V 161) — rus. *duraşman* 'stultus'.
Suman 'manteau de paysan' < bulg. *sukman* 'jupe de paysanne'.

Şoĭman 'voĭnic' (Pamf. J. II) < *şoĭm* + *-an*.

Elemente turceşti.

Caraman 'n. de boŭ cu părul negru' (Damé T. 28), megl. 'n. de cîne' < *karaman* 'personne très brune; mouton à grosse queue'.
Duşman 'ennemi' < *düşman*.
Pişman 'qui se repent' (Dal.) < *pişman*.
Suliman 'fard' < turc. *sülümen*, ngr. σουλιμᾶν.

Cuvinte obscure:
Chilăman (Pamf. C.), *chiloman*, *ghelăĭman* (Pamf. Agr.), *haraĭman* (Codin Ing.) 'gălăgie, zarvă mare' — un *chiloman* de băiat = un băiat sdravăn, troncan (Pamf. Agr.).
Corcoman 'concĭul femeilor' (Viciu, 91).
Cotoşman 'motan'.
Comandantul se urcă vesel pe eşafod şi-şi puse capul râzând pe *ghiloman*.
Lişman 'păzitor de porcĭ sau boĭ' (Pamf. C.).

Buţman 'cĭorchină de strugure, cîrcel' (megl.).
Iortoman (Codin 42, Cĭob.), *ortoman* (Mold.) 'voĭnic'.
Toloşman, *toloşcan* 'copil durduliŭ, zdravăn' (Săgh. 107).
Megl. cọt un *ţăţuman* 'înalt şi urît', mr. *gal'aman* (Pap. Megl. 85).
Stogoman, *-ă* 'oae sau berbece cu lîna stogomană, produs bastard din încrucişarea oiĭ ţigae cu berbece alb neţigău sau viceversa' (Săgh. 68), *oĭ stogomane* 'oĭ jumătate ţigăĭ' (Damé T. 67). — Cf. *oae stogoaşă* 'cu lîna maĭ puţin lungă şi moale' (Damé T. 67), *oĭ stógoşe* 'oĭ cu lîna deasă tare şi nu tocmaĭ lungă' (Vîrcol), *stogoşat* 'lăţos şi aspru ca lîna oilor stogoşate' (Păsc.).
Toroman (Hasdeu, 1457), *taroman* (Damé T. 181) n. de câni. — Cf. *torozan* (Şez. V 164), *dorozan* (Hasdeu, 1457) n. de câni, turc. *doru* 'bai clair, *doru at* cheval bai'.

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-oman* a trecut:
Sărman, *siroman* (Car.) 'pauvre, malheureux' < bulg. *siromah*. —

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Suruman 'ὀρφανός, pupillus' (Bibl. $143^{2}/_{47}$) < **siruman* = *siroman*; — *săliman* 'pauvre, malheureux' (Viciu, 74) < **săriman* = *siroman*.

Din **săriman, săliman* s'a extras poate **-iman** cu care s'au derivat :

Goliman 'răŭ îmbrăcat' (Viciu, 47) < *gol*, cf. *golan*.

Curiman 'fessu' (Rev. cr. lit. III 121) < *cur*, de unde apoi *curimănos* (Pamf. J. I).

De altfel pentru *-iman* cf. şi vsl. *hudiman* = *hudič* 'diable'.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-oman* sunt : 1. masculine, când arată o fiinţă ; 2. eterogene, pl. *-e*, când arată un lucru *(suman* pl. *sumane)*.

OŞ *(-óš)*.

Observaţie. — Dr. mr.—Fem. *-oaşă*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

Bolboaşă 'creux de l'oeil' (Dan. I 137, II 90) = *bulbuş* idem, v. *-uş*.

Boboloşĭ s. m. pl. 'beşicile pe care le face apa când fierbe', *bolboroşĭ* s. m. pl. 'beşicĭ ce ĭes din apă când aruncĭ ceva în ea' (Rev. cr. lit. III 89), *bobolos* 'conţinutul ouluĭ' (Rev. cr. lit. III 89) < **boloboş*, **bolboş* = *bolboaşă*, cf. *bulbuc* 'beşică de apă' (Mold.).

Cĭorcĭoloş 'ţurţur' (Rev. cr. lit. III 93) < **cĭorcĭoroş* < *ţurţur*.

Gogoaşă, mr. (Dal.) *gîgoaşă* 'cocon', *gogoaşe* Bot. 'beşica-porculuĭ', *cocoloş* 'bulz' (Rev. cr. lit. III 119), 'boţ de hărtie, de săŭ' < *coc-*.

Gugoş 'glonţ' (Dal.).

ADIECTIVE.

Coarne *ghioaşe* 'cînd coarnele sunt albe curat' (Damé T. 28).

Originea : *-oš* (G. Pascu), introdus prin :

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Cucoş (dr. megl.) < vsl. *kokoşĭ*, srb. nsl. pol. *kokoş* 'poule', rut. 'coq'.

Răboj, răboş, mr. (Dal.) *arăboj* 'taille' < bulg. *raboş* 'taille', *reazka na raboş* 'coche'.

Sufixul *-óş* este în strânsă legătură cu *-'oş, -áş, -íş, -úş, -'ăş, -'eş*, v. *-uş*.

Saraoş, -oaşă 'ivrogne, soulard' (Mih.) < turc. *sarkhoş*.

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-oş* a trecut :

Cucoş 'noyer' (Pap. B.) — bulg. *kokos* 'cocotier, la noix de coco, le coco'.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-oaşă* sunt feminine şi fac pl. în *-oaşe*. — Substantivele în *-oş* sunt masculine, afară de *răboş* pl. *raboaşe*, eterogen.

UŞCĂ *(-úşkâ)*.

Observaţie. — Dr. mr. megl. — Forma masc. *-uşcu* nu există decât în dial. mr. şi numai la adiective. — Intr'un exemplu mr. apare *s* în loc de *ş (viduscă)*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Peruşcă 'pomme de terre' < *pară* 'poire'.

Răţuşcă 'puĭŭ de raţă' (Săgh. 66) < *raţă*.

Bghicĭuşcă 'petit fouet' (Şez. V 38) < *bghicĭŭ* 'fouet' (=bulg. *bĭč)*.

Călivuşcă 'colibă mică' (Pap. B.) < *cîlivă* 'colibă' (Dal.).

Buţiluşcă 'butoĭaş' (megl.) < *buţel'ĭ* 'butoĭŭ'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Femeĭuşcă 1. 'petite femme', 2. 'femelle' < *femee.*
Mueruşcă (Car.) < *muere.*

Viduscă 'văduvĭoară' (Dal.) < *viduă.* — Pentru *s* < *ş* cf. *molascu.*
Izminuşcă (megl.) < *izmęni.*

Nume de plante.

Chituşcă 'boletus versipellis' < *pit-*, cf. *chitarcă, pitarcă* idem.
Băluşcă pl. erb. cu florile albe < *băl* 'alb'.
Cretuşcă 'barba-capreĭ' < *creţ.*

Nume de animale.

Cadănuşcă 'pasăre din ordinul cornirostrelor, la gît are un fel de *tufcă*, încît pare că-ĭ înfăşurată ca o cadînă' (megl.) < *cadǫnă*, cf. bulg. *kadânka* Zool. 'chardonneret', Bot. 'coquelicot'.
Pătpăluşcă 'pitpălac' (megl.) < *petpal-*, cf. dr. *pitpălac*, megl. şi *pătpălog.*
Străluşcă 'viperă' (megl.) < *strelă* 'fulger' = bulg. *streala*, cf. bulg. *strealka* Zool. 'able, ablete'.

Nume proprii.

Anuşca = *Ana* (Hasdeu, 1146).
Pătruşcă poreclă pentru bărbaţi (Pop. 41 a) < *Pătru.*

Diminutive depreciative.

Dzămuşcî (Şez. V 175) < *dzamî.*
Plevuşcă < *pleavă* (rad. sl.).
Bălăcĭuşcă 'se zice cu dispreţ la vin, rachĭŭ sau altă băutură tulbure' (Hasdeu, 2995) < *bălăcęsc*?

ADIECTIVE.

DIMINUTIVE.

Glăruşcu 'prostuţ, uşurel' (Pap. B.) < *glar* 'prost'.
Slĭbuşcu 'slăbuţ' (Dal.) < *slab.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Tiniruşcu 'tinerel', *tiniruşcă* 'tinerică' (Dal.) < *tinir*.
Trifiruşcu 'fraged, plăpînd' (Pap. B.) < *firă* 'déchet, diminution' (Dal.)?

APARŢINEREA.

Mul'iruşcă 'de femee' (Pap. B.) < *mul'ari*.

Originea: *-uška* f., *-uško* n., *-ušek* m. (Puşcariu, Dim. 133), formează diminutive în rus. pol. ceh. sloven. (Belić, § 85), în bulg. (cf. *gurguluşka* Zool. 'roitelet'). — S'a introdus prin':
Băbuşcă 'vieille, petite femme' (Hasdeu, 2785) — slov. *babuşka*.
Cernuşcă Bot. 'negruşcă' — rus. *černuşka*.
Găluşcă < rus. *galuşka*, pol. *galuszka*.
Timinuşcă Bot. 'violette' (megl.) < bulg. *temenuşka*.

Bumbuşcă 'épingle' (Rev. cr. lit. III 90, Bud) — *bumb* 'bouton', cf. ung. *bimbócska* 'petit bouton'.

Cuvinte obscure:
Sărbuşcă 'mâncare făcută cu zară şi cu brînză de vacă' (Şez. III 88).
Caicuşcu, duşcu Bot. 'o varietate de păr' (Mih.).

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-uşcă* sunt feminine şi fac pl. în *-uşti*, *-uşte*.

SUFIXELE SUBSTANTIVALE-ADIECTIVALE-ADVERBIALE.

AŞ *(-áš)*.

Observaţie. — Dr. mr. megl. — Precedat de *i*, *a* se schimbă în *e*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

Concrete.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Articolaş < *articol*.
Cĭocănaş < *cĭocan*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Coconaş (Bud.) < *cocon* 'copil'.
Cuţitaş mr. *cuţutaş*, megl. *cuţitaş* 'canif' < *cuţit* 'couteau'.
Dulapaş = *dulap* mic de noapte (Mold.).
Hîndăŭaş = mic *hîndăŭ* 'apă curgătoare' (Ţiplea).
Hîrdăĭaş (Mat. 65) < *hîrdăŭ*, *-ae*.
Porumbaş (Bibl. $70^{1}/_{45}$: περιστερά, pullus collumbae) < *porumb*.
Salonaş (Mold.) < *salon*.
Scăunaş < *scaun*.
Secriĭaş (Dos. Prol. $87^{1}/_{7}$) < *secriŭ*.
Volumaş < *volum*.

Cuţutaş (Pap. B.), *cuţitaş* (megl.) < *cuţit*.
Gĭăngăraş 'clopoţel' (megl.) < *gĭangăres* 'zîngănesc'.

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Bastonaş < *baston*.
Băetănaş (Şez. IX 147 sub *ţincăŭ*) < *băetan*.
Băeţaş (Mat. 115) < *băet*, *-ţĭ*.
Chimiraş (Mat. 122) < *chimerĭŭ*.
Copilaş < *copil*.
Coteĭeş (Pas.) < *coteĭŭ*.
Cufăraş < *cufăr*.
Cuptĭoraş (Pas.) < *cuptĭor*.
Fecĭoraş (Mat. 97) < *fecĭor*.
Groşcĭoraş (Bud.) < *groşcĭor* 'smîntînă' (Bud.).
Iepuraş (Pas.) < *ĭepure*.
Îngeraş < *înger*.
Meşteraş (Mat. 22) < *meşter* 'zidar'.
Molidaş (Bud.) < *molid*.
Nuoraş (Dos. Prol. $37^{3}/_{12}$) < *nuor* nour.
Pîrăŭaş < *pîrăŭ*.
Ştĭubeĭeş (Pas.) < *ştĭubeĭŭ*.
Zidăraş (Mat. 22) < *zidar*.

Cucutaş 'cucoşel' (megl.) < *cucot*.
Cupilaş (megl.) = dr. *copilaş*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Nume de plante.

Mestecănaş = *mesteacăn.*
Purcelaş 'scăetele-popiĭ; glouteron' < *purcel.*
Şofrănaş = *şofran.*
Toporaş 'violette' < *topor* 'hache'.
Trandafiraş = *trandafir de cîmp.*
Trifoĭaş = *trifoĭŭ.*
Unguraş 'bălţătură; marrube-blanc' < *Ungur.*

Nume de animale.

Flueraş = *floareá* 'mĭerla galbenă' (Viciu, 43) = turc. *floriа* 'loriot, verdier', din gr., cf. ngr. φλόρι 'tarin'.

Nume proprii de persoane.

Nume proprii de botez.

Andrieş = *Andreĭŭ.*
Ghĭorghieş = *Ghĭorghe.*
Grigoraş = *Grigore.*
Iliaş = *Ilie.*
Ionaş = *Ion.*

Diminutive depreciative.

Autoraş < *autor.*
Cĭocoĭeş < *cĭocoĭŭ.*
Doftoraş < *doftor.*
Omănaş 'bout d'homme' (Pamf. Agr.) < *om, oameni.*
Profesoraş < *profesor.*

NOMINA AGENTIS.

Derivate dela substantive.

Arendaş < *arendă.*
Birtaş < *birt.*
Bisericaş < *biserică.*
Borfaş < *boarfă*, cf. *zdrănţar* 'Ovreŭ care vinde mărunţişurĭ pe zdrănţe' (Conv. Lit. XX 1016).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Braslaş 'slugă la sat (văcar, cĭoban, bacĭu, etc.), funcţionar' (Şez. II 150) < *braslă* 'slujbă, funcţie' (ibid.).

Bucĭumaş 'pers. care cîntă din bucĭum' < *bucĭum.*

Chiriaş < *chirie.*

Cimpoĭaş 'care cîntă din cimpoĭŭ' < *cimpoĭŭ.*

Drumaş 'drumeţ' < *drum.*

Făptaş 'celui qui fait, qui accomplit, auteur' < *faptă.*

Industriaş < *industrie.*

Măcĭucaş 'bourreau, litt. celui qui assome avec la massue' (Hasdeu, Cuv. I 287) < *măcĭucă.*

Meseriaş < *meserie.*

Opacinaş 'rameur' (Mard.) < *opacină* 'rame' (Mard.).

Pălmaş 'lucrător cu palmele' < *palmă.*

Plutaş < *plută.*

Pungaş < *pungă.*

Rîndaş < *rînesc.*

Vîslaş 'rameur' < *vîslă* 'rame' (bulg. *veslo, veslar*).

Zicalaş 'scripcar' (Şez. II 44) < *zicală* 'cîntec din vreun instrument, — cimpoĭŭ, fluer, scripcă' (Şez. ibid.) < *zic* 'cînt'.

Derivate dela verbe.

Cercetaş < *cercetez.*

Ucigaş < *ucig* = *ucid.*

Derivate dela numerale.

Miĭaş 'căpitan carele ĭaste preste o mie de oamenĭ' (Mard.) < *mie.*

Sutaş 'conducător a o sută de soldaţĭ' < *sută.*

APARŢINEREA.

Ceĭaş 'membrul uneĭ cete de oamenĭ' (Şez. V 56) < *ceată.*

Enorieaş < *enorie* = ngr. ἐνορία.

Nuntaş 'pers. care face parte din alaĭul uneĭ nunţĭ' (deja Dos. Prol. $48^{1}/_{15}$) < *nuntă.*

Ostaş 'soldat' < *oaste.*

Puşcărieaş = client al *puşcărieĭ.*

Pregĭuraş, împregĭuraş 'vecin' < *împrejur.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

NOMINA INSTRUMENTI.

Pumnaş 'bată sau bandă ce se coase la mînică ca manşetă' (Rev. cr. lit. III 166) < *pumn.*

CONŢINUTUL.

Rudaş 'un boghĭŭ de fîn, cît poate duce odată doĭ oamenĭ cu rudele' (Viciu, 74) < *rudă.*

PRODUSUL PRIMITIVULUI ŞI LUCRUL CARE URMEAZĂ A AVEÀ LEGĂTURĂ CU PRIMITIVUL.

Tîrgaş 1. 'mărfurile ce se duc de vînzare la tîrg sau bîlcĭŭ', 2. 'lucrurile cumpărate la tîrg' (Rev. cr. lit. III 171) < *tîrg.*

LOCUL.

Hăţaş 'plaĭŭ, potecă prin pădure spre vîrful munteluĭ' (Şez. V 98).

Şeŭaş = *şaŭa caluluĭ* (Damé T. 49).

ADIECTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive alintătoare.

Suraş (Bud.) = *sur.*

Golaş 'puĭŭ gol' (Muma [pasăre] cloceaşte pe *golaşi*. Bibl. $142^{1}/_{25}$: ἐπὶ τῶν νοσσῶν) < *gol.*

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢA.

Buclucaş < *bucluc.*
Codaş < *coadă.*
Fruntaş < *frunte.*
Nevoĭaş < *nevoe.*
Pătimaş < *patimă.*
Pizmaş < *pizmă.*
Truſaş < *truſă* 'mîndrie' (Mard.).
Zăcáş 'leneş' (Pamf. C.) < *zac.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Derivate dela substantive.

Cal *nărăvaş* < *năravu.*
Hulub *rotaş* 'cu coada rotată' (Săgh. 103) < *roată.*
Părtaş 'care face parte' < *parte.*
Puşcaş 'soldat orĭ vînător înarmat cu puşcă' (Ţiplea) < *puşcă.*
Tăĭnaş 'care vorbeşte cu altul taĭnic' (Pamf. J. II) < *taĭnă.*

Derivate dela verbe.

Oĭ *împungaşe* 'care împung' (Damé T. 68) < *împung.*

FELUL.

Cal *înaintaş* 'care merge înainte' < *înainte.*
Cal *lăturaş* 'care merge pe de lăturĭ' (Codin, 15, sub *ceahlău*), dinţi *lăturaşĭ* 'dinţĭ de pe delăturĭ la cai' (Damé T. 47) < *latură.*
Colţi, dinţi *mărginaşĭ* la caĭ (Damé T. 47) < *margină.*
Prăştiaş = calul dela *praştie*, cheval de volée, attaché en dehors du timon (Săgh. 101).
Cal *rotaş* 'dela roate' < *roată.*
Ţăran *miljocaş* 'de mijloc' < *mijloc.*

ADVERBE.

Diminutive alintătoare.

Tupilaş (Pas.) < *tupilesc.*

SUFIXE COMPUSE.

-ălaş[1] *(=-ală+-aş).*

Diminutive alintătoare.

Purcălaş (Conv. Lit. XX 1016) < *porc.*
Drăgălaş < *drag.*

-ălaş[2] *(=-eală+-aş).*

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Aşedzălaş 'aşezămînt' (Ţiplea) < *aşez.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

-ogaş *(=-og+-aş).*

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Boţogaş 'cel ce face boaţe, belele' (Codin, 11) < *boaţă.*

-uĭaş *(=-uĭŭ+-aş).*

DIMINUTIVE.

Prunduĭaş (Păsc.) = *prund.*

Originea: *-aš*, introdus prin :
Bogătaş < srb. *bogataş* 'homo dives'.
Brăzdaş < srb. *brazdaş* 'bos arator dexter'.
Cocĭaş nume de familie < bulg. *kočaş* 'cocher'.
Papiştaş 'catholique' < bulg. *papiştaş* 'papiste'.
Pelinaş 'vin à l'absinthe' < bulg. *pelinaş*.
Slujbaş 'fonctionnaire, employé' < bulg. *službaş*.

Sufixul este în strânsă legătură cu *-'ăş, -íş, -úş, -'eş, -'oş, -óş,* v. *-uş.*

Obscur :
Oaie *cărăbaşă* 'neagră pe bot şi-ncolo albă, afar de picĭoare' (Vîrcol), cf. turc. *kara* 'noir', alb. *karabuşâ* 'escarbot noir'.

Elemente ungureşti.

Adălmaş < *áldomás.*
Făgaş < *vágás.*
Imaş < *nyomás.*
Lăcaş < *lakás.*
Sălaş < *szállás.*
Uriaş < *óriás.*

Fenomene de Analogie.

Substituţii de Sufix :
Sufixul *-aş* s'a sustituit lui *-acĭŭ* în :
Cosaş 1. 'faucheur', 2. Zool. 'faucheur, Phalangium opilio' (Şez. V 59) < bulg. *kosač* 1, 2.
Gonaş = *gonacĭŭ*, v. *-acĭŭ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-aş* sunt: masculine, când exprimă o fiinţă, eterogene, pl. *-e*, când exprimă un lucru.

IŞ *(-iš)*.

Observaţie. — Dr. mr. — Fem. *-işă*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

Concrete.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Cîmpiş (Dal.) < *cîmpu*.

Scăuniş 'lemnul cel de deasupra osieĭ legat de aceasta prin *umeraş*, care este un cerc de fĭer' (Viciu, 75) < *scaun*.

Diminutive alintătoare.

Numę de plante.

Brădiş 'cornifle' < *brad*?, cf. plantele *bradu-cĭumeĭ*, *brădişor*.

Buciniş (Panţu, Rev. cr. lit. III 90, Viciu 23), *buceniş* (Şez. II 23) 'cucută', plantă cu tulpina cilindrică < *bucin* = *bucĭum*.

Toporiş 'pintenaş; pied d'alouette' < *topor*.

Bătrîniş 'vergerette du Canada', are florile albe-spălăcite < *bătrîn*. — Pentru dim., cf. încă numirile *soricel*, *steluţă*.

NOMINA AGENTIS.

Pîrîş 'reclamant' (dejà Car.) < *pîrăsc*.

Steghiş 'stegarĭul la nuntă' (Viciu, 79) < *steag*.

NOMINA INSTRUMENTI.

Acoperiş, *coperiş* (Mat. 28) < *acopăr*.

Învăliş < *învălesc*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Ascuţiş 'tranchant' < *ascuţi.*

Tăiş 'tranchant' (Hasdeu, 1840) < *tăĭtŭ.*

Painjeniş 'toile d'araignée' (In odae, prin unghere, s'a ţesut *painjeniş*, Eminescu) < *painjăn* 'araignée', bulg. *pătak* 'araignée', *pătažina* 1. 'araignées', 2. 'toile d'araignée'.

COLECTIVE.

Fetiş < *fată.*

Frunziş < *frunză.*

Pĭetriş, mr. *chitriş* 'pĭetre micĭ scoase din rîurĭ' marĭ' < *pĭatră.*

Prundiş < *prund.*

Răzmuriş 'desiş de ramurĭ în pom sau copac' (Pamf. Agr.) < *ramură.*

Turiş 'pae rămase (ogrinjĭ) dela vitele cornute, care se dau cailor' (Bud.) < bulg. *tor* 'fumier'.

Mărunţiş 'parale mărunte', *mărunţişurĭ* 'lucrurĭ mărunte' <*mărunt, -ţĭ.*

LOCUL PE CARE SE AFLĂ O COLECTIVITATE DE PLANTE.

Aluniş (Car.) < *alun.*

Ariniş < *arin.*

Brădiş < *brad.*

Cărpiniş < *carpin.*

Corciş < *corcĭŭ.*

Curpeniş (Păsc.) < *curpăn.*

Frăsiniş < *frasin.*

Hăţiş 'tufiş de mărăcinĭ'=*hăţaş* < *haţ-*, cf. şi *háţeg* 'pădure mărunţă, tînără, tufiş, lăstar des' (Hasdeu, 2083, com. Muscel).

Masliniş (Dos. Prol. $46^{2}/_{17}$) < *maslin.*

Păiş (Pas.) < *patŭ.*

Răchitiş 'saulaie' < *răchită.*

Stejăriş (Săgh. 114 c) < *stejar.*

Tufiş, tuferiş (Vîrcol), *stufiriş* (Codin, 69) < *tufă, tufar.*

LOCUL PE CARE SE AFLĂ O COLECTIVITATE DE LUCRURI.

Ariniş 'désert sablonneux' *(arinişurile* Egiptului) < *arină* (mr.) =lat. *arena.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Baltiş 'cîmp mocirlos' (Hasdeu, 3076) < *baltă.*
Băhniş 'marécage, terrain marécageux' (Hasdeu, 2876) < *bahnă.*
Buturiş 'loc plin de *buturĭ* şi de lemne aruncate în neorînduĭală' (Codin. Ing.) < *butur.*
Năsipiş 'loc năsipos' < *năsip.*

LOCUL PE CARE SE EFECTUEAZĂ O ACŢIUNE.

Ascunziş, mr. (Dal.) *ascumtiş* 'ascunzătoare' < *ascund, -zĭ, ascumt* 'ascuns'.
Urdiniş 'borta dela ştĭubeĭŭ prin care ĭes şi intră albinele' (Damé T. 119, Şez. VII 188) < *urdin.*

LOCUL CARACTERIZAT PRINTR'O CALITATE.

Desiş 'loc în care copacĭ sunt deşĭ' < *des.*
Răpeziş 'loc foarte înclinat' (Pamf. C.) < *răpede, -zĭ.*
Teferiş 'loc neted' (Pamf. J. III) < *teafăr*?
Povîrniş 'partea povîrnită a unuĭ munte' < *povîrnesc.*
Arucutişu 'răpeziş' (Mih.) < *arucutescu* 'rostogolesc'.
Luminiş 'loc într'o pădure în care copacĭ sunt rarĭ, şi în care decĭ este lumină, poĭană' < *lumină.*
Podiş 'platou' < *pod.*

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Cîrmiş (Vîrcol, Pamf. Agr.) < *cîrmesc.*
Îngheţiş (Bibl. 1688) < *îngheţ.*
Întîlniş < *întîlnesc.*
Măritiş (dr. mr.) < *mărit.*
Mlătiş < *mlătesc.*
Sădiş (Car.) < *sădesc.*
Treiriş 'action de battre en grange' (Bibl. $90^{2}/_{56}$) < *trier.*
Murgiş (Obed.), *murdziş* (Dal.), *amurdziş* (Pap.B.) 'crépuscule, chute du jour' < *murdzescu* 'amurgesc'.

O STARE.

Largul *neteziş* al câmpiilor (Vlăhuţă) < *neted, -zĭ.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Abstracte-Concrete.

ACŢIUNEA ŞI LOCUL PE CARE EA SE EFECTUEAZĂ.

Coborîş, scoborîş < *cobor, scobor.*

Pogorîş (Bibl. $229^{2}/_{3b}$: κατάβασις, iter devix) < *pogor.*

Suiş (Copcî 'gropiţe făcute pe maluri pentru a înlesni *suişul*'. Codin, 20. — *Suiş* = ἀνάβασις, ascensus. Bibl. $160^{1}/_{50}$. — Mare ni-i groaza şi greutatea mare a văzduhuluĭ aceluĭa *suiş*. Dos. Prol. $96^{2}/_{9}$. — David să suĭa *suişul* muntelui maslinului. Bibl. $219^{2}/_{58}$: ἀνέβαίνεν ἐν τῇ ἀναβάσει τῶν ἐλαιῶν, ascendebat clivum olivarum) < *suĭŭ.*

ACŢIUNEA, LOCUL UNDE EA SE PRODUCE ŞI PRODUSUL.

Clădiş 1. 'acţiunea de a clădi clăile' (Pamf. Agr. 210), 2. 'locul unde se fac clăile' (Pamf. Agr. 161), 3. 'clae de fîn' (Vîrcol) < *clădesc.*

ACŢIUNEA, PRODUSUL, 'LUCRUL CARE URMEAZĂ SĂ FIE PRODUS.

Măciniş 1. 'acţiunea de a măcina' (Tiktin), 2. 'papuşoĭ măcinaţĭ, făină proaspătă în momentul cînd se aduce dela moară' (Şez. V 105), 3. 'bucatele duse la moară spre măcinat' (Rev. cr. lit. III 159) < *macin.* — Cu înţelesul 3 megl. *măţiniş.*

O STARE ŞI LUCRUL CARACTERIZAT PRIN EA.

Acriş 1. 'aigreur' (Dal.), 2. 'petit lait aigri employé comme vinaigre' (Hasdeu, 212), cf. *acreală* 'aigreur' şi *năcreală* 'vinaigre' (Viciu, 62).

Ciritiş = *ceret.*

ADIECTIVE.

APARŢINEREA.

Areadzimiş 'care locueşte pe coasta unui munte, la poalele unui munte' (Dal.) < *arîdzî'm* 'poalele, coasta unui munte'.

Cîmpiş 'de cîmp : *cal cîmpiş*' (Dal.) < *cîmpu.*

Irgheliş 'de herghelie : *cal irghiliş*' (Dal.) < *irghile.*

Mundiş 'de munte : *cal mundiş*' (Dal.) < *mundi.*

Pîduriş 'de pădure, fig. sălbatic : *om pîduriş*' (Dal.) < *pîduri.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

ORIGINEA.

Frînchişă un fel de poamă. < roman. *francus.*

MATERIA.

Arîchiă ţipurişă 'rachiŭ de drojdie' (Dal), mere *ţăpărişe* 'mere cu gust acru, astringent' (Viciu, 82) < *ţipúră* 'drojdie, rachiu' (Dal.) = bulg. *ţipuri* s. f. pl. 'marc, lie, fondrilles'.

ASĂMĂNAREA.

Ploae *pînzişă* 'vlog, ploae generală' (Pamf. J. III sub *vlog*) < *pînză.*

In special coloarea :

Limuniş 'qui est de couleur de citron' (Dal.) < *limonă* 'citron'.

ADVERBE.

ADVERBE DE MOD.

Derivate dela substantive.

Arciş 'en travers, transversalement' < *arc.*

Buziş (trăsură cu patru cai *buziş*) < *buză.*

Costiş 'per latus, ad latus' (Car.) < *coastă.*

Cruciş < *cruce.*

Făţiş < *faţă.*

Frunţiş 'cu fruntea sus, cu curaj' < *frunte, -ţi,*

Pîeziş < *pîază* 'spetează oblică la căruţă' (Codin, 57), cf. apoi *pîezul* caseĭ (Dan. I 126, sensul?), *în pîez* (Păsc.), *în pchez* (Ciob.) adv. 'oblic'.

Ponciş 1. 'în curmeziş' (Codin, 60), 2. 'chĭorîş' (Pamf. C.) < *poancă* 'discorde, dissension' (Cihac), dete căciula *de-a poanca* = o asvârli la întâmplare (Cĭob.), cf. şi *ponciŭ* 'înclinaţie mare a unuĭ deal' (Şez. IX 152).

Vintriş 'culcat cu pântecele [=pe pântece] împrejurul focului' (Şez. V 171), 'curmeziş' (Şez. III 91) < lat. *venter.*

Derivate dela adiective.

Chĭorîş < *chĭor.*

In *lungiş* < *lung,*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Mălcomiş (Car. Dos.Prol. 90 $^{2}/_{30}$) 'en silence, tacitement' < *mălcom* 'silence' (Car.) = bulg. *mâlkom* adv. 'en silence'.

Morţiş < *mort*, *-ţi*, cf. 'a umbla *mort* după ceva'.

Derivate dela verbe.

'A cosi — a merge cu picĭoarele *cosiş*, ca cînd ar cosi' (Codin, 21) < *cosesc.*

Pe *furiş* 'furtivement, à la dérobée' < *fur* 'voler', cf. *'a fura* cu urechea'.

A merge *îndoiş* 'a merge cu pĭeptul înainte şi cu o ĭuţeală nemaĭ pomenită' (Codin, 41) < *îndoesc* 'plier'.

Înnotiş 'natando' (Car.) = *înnot* idem (Car. Mold.) < *înnot* 'nager'.

Pitiş 'pe ascuns' (Vîrcol) < *pitesc* 'se cacher'.

Tupiliş 'tupilîndu-se' (Pas.) < *tupilesc.*

Tîrîş-grăpiş 'tîrînd u-se' (Viaţa Rom. XX 390) < *tîrăsc, grapă*, cf. 'a se ţinea *grapă* de cineva'.

Derivate dela interjecţii.

Merge *horţiş* 'merge de-a curmezişul' (Şez. IX 151) < *hoarţa* (Pas.).

Curmeziş < *curm* 'a se crăpà oblic' + *-eziş* dela *pĭeziş.*

Chĭorîş are încă variantele *chĭordiş, chĭondorîş* (Pamf. Agr.).

Punctul de plecare pentru adverbele în *-iş* l-au dat unele substantive şi adiective în *-iş.*

Astfel, adverbele *costiş, cruciş, curmeziş* corespund substantivelor respective :

Costişurĭ s. f. pl. 'lanţurile care prind crucea de butucĭ la car' (Damé T. 10).

Crucişă pl. *crucişe* 'cele două lemne în formă de cruce la zmeu' (Mold.), *crucişe* sau *crucĭ, răscrucĭ* 'două lemne la vîrtelniţă aşezate cruciş' (Damé T. 14).

Curmeziş 'puntea fierestrăuluĭ, lemnul dela mijlocul ferestrăuluĭ' (Damé T. 86), *curmezişurĭ*, 'stinghiĭ, chingĭ, două lemne care leagă scîndurile la loĭtră' (Damé T. 11).

Unele adverbe în *-iş* se întrebuinţează numai cu prepoziţie : *în lungiş, în curmeziş, pe furiş* ; — *de-a curmezişul*, vr. *pre a furişul.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

În dial. mr. adverbele în *-iş* se întrebuinţează numai articulat :
Ngruţişaluĭ (Dal.) = dr. *cruciş*.
De-a urghişaluĭ 'cu ochiĭ închişĭ' (Pap.B.) < *orb* pl. *orghĭ*, cf. dr. *orbeşte*.
Pre a furişaluĭ (Pap.B.) = vr. *pre a furişul*.

Originea : *-iš*, introdus priu :
Cociş 'cocher' (Car.) < nsl. *kočiš*, rut. *kočiš*.
Drobişor, drobuşor Bot. 'Isatis tinctoria', plantă erbacee, *zdrobiş* nume de câni (Damé T. 181) — nsl. *drobiş* 'sorte d'herbe'.
Gladiş Bot. 'érable, Acer tataricum', arbust — srb. *gladiş* 'lacertae genus', rus. *gladîş* 'homo sanus'.
Ocoliş 'circuitus' (Car.) < srb. *okoliş* 'circulus'.
Pocriş 'couvercle' — rus. *pokrîška*.
Sporiş Bot. 1. 'Polygonum aviculare', 2. *sporiş, sporicĭŭ, sporic* 'Verbena officinalis' < rus. *sporîş* 'Polygonum aviculare', srb. *sporiş* 'Achillea millefolia'.

Cuvinte obscure :
Sămăchiş Bot. 'Coronilla varia', *sămătişe* 'lapte prins, lapte acru' (Bud.).
Tărîş 'eau-de-vie de la pire espèce' (Hasdeu, 2538).

Sufixul *-iş* este în strânsă legătură cu *-áş, -úş, -'ăş, -'eş, -'oş, -óş*, v. *-uş*.

Fenomene de Analogie.

Substituţii de sufix :
Sufixul *-iş* s'a substituit lui *-'eş* în :
Măcriş < *macriş* = bulg. *mokreş*, v. *-eş*.
lui *-ice* :
Cerbiş, cerbişă = *cerbice* 'sulul juguluĭ la car' (Damé T. 13).
Clocotiş = *clocoticĭŭ* Bot. 1. 'Rhinantus alpinus', 2. 'Staphylea pinnata' — srb.-cr. *klokòčika*, sl. *klokotą̂*, ceh. *klokoč*, pol. *kłokotka*, os. *klokotaʒ* 'pistache sauvage'.
Costreĭŭ Bot. 1. 'Panicum Crus Galli', 2. 'Setaria glauca', 3. 'Sorghum halepense' — srb. *kostriş* 'Sonchus Arvensis'.

La grupa cuvintelor în *-iş* a trecut :
Machiδuniş 'persil' (Dal.) < ngr. μακεδονήσι.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-iş* sunt : 1. masculine, când exprimă o fiinţă masculină *(pîrîş, steghiş)*, 2. eterogene, pl. *-urĭ*, când arată un lucru *(acoperişurĭ, învălişurĭ, mărunţişurĭ, ciritişurĭ, tufişurĭ, desişuri* Bibl. $114^2/_3$, $64^2/_1$, *cimpişurĭ, ascumtişurĭ)*.

UŞ *(-úš)*.

Observaţie. — Dr. mr. megl. — Fem. *-uşă*, dial. *-uşe*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Bărbătuş < *bărbat*.
Cerceluş (Pas.) < *cercel*.
Lemnuş 'un lemn mic care ţine ţeava în suveĭcă' (Damé T. 136) < *lemn*.
Părătuş 'luette' < *palatum*.
Păruş (Bibl. $143^1/_{10}$) < *par*.
Sfîrcuşul nasului 'bout du nez' (Revista Ion Creangă, vol. III, 281) < *sfîrc*.
Tecuş 'vagina' (Car.) < *teacă*.

Bulbuş 'cavitatea ochĭuluĭ' (Grig.) < *bulb-*, cf. varianta *bolboaşă*, apoi *a bulbuca ochiĭ* 'faire de grands yeux', *a holba ochiĭ* 'écarquiller les yeux', lat. *volvere*.

Aripinuş 'cĭorchinaş' (Dal.) < *areapini* 'cĭorchină'.
Chipruşu 'clopot mic' (Mih.) <**chipuruş* < *chipuru* 'clopot' (Mih).
Cîruş 'mică cĭorchină' (Dal.) < *cair*.
Cîruş, cîiruş (Dal.), megl. *cărluş* 'scripte' < *car*, de unde şi *cîrul'ă* idem (Dal.).
Culucuş 'colăcel' (Dal.) < *culác*.
Cumătuş 'bucăţică' (Pap.B.) < *cumată* 'bucată'.
Lipuruş 'puĭŭ de ĭepure' (Dal.) < *l'epuri*.
Miruş 'măr mic' (Dal.) < *mer*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Piruş 'păr mic' (Dal.) < *per.*
Strînuş 'hăĭnuţă' (Dal.) < *straňŭ* (Pap.B.).

Căldăruşă (Pas.), *cîldîruşă* (Dal.) < *căldare.*
Cărăruşă < *cărare.*
Găleţuşă (Mat. 64) < *găleată.*
Mănuşă 'gant', mr. *mînuşă* 'anse' (Obed.), megl. *mănuşă* 'le manche' < *mînă* 'main'.
Pănuşă 'frunză a ştiuletuluĭ' (Damé T. 63) < *pană,* cf. pl. *pene* (Damé T. 63).
Cliduşă 'articulation' (Dal.) < ngr. κλειδί 'clef, clavicule'.

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Căţeluş, mr. *cîţîluş* (Dal.), megl. *căţiluş* < *căţel.*
Picĭoruş, megl. *picĭuruş, cicĭuruş* < *picĭor.*
Purceluş, megl. *purţiluş* < *purcel, purţoi.*
Viţeluş (Pas.), megl. *viţiluş, viţăluş* < *viţel, viţoi.*

Anghiluş 'îngeraş' (Dal.) < *anghil.*
Auş 'vieillard' (Dal.) < *avus.*
Birbicuş (Pap.B. Dal.) < *birbec.*
Fîrtîtuş (Dal.) < *fîrtat.*
Surţiluş (Dal.) < *surţel.*
Şuricuş (Dal.) < *şoaric.*

Mingĭuş 'păduche' (Dal.) < **micĭuş* < *mic* pl. *micĭ.* —Pentru *ng* < *nc* cf. *mingĭună* (Dal.) = dr. *mincĭună.*

Căţeluşă < *căţea, -ele,* cf. şi *căţeluş.*
Găinuşă, mr. *gîl'inuşă* (Dal.) Astr. 'les Pléïades' < *găină, gîl'ină.*
Nueluşă (Pas.) < *nuĭa, -ele.*
Ulceluşă (Pas.) < *ulcea, -ele.*
Urechĭuşă (Mold. Car.), mr. *uricl'uşă* (Dal.) < *ureche, ureacl'i.*
Vălceluşă (Pas.) < *vălcea, -ele.*

Lînduruşe (Pap.B.) = *lîndură* 'rîndunică'.
Pîndicuşă (Dal.) < *pîndic* 'pîntece'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Nume de plante.

Aĭuş 'Allium silvestre' (Car.) < *aĭŭ.*

Cerceluşĭ 'lăcrămioare, Convallaria majalis' < *cercel.*

Frăncuşă un fel de poamă (Mold.) — roman *francus.*

Lăpuş de oae = *brusturu-oaeĭ* 'Telekia specioasa', mr. *lîpuş* 'plantă cu foile largĭ şi cu floarea galbănă' (Dal.) < *lappa* 'bardane; brustur'.

Lemnuş = *lemnu-Domnuluĭ.*

Mărgeluşă 'grémil des champs' < *mărgea, -ele.*

Scăĭuş 'verge-à-pasteur', are tulpina acoperită cu peri şi cu ţepi inegali < *scaĭŭ* 'cirse lancéolé'.

Cîpuşă 'căpşună' (Dal.) < *cap.*

Nume de animalę.

Cîtuş 'chat' (Dal.), *cătuşă* (Mih.), *cătuşe* (Pap. B.), *cîtuşă* (Dal.), megl. *cătuşă* 'chatte' < *cattus, catta.*

Greluş 'grier' (Conv. Lit. XX 1011) = *grel.*

Nume proprii.

Nume proprii de persoane.

Nume de botez.

Andruş (Pap.B.) = *Andreĭŭ.*

Angheluş, -uşa < *Anghel.*

Nume de familie.

Pĭelmuş (Codin, 57) < *pĭelm* 'mălaĭŭ' (ibid.).

Nume proprii de animale.

Nume de câni.

Arpaduş (Şez. VIII 114) < *Arpad.*

Lemnuş (Şez. VIII 115) < *lemn.*

Negruş (Şez. VIII 115) < *Negru* (ibid.).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Nume de mâţe.

Gălbînuşa (Şez. VIII 116) < *galbăn.*
Negruşa (Şez. VIII 116) < *negru.*

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Trepăduş < *trepăd.*

CONŢINUTUL.

Albuş 'blanc d'oeuf' < *alb.*
Gălbănuş 'jaune d'oeuf' < *galbăn.*

NOMINA INSTRUMENTI.

Astrucuş 'acoperiş' (Hasdeu, 209, 1907) < *astruc.*
Astupuş, stupuş 'dop de astupat un vas' (Şez. V 125) < *astup.*
Scăpăruşă 'allumette' (Viciu, 75) < *scapăr.*
Tăĭuş 'lemnul pe care se tae ceva' (Pas.) < *taĭă.*
Ţăpuş 'un instr. rotund cu care fac găurile la opincĭ' (Viciu, 83) < *înţep.*
Pĭeptănuş 'pĭeptene cu care se scarmănă lîna, darac' (Rev. cr. lit. III 164) < *pĭeptăn.*

ÎN SPECIAL NUME DE HAINE.

Urmăruş 'humerale' (Car.) < *umăr,* cf. *umărar.*

Bituşe 'sarică, o îmbrăcăminte lungă, pentru ĭarnă, fără mînecĭ, făcută din pĭeĭ de oae' (Conv. Lit. XX 1005) este obscur.

COLECTIVE.

Mărunţuş < *mărunt, -ţĭ.*

LOCUL UNDE SE AFLĂ O COLECTIVITATE DE PLANTE.

Păĭuş (Pas.) < *paĭă.*
Smeuruş (Viciu, 78) < *smeură.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

LOCUL PE CARE SE EFECTUEAZĂ O ACŢIUNE.

Derivate dela verbe.

Culcuş (dr. mr.) 'locul unde se culcă' < *culc.*
Lunecuş 'loc pe care se lunecă, alunecos' < *lunec.*
Urcuş 'loc pe care se urcă pe munte' (Şez. V 168) < *urc.*

Derivate dela substantive.

Gheţuş 'locul pe care copiiĭ se dau pe ghĭaţă' < *ghĭaţă.*
Săniuş 1. 'locul pe care copiiĭ se dau cu saniea' (Mold. Viciu 39), 2. 'cale de sanie' (Rev. cr. lit. III 167) < *sanie.* — Prin analogie cu acesta s'a născut *dăṇiuş* 1 (Viciu, 39) < *dau.* — Fiindcă copiii *se dau* şi *în scrîncĭob,* cuvântul *dăniuş,* sub formele *dăinuş, dăinĭuş,* a căpătat înţelesul de 'scrîncĭob în care se daŭ copiiĭ' (Viciu, 39).

Stecluş 'drum ca stecla, numaĭ ghĭaţă' (Şez. V 124) < *steclă.*

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Număruş 'numărătoare' (Iarn.-Bârseanu) < *număr.*

Următoarele două se întrebuinţează numai în sens figurat:
Frecuş 'bătae' (Şez. IX 148, Pamf. J. III), 'zoală, chin mare' (Şez. V 73) < *frec.*
Picuş 'parale ce capătă cineva ca bacşiş pentru micĭ afaceriĭ' < *pic.*

O STARE.

Lucĭuşul mării < *lucĭu.*

Crestuş = *creastă* 'crestătura leŭciĭ de care se prinde carîmbul la car' (Damé T. 11).
Frînţuş 'Gallicus morbus' (Car.) = *frenţă.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

ADIECTIVE.

Diminutive propriu zise.

Gîlbinuş 'gălbiŭ' (Dal.) < *galbin.*
ɣrivînuş 'care bate în cenuşiŭ' (Dal.) < *ɣriv* 'cenuşiŭ'.

Diminutive alintătoare.

Puţineluş (Car.) = *puţinel.*
Beluş = *belu* 'alb, frumos' (megl.).

ADVERBE.

Diminutive alintătoare.

D-abĭeluşa (Jipescu) = *de-abĭa.*
Acmuş (Car.), *amuş*, *acuş* (Mold.) 'tout-de-suite' = *acmu, acum.*
De mînecuş 'de grand matin' (Dos.) = *de mînecate.*
Tupiluş (Pas.) < *tupilesc.*

SUFIXE COMPUSE.

-ăuş *(=-ău+-uş).*

DIMINUTIVE.

Lătăuş 'un vĭerme de apă cam încovrigit' (Şez. III 69) < *lat.*

Cărlăuş 'cripte' (megl.) < **cărăluş* < *cărul'ŭ* id. (mr.).

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Bătăuş < *bat.*
Jucăuş < *joc.*
Sfădăuş < *sfădesc.*
Zăcăuş 'leneş' (Pamf. J. II) < *zac.*

NOMINA AGENTIS.

Cărăuş < *car.*

NOMINA INSTRUMENTI.

Bătăuş 'lemnul cu care se loveşte mingea' (Şez. VII 185). — Din *bătăuş* + *bătae* s'a născut *bătăĭuş* 'claquet, cliquet d'un moulin'. Pentru naşterea acestui sufix cf. *mîncăuş* de oameni < *mîncăŭ*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

-uruş (=-ur+-uş).

DIMINUTIVE.

Ghimpuruş (Şez. V 74) < *ghimpe.*
Limburuş 'luette' < *limbă.*

-eguş (=-eg+-uş).

Răpeguş 'drum costos' (Noŭa Rev. Rom. VIII 87) < *rîpă.*

Originea : *-uš*, introdus prin :
Căpuşă (Şez. II 186), mr. *cîpuşă* (Dal.), megl. *căpuşă* Zool. 'tique' < bulg. *kapuş.*
Mătuşă 'tante' < rus. *matuşa.*
Răguşă 'cu coarne, despre oĭ' (megl.) — srb. *roguşa* 'vacca cornuta'.
Răbuş, mr. *arîbuş* (Dal.) 'taille' < srb. ceh. *rabuş.*

Scoruş 1. 'sorbier, cormier, Sorbus domestica', 2. 'sorbier des oiseaux, Sorbus aucuparia', mr. *cruş* 2 (Dal.) < **scoruscius*, **coruscius* = *scoruscus*, *coruscus* 'brillant, étincelant'. — Scoruşii au fructele roş-aprinse. — Din rom. cuvântul a trecut în limbi slave : bulg. *oskruşa*, srb. *oskoruşa*, nsl. *oskoruş*, *skoriş* 1.

Fenomene de Analogie.

Substituţii de sufix :
Sufixul *-uş* s'a substuit lui *-at* în :
Lăpăduş nume de câni (Şez. VIII 115) < *Lăpădatu* id. ibid.
Tărcuş nume de câni (Pamf. C.) < *tărcat*? — In Mold. de Nord *Tărcucĭŭ.*
lui *-oĭŭ* în :
Cĭoruş 'negru ca un ţigan' (Rev. cr. lit. III 93) = *cĭoroĭŭ.*
Piţiguş (Conv. Lit. XX 1015) = *piţigoĭŭ.*
lui *-uc* :
Dălcăuş 'ajutorul cîrmacĭuluĭ la plutărie, el stă în coada pluteĭ' (Şez. II 24) < turc. *dalkauk* 'parasite ; bouffon, flatteur'.
Sufixul *-ăuş* s'a substituit lui *-uş* în :
Dăinăuş 'scrîncĭob' (Boc.) < *dăinuş.*

La grupa cuvintelor în *-uş* a trecut :
Lăcătuş 'serrurier' < ung. *lakatos.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-uşă* sunt feminine şi fac pl. în *-uşĭ*, dial. *-uşe*, mr. *-uşi*. — Substantivele în *-uş* sunt : 1. masculine, când arată nume de fiinţe ori de copaci *(bărbătuş, căţeluş, trepăduş*, mr. *miruş, piruş)*, apoi dr. *pĭeptănuş*, mr. *cîiruş*, 2. eterogene, pl. *-e*, mr. *-i*, diminutivele cari arată un lucru *(lemnuş, picĭoruş*, mr. *cîruş, strînuş, surţiluş)*, 3. eterogene cu pl. *-urĭ* toate celelalte *(mărunţuş*, mr. *culucuş)*. — Mr. *aripinuş, chipuruş, cumătuş*, sunt înregistrate ca eterogene, dar pl. nu este indicat.

Observaţii generale asupra sufixelor în ş.

Sufixele rom. în *ş* sunt de două categorii : 1. accentuate : *-áş, -íş, -óş, úş*, 2. neaccentuate : *-'ăş, -'eş, -'oş, -'şa*.

Toate aceste sufixe provin din sufixele slave în *ş*, cari erau neaccentuate la nominativ şi accentuate la celelalte cazuri.

Din sufixele slave în *ş* a trebuit să avem în româneşte tabloul următor :

sl. *-aş* > rom. *-áş, -'ăş*.
sl. *-eş* > rom. *-éş, -'eş*.
sl. *-iş* > rom. *-íş, -'iş*.
sl. *-oş* > rom. *-óş, -'oş*.
sl. *-uş* > rom. *-úş, -'uş*.
sl. *-şa* > rom. *-'şa*.
sl. *-îş* a fost suplantat prin celelalte.

După cât se pare în limba rom. *-éş* a cedat locul lui *-'eş* ; — *-'iş* şi *-'uş* au trecut probabil la *-'eş* şi *-'oş* ; — *-'eş* a trecut probabil la *-ăş*, când erà precedat de un sunet care preface pe *e* în *ă* (cf. *murăş* şi *mureş)*, şi *-'oş*, când erà precedat de un sunet care preface pe *e* în *ă* şi apoi în *o* (cf. *neaoş* < **neaŭăş)*, aşà că a rezultat pentru româneşte tabloul următor :

sl. *-aş* > rom. *-áş, -'ăş*.
sl. *-eş* > rom. *-'eş, -'ăş, -'oş*.
sl. *-iş* > rom. *-íş, -'iş -'eş*.
sl. *-oş* > rom. *-óş, -'oş*.
sl. *-uş* > rom. *-úş, -'oş*.

Din vremea când, potrivit etimologiei, derivatele româneşti, dela un radical oarecare se întrebuinţau în mod egal accentuat şi neaccentuat, ne-au rămas exemplele : *zăcáş* şi *zácăş, stogoáşă* şi *stógoşă*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Un exemplu de -'*eş* prefăcut în -'*iş* şi trecut la -*íş* : *măcriş* <*mácriş* = bulg. *mokreş*.

Dela acelaş radical se pot obţineà în limbile slave derivate prin câte două sufixe în *ş*. Exemple : srb. *bogataş* — nsl. *bogatuş* 'homo dives', srb. *kostreş*—bulg. *kostruş* Zool. 'perche', vsl. *mokreşŭ, mokroşŭ* 'aquarius' srb. *okoliş* 'circulus' — vsl. *okoluş* 'détour'.— Această particularitate s'a transmis şi limbii române : *frînchişă-frăncuşă, mărunţiş—mărunţuş, păiş—păĭŭş, bolboaşă—bulbuş, tupilaş—tupiliş—tupiluş*.

Un astfel de dublet slav s'a păstrat chiar în româneşte :

Răboş, răboj, mr. (Dal.) *arăboj, răbuş*, mr. (Dal.) *arîbuş* 'taille' < bulg. *raboş*, srb. ceh. *rabuş*.

Faţă de un derivat slav printr'un sufix în *ş* găsim în rom. un derivat, dela acelaş radical, cu acelaş înţeles, însă prin alt sufix în *ş* : srb. *goliş, golùşav* 'avis nuda' — rom. *golaş*. 'petit oiseau sans plumes, béjaune' (bulg. *golak)*.

Faţă de derivate slave printr'un sufix în *ş* găsim uneori în rom. derivate prin acelaş sufix şi cu acelaş înţeles dela radicale latine : rus. *bealîş* 'blanc d'oeuf'—rom. *albuş*, rus. *žoltîş* 'jaune d'oeuf'—rom. *gălbănuş* ; — nume de animale : ceh. *černuşe* 'vacca nigra'—rom. *negruş* 'canis niger', *negruşa* 'catta nigra'.

Cf. în fine srb. *bĭelaş* 'equus albus'—rom. *Albaş* 'nomen familiae'.

Nsl. *banderaş* 'porte-drapeau'—rom. *steghiş*, srb. *gustiş* 'res densa'—rom. *desiş* ;—srb. *mağaruşa* 'uvae genus'—rom. *frăncuşă*.

Printre cuvintele rom. sunt unele cari arată nume de plante, nume de animale (comune şi proprii), nume de familie. Acelaş lucru şi în limbile slave.

Sufixul adverbial -*íş* noi l-am explicat ca provenind din suf. adiectival -*íş*. (Adverbe în -*áş* şi -*úş* sunt numai *tupilaş, tupiluş*, variante ale lui *tupiliş)*. Observăm că în limbile slave există sufixul -*şí* pentru a formà adiective din adverbe.

Aceeaş corespondenţă între sufixele slave şi române există şi din punct de vedere a înţelesurilor.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

In adevăr, sufixele rom. formează următoarele derivate :

SUBSTANTIVE.

Concrete.

Dimin.	*-áș, -íș, -úș, -óș?, -'ṣa* (patron.).
Nom. ag.	*-áș, -íș, —*
Poses. cal. excel.	*—, —, -úș* (1 ex.)
Instr.	*- áș, -íș, úș*
Colect.	*—, -íș, úș*
Locul	*-áș* (1 ex.), *-íș, —*
Prod. prim.	*-áș, -iș, —*
Dependența	*-áș, —, —*
Conținutul	*-áș, —, -úș*

Abstracte.

Acțiune	*—, -íș, -úș*
Stare	*—, -íș, -úș* (câte 1 ex.)

ADIECTIVE.

Dimin.	*-áș, -úș, -'eș* (1 ex.)
Poses. cal. excel.	*-áș, -ăș. -'eș*
Calitatea	*-áș, -'eș, -'ṣa* (patron.)
Aparținere	*-áș, -íș*
Asămăn.	*-'ăș, -'eș, -'oș, -íș*
Materia	*-íș*
Originea	*-íș*

ADVERBE.

Modul : *-áș, -íș, -úș.*

Aceste înțelesuri se regăsesc în limbile slave (Miklosich, 339—346). Pentru înțelesurile atestate în exemple numeroase citez numai exemplele introduse în rom. și dejà citate sub fiecare sufix în parte.

Nomina agentis. — Bulg. *kočaš* (rom. *Cocĭaș*), bulg. *službaš* (rom. *slujbaș*), nsl. *kočiš*, rut. *kočíš* (rom. *cociș*).

Posesorul unei calități prin excelență. — Srb. *bogataș* (rom. *bogătaș*), srb. *brazdaș* (rom. *brăzdaș*), vsl. *kokošĭ* (rom. *cucoș*), srb. *roguṣa* 'vacca cornuta' (megl. *răguṣă* 'ovis cornuta').

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Posesiunea unei calităţi.

Nomina instr. — Srb. *krivaş* 'culter longior curvus', vsl. *lemešĭ* 'aratrum', srb. *kotluša* 'vas quoddam fictile', rus. *krivuša* 'Art Pflug', srb. *klepetuša* 'tintinnabulum', bulg. *raboš* (rom. *răboş*).

Locul. — Nsl. *okoluš* 'détour', srb. *oprlĭuša, pĭeskusa* 'terra sabulosa', srb. *bareš* 'palus', nsl. *stališ* 'domicilium', pol. *kotusza* 'Marterstube'.

Produsul primitivului. — Bulg. *pelinaš* 'vin à l'absinthe' (rom. *pelinaş*), rus. *ogarîš* 'das Angebrannte', rus. *vîigrîš* 'Gewinn bei Spiel'.

Aparţinerea (dependenţa). — Bulg. *papištaš* 'catholique' (rom. *papiştaş*), bulg. *mokreš* Bot. 'cresson d'eau' (rom. *măcriş*).

Diminutive. — La Miklosich se găsesc exemple numai pentru *-iş, -îş* : rut. *korotîš* 'kleiner Mensch', srb. *mališ* 'parvulus', rut. *maťîs* 'Kind', rus. *malîš* 'kleiner Mensch', srb. *ţepliš* 'hastula regia', rus. *ťunîš* 'pullus lari', rus. *utenîš* 'pullus anatis'.

In dicţionarul bulg. al lui Markov găsesc *palaš* (şi *pale*) 'petit chien', apoi *tugiša=tug* Bot. 'fritillaire impériale'.

Hasdeu, 1947—1959, deosebià pe *-áş*[1] care formează nomina agentis, de *-áş*[2], *-íş, -úş* diminutive. Pe *-aş*[1] îl derivà din lat. *-asius*, forma arhaică a lui *-arius*, pe *-áş*[2], *-íş, -úş* le derivà din lat. **-asceus, *-isceus, *-usceus=-ascus, -iscus, -uscus*. Sufixele respective slave le considerà ca împrumutate din rom.

Hasdeu nu cunoşteà toate funcţiunile lui *-áş, -íş, -úş* şi nici legătura lor cu *-'ăş, -'eş, -'oş, -óş, -şa*.

SUFIXELE VERBALE.

A.

Observaţie.—Dr. megl.—Şi *î*.

Funcţiunea.

A STRIGÀ, DESPRE ANIMALE.

Behăesc 'bêler' < *beh*.
Bîzăesc 'bourdonner' < *bîz*.
Chiţăesc 'crier, en parlant des souris' < *chiţ*.
Coviţăesc 'crier, en parlant des pourceaux' < *coviţ*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Găsăesc 'crier, en parlant des oies' < *găs.*
Grohăesc 'grogner' < *groh.*
Hămăesc 'japper' < *ham.*
Măcăesc 'crier, en parlant des canards' < *mac.*
Mĭorlăesc 'miauler' < *mĭorlaŭ.*
Oţăcăesc 'coasser' < *oacaca.*

A VORBÌ FĂRĂ ROST.

Hondrăesc (Şez. III 16) < *handra* 'fără treabă, degeaba'.
Lehăesc < *leh-.*
Lĭorbăesc < *lĭoarbă.*

A brumăi = a bate *bruma* (Pamf. Agr.).

VARIANTĂ.

că.

Extrasă din verbe ca *plescăesc*, **piscăesc* (v. mai jos).
Megl. *chifcăesc* 'éternuer' < bulg. *kiham.*

Originea : *a* (G. Pascu),—formează durative şi interative, introdus prin :
Chihăesc < bulg. *kiham* 'éternuer'.
Nădăesc 'espérer' < bulg. *nadeaĭa.*
Plescăesc < bulg. *pleaskam* 'claquer, battre des mains'.
Scîrţăesc = bulg. *kârţam.*
Megl. *alăes* 'tâter, palper' < bulg. *halam.*
Mucăes 'mugir, beugler' < bulg. *mukam.*
Pisăes 'écrire' < bulg. *pisa.*
Ricăes 'mugir' < bulg. *rikam*, vsl. *rîka.*
Tăes 'se cacher, se dérober' < bulg. *taĭa se.*

Molfăesc = megl. *mălvăes.*

Fenomene de Analogie.

Sufixul *ă* s'a substituit lui *u* în :
Pipăesc 'tâter, palper' < **pipuesc* = bulg. *opipvam.*
Sufixul *u* s'a substituit lui *ă* în :
Piscuesc 'piauler, piailler, criailler' < **piscăesc* = bulg. *piskam.*
Pomăzuesc 'oindre, sacrer' < bulg. *pomazvam.*

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

ĂN.

Observaţie. — Dr. mr.

Funcţiunea.

DURATIVE.

Bodogănesc 'grommeler'.
Cĭondănesc 'se disputer pour des riens' < *cĭoandă* 'dispute'.
Dondănesc 'grommeler' < *dond-*.
Zingănesc 'tinter, résonner' < *zang*; *zîng* (Şez. V 175).

Cărţănesc 'crier, en parl. d'une plume, d'une porte, d'une roue; craquer, en parl. d'un lit, d'une botte' (Mih.) — bulg. *kârţam*.
Plăscănescu 'plesnesc' (Pap. S.) — bulg. *pleaskam* 'claquer, battre des mains; souffleter'.

Originea: Desvoltat din *n* prin epenteza lui *ă* între radicalul verbului şi sufix, după cum se poate vedeà din *ţîcnesc* = *ţăcănesc* < *ţac* (G. Pascu).

N.

Observaţie. — Dr. megl.

Funcţiunea.

UN ZGOMOT.

Cĭocănesc, megl. *cĭucnesc* < *cĭoc*.
Foşnesc < *foş*.
Pocnesc < *poc*.

Megl. *ţucnes* 'sucer' < *ţuc-*, *cĭoc-*, cf. mr. *ţucuescu* idem (Pap. Megl.), apoi *čoč*, *čuč*, cerut de limbi romanice (Meyer-Lübke, 2452).
Megl. *guşnes* 'ĭaŭ de gît' < *guşă* 'gît'.

Originea: *n* (A. Philippide, Pr. 155), — arată posibilitatea şi perfectivitatea, introdus prin:
Crîcnesc întreb. cu negaţie 'ne dire mot' — srb. *krknu*.
Duhnesc < vsl. *dŭhnon*, srb. *dahnu*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Plesnesc < vsl. *plesnon* 'plaudere'.
Poticnesc < vsl. *potĭknon* 'împingere'.
Răcnesc < vsl. *rĭknon* 'rugire'.

Megl. de sigur de origine bulgară:
Cĭutnes 'jeter, rejeter'.
Crăşnes = dr. *scrîşnesc* 'grincer'.
Cucnes 'pousser, croître'.
Lăpnes 'bâfrer'—bulg. *lapam* 'bâfrer, dévorer; goinfrer; happer'.
Prăĭnes = *prăes* 'zbor; voler'.

U.

Observaţie. — Dr. mr. megl.

Funcţiunea.

A FACE ÎN FORMA PRIMITIVULUI.

Arcuesc < *arc.*
Ghemuesc < *ghem.*
Şerpuesc < *şerpe.*

Puscuesc 'a se face ca oţetul, a se înăcri' (Dal.) < *puscă* 'oţet'.

A FACE LUCRUL INDICAT PRIN PRIMITIV.

Mrejuesc = fac *mreajă* (Codin, 51).
Împăcĭuesc < *pace.*
Păcătuesc, megl. *picătuesc* < *păcat, picat.*
Păsuesc pe cineva < *pas.*
Plănuesc < *plan.*
Preţuesc < *preţ.*

Lîrguescu 'lărgesc' (Dal.) < *largu.*
Sclĭvuesc 'aduc în robie' (Dal.) < *sclav.*

A FACE O ACŢIUNE ASUPRA PRIMITIVULUI.

Gîtuesc < *gît.*
Guşuescu 'a tăĭà gîtul' (Dal.) < *guşă* 'gît'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

A LUCRÀ CU PRIMITIVUL.

Berduesc = cioplesc cu *barda* (Grig.).
Drămuesc 'a cîntări şi a socoti în dramuri' (Codin, 28) < *dram*.
Mĭeruesc = ung cu *mĭere* (Păsc.).
Pĭetruesc < *pĭatră*.
Şinuesc < *şină*.
Văruesc, megl. *vărues* < *var*.
Vătuesc 'căptuşesc cu vată' < *vată*.
Drăcuesc = dau pe cineva *la dracu* (Codin, 28).

Şiruesc 'taĭŭ cu ferăstrăul' (Pap.S.) < *şară* 'ferăstrăŭ'.
Cluţuescu 'a zvîrli cu picĭoarele de dinapoi' (Dal.) < *cloţă* 'zvîrlitură cu picĭoarele de dinapoĭ a unuĭ animal' (Dal.).
Mintuescu, minduescu 'gîndesc, cuget' (Pap. B.) < *minti, mindi*.

A PRINDE LUCRUL INDICAT DE PRIMITIV.

Pescuesc < *pescu* 'peşte' (mr.).

A DA CUIVA CEVA.

Cinuesc 'a ospăta pe cineva' (Codin, 16) < *cină*.
Căpătuesc < *capăt*.
Ţĭţuescu 'daŭ prunculuĭ să sugă' (Dal.) < *ţĭţă*.
Gĭuruesc 'făgăduesc : cel cuminte gĭurueşte, ĭar cel prost trage nădejde' (Şez. II 229) < *jur*.

A PREVEDEÀ CU LUCRUL INDICAT DE PRIMITIV.

ɣingluescu 'a închinga' (Dal.) < *ɣinglă*.

A APUCÀ PE CINEVA DE LUCRUL INDICAT DE PRIMITIV.

Păruesc < *păr*.
Gîtuesc < *gît*.

A LOVÌ CU PRIMITIVUL.

Pălmuesc < *palmă*.

A POSEDÀ PRIMITIVUL.

Fricuescu 'a se speria' (Dal.) < *frică*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

A EXTRAGE PRIMITIVUL.

Lîpĭuescu 'mulg' (Dal.) < *lapti.*

A DEVENI.

Grivuescu 'devin cărunt, sur' (Dal.) < *griv.*

Surduescu 'devin surd, asurzesc' (Dal.) < *surdu.*

Vremueşte 'a fi vreme rea, ploae sau ninsoare' (Şez. V 172) < *vreme.*

Ghinuescu 'a întreba şi răspunde de sănătate' (Dal.) < *ghini* 'bine', cf. l'dzîşŭ *ghini-viñiră* = l-am salutat (Dal.), dr. *a-şĭ da bineţe.*

Mi *cĭuduescu* (Pap.B.) = mi *cĭudescu* (Pap.B.) 's'étonner, s'émerveiller', bulg. *čudĭa se.*

Originea : *-uv, -ov* (A. Philippide, Pr. 155), introdus prin :
Dăruesc 'donner, faire présent de' < bulg. *darovam.*
Lecuesc 'médicamenter, soigner, traiter' < bulg. *leakuvam.*
Tîlcuesc 'interpréter, commenter, expliquer' < bulg. *tâlkuvam.*
Tîrguesc 'marchander' < bulg. *târguvam.*
Trebuesc 'être nécessaire, falloir' < bulg. *treabvam.*

SUFIXELE DE ORIGINE BULGARĂ.

SUFIXELE SUBSTANTIVALE.

Ce *(-'če).*

Observaţie. — Există numai în dial. megl. şi pare a se fi confundat uneori cu *-cĭu.*

Funcţiunea.

UN SINGUR DERIVAT.

Lunce 'nume de boŭ fătat Lunĭ' < *lunĭ.*

Originea : bulg. *-če*, diminutiv (G. Pascu), introdus prin :
Copce 'agrafe' < bulg. *kopče.*

Donci sg. şi pl. 'izmene pentru copiĭ' (Dal.)—*don* pl. *donurĭ* 'izmene'.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Cupilcĭu 'bâtard, enfant naturel' (Dal.) < bulg. *kopelče* (atestat la Miklosich, 191).

Vrapcĭu 'moineau' (Dal.) < bulg. *vrabče* 'passereau, jeune moineau'.

Beratce adv. 'ca la *Berat*' (Mih.).

Pentru sufixul bulg. *-če* cf. următoarele exemple adunate din Markov : *biče* 'petit taureau' < *bik* 'taureau', *bivolče* 'jeune buffle' <*bivol* 'buffle', *konče* 'petit cheval' < *kon* 'cheval', *garvanče* 'petit corbeau' < *garvan* 'corbeau', *vâlče* 'jeune loup, louveteau' < *vâlk* 'loup', *čerepče* 'petit tesson' < *čerep* 'tesson', *kožuhče* = dim. dela *kozuh* 'pelisse, fourrure', *korabče* 'petit navire' <.*korab* 'navire', *dripelče* = dim. dela *dripel* 'chiffon, lambeau, haillon, guenille, loque', *panerče* 'petit panier' < *paner* 'panier', *petače* = dim. dela *petak* 'piece de cinq centimes'.

Sufixul *-če* este un sufix compus, v. Miklosich, 190—192.

CIU *(-'ču)*.

Observaţie. — Există numai în dial. megl.

Funcţiunea.

NUME DE FIINŢE MASCULINE.

Un nume propriu de anímale.

Murgĭu n. de cîni < *murg* 1. 'murg', 2. 'nume de animale'.

Bircĭu = *biru*, *bircu* 'drăguţă, despre copii' (Mih.), alb. *bir* 'fils'.

Originea : bulg. *-čo*, formează masculine (G. Pascu), introdus prin :

Mărcĭu n. de câne—*Mărca* n. de oi = bulg. *mrâk* 'obscur, sombre, à propos de la couleur'.

ńercĭu n. de bou, dr. *mĭerca* n. de vaci (Pop. 55 b)—srb. *mrk* 'noir', cf. dr. *mĭerculea* n. de vaci (Pop. 55 b.) < srb. *mrkulĭa* 'vacca nigra'.

Stipcĭu 'bodîrlaĭul, o pasăre de apă' (Mih.).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Exemple bulg. pentru *-če* aduce Weigand, Bulg. Gr. 62. Adaug din Markov : *sleapčo* s. 'aveugle' < *sleap* a. 'aveugle'.

ICICĂ *(-ičkâ)*.

Observaţie. — Sufixul se găseşte numai în dial. megl. — Precedat de *ş*, *i* se schimbă în *ǫ*.

Funcţiunea.

DIMINUTIVE.

Cămişǫcĭcă 'cămeşuţă' < *cămęşă*.
ńicuricĭcă 'fărmăturică' < *ńicură* 'fărmătură'.
Răpicĭcă 'pietricică' < *rǫpă* 'piatră'
Spricĭcă = mică *aspră* 'ban'.

FEMININE DELA MASCULINE.

Ampiraticĭcă 'împărătească' < *ampirat*.

Originea : bulg. *-ička* (G. Pascu), introdus prin : *Stumnicĭcă* 'petite cruche' < bulg. *stomnička*.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-icĭcă* sunt feminine. Pl. nu este atestat.

SUFIXELE SUBSTANTIVALE-ADIECTIVALE.

UCICĂ *(-účkâ)*.

Observaţie. — Există numai în dial. mr. şi megl.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Călivucĭcă (Pap.B.) < *călivă* 'chaumière'.

Diminutive alintătoare.

Mul'arucĭcă (megl.) < *mul'ari*, cf. dr. *mueruşcă*.

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)

Originea : bulg. *-učka,* cf. *kokučka, kokička* 'noyau' (G. Pascu).
Mul'ărúcĭc 'mueratic' (megl.) < *mul'ari,* cf. mr. *mul'iruşcă* 'de femee' (Pap.B.) pare curios.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ucĭcă* sunt feminine.—Pluralul lor nu este atestat.

SUFIXELE ADIECTIVALE.

ACĬCĂ *(-áčkâ).*

Observaţie. — Există numai în megl.

Funcţiunea.

FELUL.

Furlină *custandinacĭcă* 'galbăn de al luĭ *Constantin,* galbăn austriac'.
Plicacĭcă 'oae aplecătoare' < *aplec.*

Originea : bulg. *-ačka,* fem. dela *-ać* (G. Pascu), introdus prin :
Dănacĭcă 'viţică de un an'.— *dănac* 'viţel de un an' = bulg. *danak, danače* 'veau, taurillon'.

SUFIXELE ADVERBIALE.

TA *(-'ta).*

ADVERBE DE TIMP ÎN MEGL.

Dimnęţata (sub *mǫĭnista*) = *dimnęţa* 'dimineaţa'.
Marţata = *marţa, marţĭ* 'Marţĭ'.
Mǫntizăta (Pap. Megl. 164) = *mǫntiza* 'le lendemain' (Glos.).

Originea : bulg. *-ta* (G. Pascu).

BDD-B19-06 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 54.210.143.119 (2024-03-29 12:01:42 UTC)